

EGYHÁZFÓRUM

Keresztény közéleti – kulturális folyóirat

Választások után
A nők pappá szenteléséről
Pannonhalma és az ökumené
Fenntartható fejlődés és környezetvédelem

Tartalom

Keresztény közéleti-kulturális folyóirat

SÚLYPONT

- Pánovics Attila:*
Gondolatok a fenntartható fejlődésről
– Johannesburg előtt 3
- Bakonyi Gábor:*
Feltűnő és eltűnő állatvilág 5
- Burián Endre:*
Az erdőről 7
- Zöld hírek 9

MODELLEK

- A Nagycsaládosok Országos Egyesülete 13

ÖKUMENÉ

- Várszegi Asztrik bencés főapát:*
Az ökumenikus gondolat Pannonhalmán 15

TEOLÓGIA

- Birtalan Balázs:*
Gondolatok a nők pappá
szentelésének lehetőségéről 17
- Anselm Grün:*
Testünk méltósága 18

EGYHÁZ – TÁRSADALOM

- Mihályi Gilbert O. Praem.:*
Az egyház társadalmi tanítása VII. 20
- Dévény István:*
Zsoltárok a hittanórán 23
- A mariazelli kiáltvány (1952) 24
- Otto Friedrich:*
König bíboros – szemtanu és főszereplő 25
- Balás Béla püspök:*
Mit tennék, ha én lennék az amerikai elnök? 26

FÓRUM

- Horváth Zoltán:*
Nyílt levél a választások után.
Miért veszítettünk,
mi a teendők egyházi oldalról nézve? 27
- Wildmann János:*
Egyházpolitikai adalékok 29

AKI ÜZEN: BÖJTE CSABA

- Talán majd egyszer
hableányt tetoválok a mellemre 31

LELKISÉG

- Kápolnaszentelés 32

OLVASÓI LEVELEK

34

Megjelenik évente hatszor

Egy szám ára: 300 Ft

Évi előfizetési díj: 1500 Ft

A folyóirat megrendelhető a kiadó címén, vagy
megvásárolható a hírlapárusoknál

Alapítók:

Paul M. Zulehner és Wildmann János

Kiadó:

Egyházforum Alapítvány

Szerkesztőség és Kiadóhivatal:

7635 Pécs, Súlyom dűlő 13.

Telefon: (72) 213-454

Honlap: www.egyhazforum.hu

A szerkesztőbizottság tagjai:

Buday Kornélia

Deme Tamás

Dergezné Fazekas Orsolya

Midling Andrea

Rippl Dóra

Wildmann János (főszerkesztő)

E-mail: wildmann@elender.hu

Wolf Judit

Bankszámla:

OTP Bank Rt. Budapest, József körút 33.

11708001-20523716

Nyomdai munkák:

Molnár Nyomda és Kiadó Kft.

Pécs, Légszeszgyár u. 28.

ISSN 1215-0630

Olvasóink leveleit a szerkesztőség címére kérjük.

Minden írásért szerzője felelős és nem feltétlenül

a szerkesztőség véleményét fejezi ki.

Nem kért kéziratokat nem őrzünk meg
és csak kérésre küldünk vissza.

Címlap: Giuseppe-Lorenzo Gatteri: Cesare Borgia
elhagyja a Vatikánt (1877)

E rovatunkat a Természet- és Társadalombarát Közalapítvány támogatja

A Nagycsaládosok Országos Egyesülete (NOE) idén júliusban Pécsen tartotta háromnapos éves kongresszusát, amelynek témája „Hűség a családhoz – hűség a hazához – hűség a természethez” volt. A jelen számunk súlypontját alkotó alábbi három előadást az utolsó kérdéskörben elhangzott szekcióülések vitaindító bevezetéseiből válogattuk össze. Modellek rovatunkban pedig magát a NOE-t mutatjuk be. Ezúton is köszönetet mondunk a szerzőknek és a NOE-nak a közlési jogok ingyenes átengedéséért.

Pánovics Attila¹

Gondolatok a fenntartható fejlődésről – Johannesburg előtt

I. Bevezetés

A XXI. század elején talán már senkinek sem kell bizonygatni azt, hogy a környezetvédelem ügye mindennapi életünk részévé vált. Hallunk róla a hírekben, olvassuk az újságokban, nézzük a tévében, de talán nem fordítunk kellő figyelmet rá. Amellett azonban mégsem mehetünk el szótlánul, hogy 2002 szeptemberében kerül sor a dél-afrikai Johannesburgban a Fenntartható Fejlődésről szóló ENSZ világtalálkozóra, amely remélhetőleg legalább akkora előrelépést fog jelenteni a környezetvédelem terén, mint a 10 évvel ezelőtti, 1992-es Rio de Janeiro-i csúcstalálkozó jelentett.

Bár számos előzményt említhetnénk, környezetvédelemről tulajdonképpen csak a múlt század hatvanas évei óta szoktak beszélni, mivel addigra kézzelfoghatóvá vált az ember és természet közötti egyensúly megbomlása, és a katasztrofális következmények reális bekövetkezésének lehetősége szükségessé tette a tudatos, közös fellépést ezek elkerülése érdekében. Napjainkra az ökológiai válság olyan súlyossá vált, hogy már az emberiség létét fenyegeti. A tudományos és műszaki fejlődés a XX. század második felében először teremtett lehetőséget, hogy gyorsan és radikálisan (pl. nukleáris világháború), vagy lassan és gyakran alig észrevehetően (pl. környezetpusztítás) megsemmisítsük a biológiai lét feltételeit a Földön.²

Biztosan mindenki számtalanszor hallotta már, hogy milyen környezeti problémákkal kell szembenéznünk. Ide tartoznak például:

- a globális felmelegedés, klímaváltozás,
- a népesség növekedése, a városiasodás, a szegénység,
- a talajerózió, a műtrágyák és növényvédő szerek túlzott használata,
- a felszíni és felszín alatti vizek szennyezése,
- a hulladékok keletkezése és megsemmisítése,
- az élővilág sokféleségének (a biodiverzitásnak) a csökkenése,

- a sivatagosodás és a vízhiány,
- a nukleáris biztonság kérdése és a meg nem újuló erőforrások (pl. kőolaj, földgáz, kőszén) készleteinek csökkenése,
- a közlekedés és a turizmus okozta szennyezés,
- az erdők pusztulása/pusztítása,
- a biotechnológia és a génmanipuláció kockázatai,
- egyéb szennyeződések, sugárzások.

Bolygónk körülbelül 4.5 milliárd éves, és a rajta megjelent élet,

egyelőre úgy látszik, hogy páratlan az univerzumban. A természet olyan bonyolult, összefüggő rendszert alkot, melynek megismerésére és megértésére az ember még hosszú ideig nem lesz képes (pl. a Földön élő szervezeteknek a kutatók eddig alig tíz százalékát rendszereztek³). Ebben a csodálatos rendszerben minden mindennel összefügg, emiatt a természet rendjébe történő beavatkozás számos előre nem látható káros következménnyel járhat. Szemléltetésképpen a természetet sokszor szokták téglafalhoz hasonlítani, melyből ha kivesszünk egy-egy téglát, attól a fal még állni fog, de ha ezt folytatjuk, előbb-utóbb el fogunk jutni ahhoz a téglához, amelynek kiveszése után az egész fal le fog omlani. A természet persze sokkal bonyolultabb rendszert képez egy téglafalnál, de abban az esetben, ha nem tudjuk, hogy hol van a határ, amíg az ökológiai rendszer megújulni képes, akkor egy bizonyos pont után a romlási folyamatok visszafordíthatatlanná válnak.

Bolygónk korához képest az ember későn, kb. 3 millió évvel ezelőtt jelent meg

valahol az afrikai kontinensen, és hosszú időnek kellett eltelnie, míg a többi kontinensen is elszaporodott.⁴ Az ember megjelenése óta folyamatosan beavatkozik a természet rendjébe, maximálisan kihasználva azt szükségletei kielégítése érdekében. A XX. századra ez a beavatkozás olyan mértékűvé vált, ami globális, az egész bolygóra kiterjedő károsodásokhoz vezetett.

A probléma felismerésében és tudatosításában óriási érdemei vannak az 1968-ban létrehozott Római Klubnak, amely a világ neves

Hegyipatak – Nem ihatunk belőle?

¹ A szerző egyetemi tanársegéd a Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Nemzetközi- és Európai Tanszékén.

² Simai Mihály: Zöldebb lesz-e a világ?, Akadémiai Kiadó, Budapest 2001. 25.o.

³ Farkas Péter: Humánökológia, Szent István Társulat, Budapest 2000. 89.o.

⁴ Kerényi Attila: Általános környezetvédelem, MOZAIK Oktatási Stúdió, Szeged 1995. 31.o.

tudósainak részvételével próbálta meg előre vetíteni a jövőt.

1972-ben Stockholmban megtartották az ENSZ első környezetvédelmi világkonferenciáját az emberi környezetről, amely mérföldkövet jelentett a környezetvédelem történetében, és nem csupán azért, mert június 5-ét környezetvédelmi világnappá nyilvánította, hanem mert ettől kezdve szerepel a környezet védelme a világpolitika napi-rendjén. A konferencia dokumentumaiban azonban a „fenntartható fejlődés” fogalma még nem jelent meg.

1987-ben született meg a Brundtland Bizottság jelentése „Közös Jövőnk” címmel, amely már a fenntartható fejlődést mint általános stratégiai célt állította a középpontba, és ez a jelentés lett az alapja az ENSZ második világkonferenciájának, amely a környezetről és fejlődésről szólt. Ezt 1992-ben rendezték meg Rio de Janeiro-ban, ahol több kulcsfontosságú nemzetközi dokumentum is megszületett (pl. az ENSZ Éghajlatváltozási Keretegyezmény és a Biológiai Sokféleség Egyezmény). A konferencia idejére a környezet védelme már a világpolitika középpontjába került. Az ott elhatározott célok és programok felülvizsgálata és az eredmények áttekintése lesz a célja a már említett, szeptemberben megrendezésre kerülő Rio+10 világtalálkozónak.

II. A fenntartható fejlődés fogalma és pillérei

A fenntartható fejlődés a Közös Jövőnk jelentés szerint „olyan fejlődés, amely kielégíti a jelen szükségleteit anélkül, hogy veszélyeztetné a jövő nemzedékek esélyét arra, hogy ők is kielégíthessék szükségleteiket”:

Itt érdemes megjegyezni, hogy ezt a fogalmat még napjainkban is számos alkalommal összetévesztik a „fenntartható növekedés” fogalmával. Márpedig abban egyöntetű vélemény kezd kialakulni, hogy a növekedés számos területen már napjainkban sem fenntartható, és amíg a „növekedés” szó pusztán a mennyiség változását jelenti, addig a „fejlődés” minőségi értéket hordoz magában. Maga a definíció nem sokat árul el a fogalom tartalmáról, és a mai napig sincs egyértelműen meghatározva, hogy konkrétan mit is kellene tenni az elérése érdekében. Azt sem árulja el, mit jelent a generációk közti felelősség pontosan, kikényszeríthető-e valamilyen módon.

A fenntartható fejlődésnek legalább három pillére van:

- létezik egy gazdasági oldala, amit ökoszociális piacgazdaságnak hívnak,
- jelenti a fenntartható társadalmat, amely mindenki számára biztosítja az emberhez méltó életet, az ún. szociális jólétet, és megállítja a népesség növekedését,
- végül van egy környezeti pillére, amely megőrzi az ökológiai rendszereket.

Alapvető ellentét feszül a gazdaság és a népesség folyamatos növekedése, valamint a természet között. A Földre mint egységes rendszerre sem a változatlan állapot jellemző, hanem a környezeti rendszerek ún. dinamikus egyensúlyi állapotban vannak, ami azonban belül marad a Föld eltartóképességén. Napjainkra világossá vált, hogy a gazdaság és a társadalom növekedését korlátozni kell. Ez azonban nem a fejlődés, hanem a növekedés korlátozását kell, hogy jelentse. A fejlődés nem állhat meg, viszont az ésszerűtlen pazarlást és a populáció exponenciális növekedését csökkenteni kell.

A környezetvédelem ügye elsősorban politikai kérdés, megoldása ez idő szerint elsősorban az államok, kisebb mértékben a nemzetközi szervezetek és a nemzetközi NGO-k (nem kormányzati szervezetek) feladata. A szennyezés nem ismer országhatárokat, ezért hatékony nemzetközi összefogásra, és számos alapvető hatékony betartására lenne szükség.

Ilyen például a megelőzés elve, hiszen egy környezeti probléma

kialakulásának megelőzése a tapasztalatok szerint sokkal olcsóbb, mint az utólagos reagálás. A környezetvédelmi érdekeket integrálni kell a gazdasági-társadalmi élet minden szektorába (integráció elve). Minden szinten átfogó intézkedési tervek, cselekvési programokra van szükség a hosszú távú megoldások biztosítása érdekében (tervezés elve). Természetesen nagyon nehéz a környezetet védeni akkor, ha az ember egzisztenciája sincs biztosítva. A népesség azonban nem csak a környezeti ártalmak elszenvedője, amiért biztosítani kell a társadalom széles körű részvételét a folyamatokban (társadalmi részvétel elve), hanem számos probléma okozója is, ezért erkölcsi kötelessége együttműködni a feladatok végrehajtásában a gazdasági-társadalmi élet egyéb szereplőivel: az állami szervekkel, az önkormányzatokkal, a gazdasági vállalatokkal, illetve mindezeknek egymással (együttműködés elve; megosztott felelősség elve). A szennyezés (és megelőzés) költségeit elvben a környezethasználónak kell viselnie (szennyező fizet elve). Azon tevékenységek esetén, melyeknél a kár bekövetkezésének kockázata a teljes tudományos bizonyítottság hiánya miatt magas, az adott tevékenység folytatásának megkezdését el kell halasztani (elővigyázatosság elve).

III. Környezetvédelem és erkölcs

A fenntartható fejlődésnek azonban létezik egy etikai oldala is. A környezetvédelem alapvető célja az emberi élethez, a fizikai és lelki egészséghez, a személyiség kibontakoztatásához szükséges feltételek megteremtése, a szociális jólét, harmóniában a természettel. Az emberek célja azonban úgy tűnik, elsődlegesen a gazdagság megszerzése, a birtoklás, a harcoslás. Ez a rövid távú, individualista szemléletmód és materializmus nyilvánul meg az emberek fogyasztói mentalitásában, a „vedd meg és dobd el” filozófiájában. Az emberiség jövője valószínűleg attól függ, mennyire sikerül harmonikusan illeszkednünk a természethez. Ennek érdekében egyfajta paradigma-váltásra, erkölcsi megújulásra lenne szükség. A környezet védelmének erkölcsi parancsként kellene megjelennie, amely áthatja mindennapi életünket. Egy újfajta életminőségre van szükség, melyben nem csak az anyagi értékek jelentik a boldogságot.

Rá kell jönnünk, hogy az ember nem uralkodik a természetben, hanem annak integráns részét képezi, sőt képességeinél fogva fokozott felelősséggel tartozik annak megóvásáért. A Föld gyönyörű és nagyon törekeny élő formák sokaságának otthona, s ez minden bizonnyal ritka – ha nem egyedülálló – az egész világmindenségben, épségének megőrzése az emberiség kiváltsága és felelőssége.⁵ A környezeti problémák felismerése és megértése rendszerszemléletű megközelítést, ún. holisztikus látásmódot kíván, mivel ezek a problémák többnyire komplexek, összetettek. Ezért fejlesztenünk kell tudásunkat, emelni kell az oktatás színvonalát, valamint javítani az egészségügy helyzetén. A kutatásra szánt összegeket meg kell növelni, mivel az új, környezetbarát termékek és technológiák kifejlesztése a fejlődés motorjává válhat.

Át kell gondolnunk viszonyunkat a természethez, egymáshoz és önmagunkhoz is, és gyermekeinket („a jövő generációt”) is ökológiai felelősségre kell nevelnünk önmaguk, mások és a környezet iránt. Világszerte növelni kell a családok és ezen belül különösen a nők szerepét, akik a tapasztalatok szerint sokkal fogékonyabbak a környezetvédelmi kérdésekre.⁶

IV. Aktuális kérdések

Magyarországnak sajátos földrajzi helyzete következtében számos veszéllyel kell szembenéznie. Jó példája volt ennek a tisztai ciánszennyezés, amely mindennél jobban mutatta hazánk

⁵ Farkas Péter: *Fenyegetett jövőnk védelmében*, Márton Áron Kiadó, Budapest 1993. 180.o.

⁶ *A világ helyzete 2002.*, Föld Napja Alapítvány, Budapest. 34.o.

kiszolgáltatottságát a szomszédos országokból származó szennyeződésekkel szemben. Külön előadást érme meg az uniós tagság környezeti hatásainak, előnyeinek és hátrányainak ismertetése. Az Európai Unió története világosan mutatja, hogy miként jutott el egy eredetileg tisztán gazdasági céllal létrehozott szervezet annak felismeréséig, hogy a környezeti érdekek figyelmen kívül hagyása rövid időn belül a gazdasági fejlődés gátjává válhat. Az Európai Gazdasági Közösséget létrehozó 1957-es Római Szerződés például egyáltalán nem tartalmazott a környezeti politikára vonatkozó rendelkezéseket.⁷ Az Európai Közösség Alapító Szerződése 1997. (az Amszterdami Szerződéssel elfogadott módosítás) óta a Közösség céljai között tartalmazza „a gazdasági tevékenységek harmonikus, kiegyensúlyozott és fenntartható fejlődését(...), a környezet-minőség magas fokú védelmét és javítását”.⁸ Sőt, az Európai Tanács göteborgi csúcstalálkozóján (2001. június 15-16.) elfogadták az EU Fenntartható Fejlődés Stratégiáját, és 2002. május 31-én, New Yorkban az Európai Bizottság és az EU tizenöt tagállama ratifikálta a Kiotói Jegyzőkönyvet.⁹

Végül kikerülhetetlen legalább említést nem tenni arról is, hogy a globalizáció, a transznacionális vállalatok és a nemzetközi gazdasági-pénzügyi intézmények és szervezetek tevékenysége (pl. IMF, Világbank, WTO), valamint az információs társadalmak születése szintén számos kérdést vet fel, nem beszélve a 2001. szeptember 11-én történt terrortámadásokról és következményeiről.

V. Záró gondolatok

Ha az emberiség ebben az ütemben folytatja a természeti erőforrások kihasználását és az élővilág pusztítását, akkor az ökológiai katasztrófához vezető utat sokkal gyorsabban „sikerül” majd megtenni, mint bárki is gondolná. Az ember és természet csatájának kimenetele azonban nem lehet kétséges. Bármit teszünk, a küzdelemből a természet fog győztesen kikerülni.

Az 1992-es riói konferencia az előzetes várakozásokkal ellentétben nem hozott átütő sikereket a fenntartható fejlődés érdekében. Óriási erőfeszítések történtek, melyek kevésnek bizonyultak ahhoz, hogy megállítsák a környezet romlását. Ezért most még sürgősebbé

vált egy fenntartható és biztonságos világ megteremtése, amelynek minden élőlény tiszteletén és a nemzetek közti kölcsönös segítségnyújtás elvein kell nyugodnia.

Felmerül a kérdés: voltaképpen mit tehetünk mi?! Mit tehet az egyes ember annak érdekében, hogy javítsunk a mostani állapotot, hogy legalább olyan bolygót hagyassunk utódainkra, mint amilyet mi kaptunk az elődeinktől?!

A teremtett világ megőrzése

Bakonyi Gábor¹

Feltűnő és eltűnő állatvilág

Ki nem olvasta gyerekkorában vagy olvassa szívesen felnőttként is az útleírásokat, felfedezők színes beszámolóit távoli, ismeretlen országok hegyeiről, völgyeiről, tengereiről, a színes virágokról, furcsa kinézetű és viselkedésű állatairól? A különböző televíziós csatornák természetfilmjei mindig sok nézőt vonzanak. Érdekel minket a körülöttünk élő, nyüzsgő lények sokasága. Ez a természetes

érdeklődés vonzotta a régi korok felfedezőit új, meg új tájakra, Charles Darwint a Galapagos szigetekre, Herman Ottót az északi madár-hegyek tájaira, a norvég fjordokra, Bíró Lajost pápua Új Guineába. Mindannyian rajongva írtak a rengeteg különféle állatról, a tapasztalt fajgazdagságról. Ez az érdeklődés azután szép lassan felkeltette a teljes számbavétel igényét is. Tudósok ezrei kezdtek állatokat

⁷ Az Európai Unió környezetvédelmi szabályozása, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest 1999. 18.o.

⁸ EKSZ 2.Cikk

⁹ EU-Integráció (Környezetpolitika és környezetvédelem), Magyar Természetvédők Szövetsége, Budapest, 2002. június. 5.o.

¹ Szerzőnk a Szent István Egyetem Állattani és Ökológiai Tanszékének vezetője. Nős, öt gyermek édesapja, ma holnap nagyapa. Állattant és ökológiát oktat nagyon különböző oktatási formákban, főiskolai, egyetemi képzések keretében, továbbképzéseken. Jelenleg elsősorban a talajállatok biológiája, ökológiája érdekli. Vizsgálja, hogy a modern kor termékei (növényvédő szerek, nehézfémek, genetikailag módosított növények) milyen hatással vannak rájuk. Kutatja továbbá, hogy a talajállatok mennyiben segíthetik a növények fennmaradását a megváltozó klimatikus viszonyok között. Több tudományos társaság és szervezet tagja. Az egyetlen magyar nyelvű zoológiai folyóirat, az Állattani Közlemények szerkesztője. Már csak családi helyzeténél fogva is érdeklődik a környezeti nevelés kérdései iránt. Részt vesz a Magyar Környezeti Nevelési Egyesület és a Nagycsaládosok Országos Egyesülete munkájában is.

gyűjteni a Föld különböző területein, először persze a saját hazájukban, majd külföldön azzal az igénnyel, hogy teljes leltárt készítsenek az ott talált állatfajokról.

Magyarország állatvilágát elég jól ismerjük

Hazánkban már a húszas években végeztek ilyen felvételezéseket Bátorligeten. A hetvenes évek elejétől kezdve azután megkezdődött a nemzeti parkok faunájának rendszeres feltárása. Ma már a Hortobágyi, Kiskunsági, Bükki és Aggteleki Nemzeti Park faunájáról vastag könyvek állnak az érdeklődők rendelkezésére és egyre több adatunk van a többi nemzeti parkban található állatfajokról is. Magyarország faunáját jobban ismerjük, mint a legtöbb eu-rópai országot ismerik az ott lakók. Enyhe büszkeséggel gondolhatunk arra, hogy a mienkhez hasonló kutatások csak az 1990-es évek végén kezdődtek világszerte. Ezen a területen van vagy 20 év előnyünk...

Persze a munkának még csak az elején tartunk. Hatalmas területek, őserdők, tengerek és óceánok rejtjenek ismeretlen állatvilágot. Kevesen tudják, hogy valószínűleg nagyobb a még ismeretlen, mint a már ismert fajok száma. Egy-egy olyan trópusi területen, ahol előttünk még nem gyűjtöttek, maréknyi földből, mohából tizesével gyűjthetjük a parányi lények, fonálférgek, rovarok, atkák tudományra nézve új fajait. De nem kell a trópusokra utazni azért, hogy a tudomány számára új fajt fedezzünk fel! Szerencsével Magyarországon is akadhatnak ilyenre, mint nemrég egy kicsi, de annál érdekesebb testformájú legyet találó kollégánk, és persze mások is, sokszor. A kis testű, rejtett életmódú állatokból még sok új fajt rejtene a hazai tájak.

Még emlős fajok is várnak felfedezésre

A jól kutatott területeken valóban csak a kevéssé látható, kis-testű fajok előkerülésére számíthatunk. Távoli területeken azonban még számos nagyobb, jól látható, de ez ideig ismeretlen faj élhet. Talán kevesen tudják, hogy napjainkban évente legalább tíz-húsz új emlősfajt fedeznek fel. Ezek legtöbbször denevér, vagy egérszerű állat, vagyis kistestű, főleg barlangokban, rejtett lyukakban, föld alatt élő faj. De még tíz éve sincs annak, hogy egy új őzfaj került elő Délkelet-Ázsia mocsarainak vidékéről. Ezt viszont már egyáltalán nem nevezhetjük sem kis testűnek, sem rejtett életmódúnak. Egyre több és több faj tűnik fel, hála a kisebb-nagyobb nemzeti és nemzetközi kutatási programnak, mely a bioszféra tagjainak minél pontosabb megismerését tűzte ki céljául. Munka van bőven, mert egyesek szerint 30 millió, vagy akár annál is több állatfaj él bolygónkon. Mennyi meglepetést tartogatnak még számunkra, például az óceánok távoli zugai, a trópusi őserdők vizei és talajai?

De hiába ez a csodálatos, jobbára még ismeretlen fajgazdagság, ha felelőtlenül, gondatlanul kezeljük, tudva, vagy tudatlanul pusztítjuk. Sokan megírták már: akár naponta számolva, sok faj pusztul el, számos már azelőtt, mielőtt megismertük volna. Lehetne itt különböző számításokat végezni, különböző becslésekre alapozva. Ki lehetne mutatni (védhető érvekkel), hogy a jelenlegi, okkal feltételezett kipusztulási sebesség mellett néhány évszázad alatt az összes állat eltűnne a Földről. Nem teszem ezt vagy azt, mert a lényeg nem az,

hogy mikorra fogynak el az állatok végleg, hanem a rövidlátó szemlélet, ami ezzel a kérdéssel kapcsolatban a modern kor, természetből elidegenedett embereiben uralkodik. Feltűnnek fajok, majd eltűnnek, ez az evolúció rendje. A baj az, hogy jelenleg sokkal több pusztul el, mint amennyi keletkezik. A fajkeletkezés és a fajkihalás sebessége nem egyforma, az utóbbi jelentősen meghaladja az előbbit! Ez az „őrült majom” (Szent-Györgyi Albert) természet-kizsákmányoló viselkedésének egyik fő következménye.

Mit lehet ilyen helyzetben tenni?

Sokféle lehetőségünk van. Egyéni és közösségi, helyi és világméretű. Én most ez utóbbiak közül mutatok be egyet. Anyagelvű körünkben kénytelenek a biológusok is olyan megközelítéseket keresni problémáik megoldására, amelyek elfogadhatóak a pénzeszszakon ülők számára is. Ezért teszik fel így a kérdést a kutatók: mit kell tenni ahhoz, hogy a fajmegővésre befektetett egy forint/dollár a legnagyobb haszon, vagyis a lehető legtöbb megővött faj jusszon?

Abból a tényből indulnak ki, hogy a Föld különböző területei nem egyformán fajgazdagok. Egyik helyen több, a másikon kevesebb faj él. Arra remény, lehetőség és persze pénz sincsen, hogy minden élőhelyet többé-kevésbé eredeti formájában őrizzünk meg. Ezért érdemes kiválasztani a fajokban leggazdagabb területeket, és a kutatási és anyagi lehetőségeket ezekre kell koncentrálni. A fajgazdag területek kiválasztása nem egyszerű dolog. Vannak fajgazdagságukról ismert területek bolygónkon, mint például Új-Zéland, Madagaszkár, a braziliai őserdőkben a Mato Grosso hatalmas területei, Borneó és Szumátra vagy a Kaukázus. Számba véve a bennszülött (endemikus), csak bizonyos területen élő fejlettebb növény – és gerinces állatfajokat, (a halak kivételével) azt találták, hogy az előbb említettekkel együtt összesen 25 olyan nagyobb földrajzi terület található, ahol az említett növény – és állatfajok különösen nagy számban élnek. Kiderült, hogy a Földön található összes gerinces 35 %-a csak ezeken a területeken él. Ugyanakkor az említett területek a Föld felszínének mindössze 1,4 %-át teszik ki. Érdemes tehát az állatvédelmi erőfeszítéseket ezekre a területekre összpontosítani.

Hasonló a helyzet hazánkban is. Már említettem, hogy a nemzeti parkjaink faunáit kielégítően ismerjük. Ezek területe sok ezer, vagy tízezer hektár. Ugyanakkor egy – ehhez képest – kicsiny természetvédelmi terület, a mindössze 350 hektáros Bátorliget állatvilága is

Vaddisznók – Fel- és eltűnnek

Szarvasok – Megfigyelő tábor

jól kutatott. Míg a nagy parkokban mintegy 10 000 állatfaj található, addig a bátorligeti élőhelyeken több mint 5 000! A probléma az, hogy nem tudjuk: hány „Bátorliget” létezik még, és Magyarországon hol. Az utóbbi években rendszeresen írtak ki olyan pályázatokat, amelyek célja a helyi természetvédelmi, ezen belül faunisztikai értékek feltárása volt. Milyen jó lenne, ha minél több ember ismerné az állatokat, tanulná meg az állatok határozását, járna madármegfigyelő táborba, ismerne minél több lepkét, halat, kétlábút és emlőst, hogy a nehezebben határozható, kevésbé látványos csoportokról ne is beszéljek. Segítségükkel talán könnyebben megtaláljuk a még rejtőzködő fajgazdag élőhelyeket.

Burián Endre¹

Az erdőről

Mire gondolunk, ha azt halljuk: erdő?
 A zöld ezernyi árnyalatával hullámzó domboldalra;
 Jó levegőre
 Nyugalomra, csendre;
 Madárdalra, lombok susogására;
 Csobogó patakra, tiszta forrásra;
 Puha avarszőnyegre;
 Kecses vadakra; stb.

Ez mind olyan patetikusnak, érzelgősnek tűnik, de kifejezi azokat az érzéseket, melyek bennünk vannak az erdővel kapcsolatban.

Szabó Lőrinc így ír:
 Fák, költők, emeljétek égbe
 a sarat, a fekete éjt,
 szűrjétek virággá, gyümölcsé
 a földi szennyet, a ganéjt...
 Reményik Sándor (Szent vegetáció) pedig:
 Mert állat bennünk minden, ami rút,
 És minden ami szép, talán növény,
 Erdők sutognak bennünk, s nádasok,
 S vízirózsák a nádasok tövén.

Az ember számtalan meghatározást alkotott az erdő szabatos leírása céljából. Ezek közül az egyik így hangzik: Az erdő a legösszetettebb szárazföldi *életközösség*, melyben a talaj és a rajta élő növényzet élő egységet alkot a benne lakó sokféle rendű és fajú élőlénnel. De lám, milyen szép a magyar nyelv, ez a szó is – mindenféle magyarázkodás nélkül – kifejezi a legfontosabbat. Erdő – *eredő* ez volt a régi alakja – a régi korok embere szinte mindent innen kapott, ezért is adta neki ezt a nevet: mindennek a forrása, eredője.

Történeti áttekintés

A maihoz hasonló fafajokból álló erdők kb. 150 millió éve alakultak ki. Az ember történelme során mindig szoros kapcsolatban élt az erdővel, még ma is több százmillió ember él a különböző erdőkben. Sokan azt gondolják, hogy a modern ember az az elvetemült fajta, aki gátlástalanul, önző módon mindent kirabol, amit talál. Ez nem egészen így van. Az erdők irtása, kiélése az emberiség történelmével összefonódott. Az ókor fejlett társadalmi már intenzíven használták az erdőket, azok felújításával, telepítésével nem törődtek. Platón az elsők közt írt erről Kritiasz c. művében. Egyiptom, Szíria, Előindia, Görögország, Itália a Föld legszebb erdős tájai közé tartoztak. 1884-ben azt írják róluk, hogy a táj letarolva, kiélve, ékességét elvesztette.

Az emberi tevékenység következtében a Föld erdőterülete mára kb. a felére csökkent, és a Föld mintegy 23 százalékát teszi ki (15 évvel ezelőtt 28 százalék volt), annak ellenére, hogy az utóbbi 15 évben a fejlett országokban 20 millió hektárral nőtt az erdőterület. Hamarosan elkövetkezik az az idő, amikor az erdők hiánya meghatározó tényezővé válik. Ebben a fejlett világ, a globalizáció felelőssége igen nagy.

Hazánk területe a honfoglalás előtt mintegy 30%-ot veszített erdőszűrségéből (ókori erdőirtások). A honfoglaláskor 50-60%-ban erdőszűrt volt, nagyrészt őserdővel fedett. Ma az ország területének 18 százaléka erdő, őserdő nincs. Az őserdők hazánkban a XIX. század végére tűntek el teljesen, míg Európából az 1930-as évekre.

¹ A szerző erdőmérnök.

Ezt a nagymértékű területcsökkenést a mezőgazdasági művelés igényei (termőföld, legeltetés, talajelhordás) és a nagy folyószabályozások eredményezték.

Miért kaptuk az erdőt?

Az erdővel az Isten rengeteg dologgal ajándékozott meg bennünket. Nemcsak a materiális hasznát, a faanyagot, gyümölcsöket, gombát, vadat, gyógynövényeket adta. Közvetve hasznos ill. nélkülözhetetlen adomány a tiszta víz, a tiszta levegő, befolyásolja a klímát (szél, hőmérséklet, talaj, árnyalás stb.), fontos az árvizek megelőzésében, a szén (széndioxid) megkötésében.

Fa és erdő – Szükségünk van rá

Lelkünknek legalább akkora szüksége van az erdő nyugalomára, harmóniájára, mint testünknek az anyagi javakra. Az erdőben (akár csak a hegyekben) szinte kézzel fogható Isten jelenléte. Minden az Ő tökéletességére, szeretetére utal. A lélek háborgó hullámai elcsitulnak az erdőben. Tud örülni az őt körülvevő dolgoknak.

Ehhez a kincshez csak nagy alázattal és türelemmel szabadna nyúlni.

Hús árnyékot vet nyári délből;
 tűzzel engesztel fagyos télből;
 virágot ad a szerelmesnek,
 gyümölcsöt-makkot az éhesnek,
 ágyat az ifjú párnak,
 bölcsőt a kisbabának,
 koporsót-fejfát a halottnak;
 szolgál minden elevent...

...annyi mindent ad a fa;
 úgy áll felettünk áldó kézzel,
 mint egy ősapa,
 ágán gyümölcscel és odvában mézzel,
 mint ősanyánk maga...

(Erdélyi József: Fa)

Az erdő és ember személyes viszonyában egészen különböző viselkedésformák figyelhetők meg. Saját élményeim alapján az alábbi

csoportosítást tettem:

Megszállott természetbúvár, erdőjáró, turista. Egy ismerősöm azért nem lett erdőmérnök, mert nem akarta, hogy munkahellyé silányuljon az erdő, hanem minden szabadidejét ott töltve tudja élvezni annak szépségeit. Ez a típus aktívan jár ki, de mégis passzívan viselkedik, főleg elfogad az erdőtől.

A másik típus, akinek tetszik, jól érzi magát az erdőben, de ritkán szánja rá magát, hogy kimenjen.

Van, akit egyáltalán nem érdekel, ki sem megy, sőt irtózik tőle, mert „nem lehet felsöpörni, bogarak, kígyók, békák vannak, fél a vaddisznótól stb.”

Falun, a természet közelében élő emberek közül az egyik csak akkor megy ki, ha nagy ritkán dolga akad ott, természetesnek veszi; a másik naponta ott dolgozik, vagy gyűjtöget.

Mit tesznek érte az emberek?

A legtöbben közvetlenül semmit, de közvetve annyit, amit általában a természetért. Vigyáznak, nem szemetelnek, a gyerekeket is erre tanítják stb.

Van aki felhasználja – legfőképp az erdészek végzik az ezzel kapcsolatos feladatokat.

Aktívan, hivatásból védik az erdészek és a természetvédők.

Mások ott végzik pedagógusi munkájukat;

Van, aki nem törődik vele (sajnos az erdei munkások között is sokat kell figyelmeztetni arra, hogy ne szemeteljen, ne öntse, folyassa ki az olajat, vigyázzon, hogy ne gyűjtsa fel stb.)

Deviáns viselkedésformák: szemétkerakónak használják, törnek zúznak, gyűjtögetnek stb.

Mi a teendőnk?

Minél kíméletesebben gazdálkodjunk vele.

Folytassunk aktív párbeszédet a társadalommal. Egyre többen járnak ki. Ismerjék meg minél jobban, szeretni fogják, vigyázzanak rá.

Neveljük a gyerekeket (erdei iskolák), s ők még szüleiket is fogják tanítani az erdő szeretetére.

Fontos a személyes példa és egymás tapintatos figyelmeztetése.

Az erdőgazdálkodásról. Az erdőgazdálkodás az erdő hasznainak kiaknázására irányuló tevékenység, a tartamosság, fenntartható fejlődés elvének betartása mellett. Úgy kell folytatni, hogy az erdő értékei ne sérüljenek, területe, fakészlete ne csökkenjen. Az erdész szakma az erdőkre az alábbi csoportosítást használja:

gazdasági rendeltetés,

védelmi rendeltetés,

közjóléti rendeltetés.

A nem materiális funkciók iránti társadalmi igény egyre erősödik. Hazai viszonyaink között ezek teljesebb kielégítésére az állami erdőgazdálkodás alkalmasabb. Ugyanis:

nagy területű erdőtömböket kezelnek;

ezekben jobb minőségű faállományok találhatók,

felkészült szakszeméllyel rendelkezik.

A magánerdő gazdálkodási hagyományai a háború után megszaktak,

a nem állami erdők 45%-ában még ma sem folyik erdőgazdálkodás.

Az erdőgazdálkodás nyereségérdekelt ágazat. A gazdálkodás és az egyéb funkciók közti összhang megteremtésére a gazdálkodó szervezetek egyre nagyobb figyelmet fordítanak. Ennek eredménye a természet közeli erdőgazdálkodás térhódítása, az iparszerű termelés visszaszorítása. Ez nem más, mint egy a természet rendjébe simuló, a természeti folyamatokhoz alkalmazkodó, esetenként azt másoló rendszer. Cél a természet adta szaporulat, megújulás kihasználása (makktermések kivárása), többkorú erdők kialakítása, ahol 1-100 éves korig minden korú egyed megtalálható. Kis területű vágások

kialakítása a megjelenő csemeték felett, kíméletes technológiák alkalmazása.

Fontos az erdő kapuinak minél szélesebbre tárása az emberek előtt. Ezt segítik a parkerdők, ahol sétautak, esőbeállók, turistaházak, erdei iskolák, szépen kialakított források, erdei vasutak szolgálják a közönséget.

Erdő és környezet

A természetvédelem azért alakult ki, mert az ember felismerte a természeti környezet mibenlétét, életét voltát, és ráébredt ezzel kapcsolatos felelősségére. Mint az élet minden területén, a természetvédelemben is felbukkantak egyoldalú és szélsőséges nézetek, amelyek általánosságban megkérdőjelezzik az emberiség eddigi eredményeit, a gazdálkodását, az életmódját, társadalmi rendjét stb. A természetre jelentős hatást gyakorló tevékenységet folytatók, a tudomány képviselői és a társadalom között aktív párbeszédre van szükség. Fontos, hogy a felek egymást tiszteletben tartva, közelítsenek egymáshoz, ellenkező esetben nehezen alakul ki a párbeszéd. Gondoljunk arra, hogy milyen sivár lenne egy lakás fából készült berendezések nélkül pusztán műanyagból és fémből készült tárgyakkal. Hány ember téli tüzelője még ma is a fa? Milyen szép dolgokat lehet fából készíteni (Makovecz Imre, Szervátius Jenő). Jézus maga is az ácsmesterséget tanulta és folytatta.

A gazdaság egyes folyamatait szigorú revízió alá kell vetni, és ahol szükséges, változtatni kell. Bölcs felismerésekre, világos döntésekre és határozott cselekvésre van szükség. És természetesen önmérsékletre a fogyasztásban!

Nevelés – család az erdőben – erdei iskola

Az erdei iskola általában azt jelenti, hogy a gyerekek néhány napig erdőben, természeti környezetben tanulnak, megfelelő tanrend szerint. Itt elvégezhető a tantervben amúgy is előírt szakmai gyakorlatok, szabadban végzendő mérések, gyűjtések. Az erdei iskola egy hete óriási nyereség mind az oktatás mind a nevelés terén. Minden tantárgyra kidolgozható egy olyan munkaterv, melyet nem szakos tanár segítségével is eredményesen végezhet el a gyerek, megfelelő iskolai előkészítés után, vagyis nincs szükség minden tantárgyból szaktanár jelenlétére. Az erdőben megvan a megfelelő motiváció, hiszen a gyerek láthatja, foghatja, csinálhatja... Oktatásra, nevelésre a délután, az este is rendelkezésre áll (pl. csillagászat). Lehetőség van arra is, hogy olyan tanulók is sikerélményhez jussanak, akiknek az iskolában erre kevesebb a lehetőségük.

Az erdőben olyan dolgokat tanulhat meg a gyerek, ami szükséges az értelmes, emberi élethez, pl. az egymáshoz való alkalmazkodást, a másik megbecsülését, a közösségi munkát, értelmes játékokat vagy a szabadidő hasznos eltöltését. Ezen értékek elsajátítása után jelentősen javulhat az osztályközösség is.

Végül szólnunk kell azokról a dolgokról is, amelyeknek hosszú távú jelentősége van, és szinte felbecsülhetetlen értékűvé teszik az erdei iskolát ebben a zavaros világban.

Az itt szerzett sikerélmények kihatnak a gyerekek önbecsülésére és a tantárgy későbbi tanulására.

A tanár jobban megismerheti más oldalról is tanítványát, így jobban is szeretheti és taníthatja őket.

A diák is jobban megismerheti tanárát, így megszeretheti, és nagyobb kedvvel tanulhatja a tantárgyat.

Az esti beszélgetések sok gyermek számára egy életre szóló élményt, eligazítást jelentenek, amire az iskolában kisebb a lehetőség.

A megbecsültség, az elfogadás, az értelmes élet élménye kincs és tartalék a nehéz életszakaszokra.

Zöld hírek

A globalizáció nem átok, de nem is korlátlan siker

Mi a Világbank szerepe a globalizáció folyamatában? A New York-i Nemzetközi Gazdasági Fórum újra heves vitát robbantott ki a globalizációról. A Fórum 31 éven keresztül a svájci Davos városban tartották. Az idén New Yorkba helyezték át a találkozót a színhelyét. A helyszín megváltoztatása a szeptember 11-i terrorakciókra adott válasz. A világ iparilag legfejlettebb országainak képviselői az idén a világgazdaság központjában találkoztak január 31. és február 4. között.

Mark Weisbrot szerint az elmúlt húsz év a világ legtöbb országa számára „gazdasági hanyatlást és a növekedés mérséklődését” jelentette. Weisbrot a Gazdasági és Gazdaságpolitikai Fejlesztési Központ igazgatója Washingtonban. A globalizációról szóló elemzését az American Prospect jelentette meg. Elemzéséből kiténik, hogy Latin-Amerika országai és a Karibik 1960 és 80 között 75%-os gazdasági növekedést tudtak felmutatni. 1975 és 2000 között ez a növekedés 7%-ra esett vissza. Ugyanebben az időintervallumban Dél-Afrika országaiban az évi termelés 15%-kal esett vissza. A gazdasági hanyatlás okai, Weisbrot szerint, komplex skálán helyezkednek el. A problémák egyik fő okozója a tőkepiacok megnyitása. Ezek a piacok egyfelől a tőke gyors mozgásához, másfelől – krízisidőkben – a külföldi pénzalapok gyors kivonásához vezettek. További kritikus faktor a gazdag nemzetek gazdasági és tulajdonjogi monopolhelyzete, amely gyakran gazdaságilag kivitelezhetetlen piacstruktúrát kényszerít a szegény országokra.

Christian E. Weller és Adam Hersh tanulmánya hasonló faktorokat elemez. A Gazdaságpolitikai Intézet munkatársai bebizonyították, hogy a szabad piacgazdaság és a nyitott tőkepiacok nemcsak gátolják a szegény országok látványos fejlődését, hanem hatalmas bejövétel-különbséget is eredményeznek a különböző országok között.

A gazdasági kontrollok megszüntetése után a fejlődésben levő országokba érkező külföldi tőke 1,9 milliárd dollárról (1980) 120,3 milliárdra (1997) növekedett. Weller és Hersh szerint a külföldi tőke özöne nem mindig vont pozitív következményeket maga után. A gazdasági alapok gyors mozgathatósága „növekvő pénzügyi spekulációkhoz és gazdasági instabilitáshoz” vezet. A kereskedelem liberalizálása a nemzetközi befektetők kegyeiért folytatott versengést eredményezte. A kormányok célja így az lett, hogy a legolcsóbb munkaerőpiacot kínálják fel.

A globalizáció védelmében David Dollar és Aart Kraay gazdasági szakemberek egy deviáns cikket közöltek a Foreign Affairs január-februári számában. A Világbank fejlesztéséért dolgozó kutatócsoport két közgazdász az állítja, hogy „a jelenlegi globalizáció hulláma, amely 1980 körül indult el, a gazdasági egyenlőséget mozdította elő, és világviszonylatban csökkentette a szegénységet.” Dollar és Kraay tényeket sorakoztatnak fel, hogy állításukat igazolják. Szerintük a gazdasági egyenlőtlenség 1975 körül érte el tetőpontját. Azóta ez a faktor nemcsak stabilizálódott, hanem egyre inkább leépült. Azért történt tulajdonképpen ez a változás, mert a világ két hatalmas országa – India és Kína – gazdasági fellendülésen ment keresztül. Dollar és Kraay második érve, hogy erős korreláció áll fenn a nemzetközi befektetésekben résztvevő erős tagok és a nemzetközi fejlődés között. A globalizációba beépülő fejlődésben levő országok – az elemzés szerint – gyors fejlődést tudnak felmutatni. Dollar és Kraay harmadik érve a globalizáció védelmében a nemzeti

gazdaságok stabil gazdasági egyenlőtlensége. Igaz, vannak országok (mint pl. Kína), ahol a nemzeten belül a gazdasági egyenlőtlenség növekedett, de ez nem a globalizáció, hanem a kiképzés, a szociálpolitika és a belső adórendszerek számlájára írható.

A Világbank egy újabb tanulmánya (Globalizáció, Fejlődés és szegénység: egy Világgazdaság felépítése) a globalizáció pozitív hatásait tárgyalja. A tanulmányból viszont az is kiténik, hogy a föld lakosságának egyharmada (kétmilliárd ember) nem képes integrálódni a globalizáció folyamatába, és ezért egyre inkább elszegényedik. A reformok nélkülözhetetlenek. A tanulmány olyan faktorokat elemez, amely – a Világbank szerint – csökkenthetné a szegénységet. A Világbank a gazdag országok agrárszektortól szeretné megvonni a hatalmas szubvenciókat. Ezek a szubvenciók ugyanis eléri a 350 milliárd dollárt évente. Ez hétszer több annál az összegnél, amit a gazdag országok a fejlődésért kiadnak. A Világbank szerint a szubvenciók csökkentése, a piacok megnyitása, a szegény országokból való exportálás segíthetné a gazdaságilag előnytelen helyzetben levő országokat. A Világbank a kiképzés és az egészségügy területén is változásokat javasol. Ha a szegény emberek nem részesülnek kiképzésben és megfelelő orvosi ellátásban, akkor nem épülhetnek be a regionális és globális változásokba. A tanulmány azt is megjegyzi, hogy a fejlődésre befektetett pénzalap az összbejövétel 0,22%-ára esett vissza. Ez a legminimálisabb szint, amióta a Marshalltervvel (1947) ezt bevezették. A jelentés kitér a külföldi tartozások elengedésének fontosságára is. A tanulmánnyal a Világbank maga is elismerte, hogy a globalizáció folyamata nem volt mindenhol sikeres, és reformokra elengedhetetlenül szükség van.

Fernando Henrique Cardoso brazil elnök az El Mundo lapnak adott december 7-i interjújában kitért a globalizáció ambivalens és ellentmondásos voltára. Cardoso a globalizációt „egy sokarcú fenoménnek” nevezte, és rámutatott arra, hogy Brazília hasznát húzta a tőkeáramlásból. Másfelől viszont az 1994-es mexikói gazdasági krízis és az 1997-es ázsiai problémák negatívan hatottak a brazil gazdaságra. A brazil elnök szerint a globalizáció nem veszély, hanem lehetőség. A különböző országok nyitottak kellene, hogy legyenek azon előnyök felé, amelyeket ez a folyamat felkínál. Cardoso figyelmeztet viszont arra is, hogy veszélyes dolog kizárólagosan a piacgazdaság erejére építeni. A piacgazdaságot szükséges nagyobb biztonsággal és igazságossággal felvértezni.

Amartya Sen Nobel-díjas közgazdász az American Prospectben megjelent tanulmányában a globalizációt egy olyan folyamatnak nevezte, amely nem átok, de nem is korlátlan és feltétlen siker. Amíg a globalizáció egy nyugati birodalom marad, addig a szegény országok elesnek a folyamat előnyeitől. „Bebizonyított tény az, hogy a globalizált gazdaság hatalmas gazdasági különbségeket hozott létre a világ különböző területei között.” Sen szerint nem szüntethető meg a szegények kényszerhelyzete addig, amíg a gazdasági előnyök kizárólagosan a nyugati struktúrákkal vannak összekötve. A központi kérdés nem a világgazdaság, hanem „a hatalmas különbségeket eredményező, intézményesített gazdasági szabályrendszer.” Ez ugyanis a globalizáció előnyeinek igazságtalan elosztását vonja maga után. „A globalizáció egyfelől egy jól átgondolt védelemre szoruló folyamat, másfelől viszont számos reformot igényel. A New York-i fórumra összegyűlt vezetők jól tennék, ha ezt a felhívást komolyan vennék” – hangsúlyozta Sen.

(Forrás: Zenit, ZGP02012602, Washington D.C. – január 26.)

Afrika és a szegénység

Egyes szakemberek szerint nem elég csupán a gazdasági fejlesztésre összpontosítani

Tovább folytatódik a szakemberek vitája Afrika jelenlegi helyzetének javítása érdekében. Afrika gazdasági fejlődés szempontjából nagyon le van maradva a világ többi része mögött. Hogyan lehet kitörni ebből a krónikus szegénységből?

Bono rock sztár, a U2 együttes egyik tagja és Paul O'Neill amerikai pénzügyminiszter nemrég Afrikába utazott. Kettejük véleménye az afrikai helyzetet illetően gyökeresen eltér egymástól – közölte május 26-án a New York Times. Míg Bono fontosnak tartja a fejlesztési programok folytatását, addig Paul O'Neill kételkedik a fejlesztési programok hatékonyságában.

Az említett programok igazolására a New York Times Uganda esetét írja le. A Nyugatról érkező anyagi segítséggel Uganda megkésztette az iskolába járó gyerekek számát, és 80%-kal csökkentette a HIV vírussal fertőzött terhes anyák számát. 35%-kal szorította vissza a szegénységet, és a 200 %-os inflációt 2%-ra csökkentette. Szakemberek szerint ez a látható változás a külső segélyeknek köszönhető.

Az amerikai pénzügyminiszter azt a kérdést tudja legkevésbé megválaszolni, hogy egyes fejlesztési programok miért nem működnek.

A Financial Times május 14-én a világ legjelentősebb adományozó országának nevezte az USA-t. Az Amerikai Egyesült Államok évi 9,6 milliárd dollárról 10,9 milliárd dollárra emelte a szegény országoknak szánt összeget. Az USA, az egy főre eső személyi jövedelmet nézve, mégis a lista végén kullog a maga 0,11%-ával.

Japán, belső szociális nehézségeire hivatkozva, 18%-kal (4 milliárd dollárral) csökkentette a szegény országok segítésére szánt pénzmenyiséget.

Az OECD (Gazdasági Közreműködés és Fejlesztés Szervezete) jelentése szerint a 22 tagállam évi adománya 53,7 milliárd dollárról (2000) 51,4 milliárd dollárra esett vissza. Ez 1,4%-os visszaesést jelent. Ennek legfőbb oka a dollárhoz viszonyított nemzeti valuták ingadozása.

A G8 tagjainak komolyan kell venni a szegény országok problémáit.

A Kanadában megtartott G8 csúcs egyik legfontosabb témája a szegény országok segítése volt. Az Afrika segítésére beindított program neve: „Új Kapcsolat Afrika Fejlesztésére” (NEPAD). Ennek legfontosabb célkitűzése Afrika gazdasági fellendítése. James Hamill professzor szerint a NEPAD feladata az, hogy közvetítsen az afrikai országok és a nyugati világ között. Ugyancsak a szervezetre hárul az, hogy a Nyugatról érkező anyagi támogatást infrastruktúra-fejlesztési projektekbe, adósságcsökkentésbe, kiképzési központok létrehozásába fektesse. Fontos feladata továbbá az afrikai áruk nyugati piacokra való irányítása, és a nagyobb beruházási összegek Afrikába való juttatása.

Az afrikai államoknak arra kell törekedniük, hogy bevezessék a hidegháború végén létrejött globális gazdasági és politikai rendszer szabályait. Dinamikusabb állami struktúrák létrehozása, az állami korrupció leküzdése, az emberi jogok tiszteletben tartása: mindezek elengedhetetlenek a szegénység leküzdéséhez. Az afrikai kormányok nem nélkülözhetik a stabil gazdasági menedzsment bevezetését. Hamill optimistán szemléli a globális gazdasági változásokat. Úgy véli, hogy a gazdag nemzetek érzékenyebb gazdasági politikát folytatnak.

Számos ötlet maguktól az afrikai vezetőktől származik. Ghána, Szenegál, Egyiptom, Nigéria és Dél-Afrika aktívan bekapcsolódik a kontinensre irányuló fejlesztési tervekbe. A NEPAD fejlesztési

program hatékonyságához évi 64 milliárd dollár van szükség, ami állami és magán anyagi alapokból folyik be.

Annak ellenére, hogy Tony Blair angol miniszterelnök lelkesen támogatta a NEPAD tervet afrikai útja során, a londoni Times június 6-án megjelent számában kétségbe vonta a program hatékonyságát. Az Afrikában lejátszódó politikai események nem adnak okot derültárra: Robert Mugabe (választási csalással) hatalmon maradt Zimbabwében; Kongóban a polgárháború befejezése egyelőre kivitelezhetetlen feladat; Madagaszkáron politikai feszültség uralkodik; Angolában éhhalál fenyeget.

James Wolfensohn, a Világbank elnöke fokozott anyagi támogatásra szólította fel a gazdag nemzeteket. De ő is hangsúlyozta, hogy az afrikai országoknak meg kell szüntetniük a beruházások és a nemzetközi kereskedelem útjába állított blokádot.

Az ENSZ jelentése szerint 1989 és 1999 között az Afrikának szánt segítség 14,2 milliárd dollárral csökkent.

A gazdasági sorompók feloldása

Afrikai vezetők arra kéri a nyugati hatalmakat, hogy szüntessék meg az afrikai áruk elé állított gazdasági sorompókat. „Legnagyobb kérésünk az, hogy nyissák meg piacukat a – nyugati államok” – hangsúlyozta Yoweri Museveni elnök a New York Timesnak adott interjújában. „Az adósságok elengedése pénzhez segített, de az igazi nyereség a kereskedelemről származik. Adjátok meg a lehetőséget, és mi kereskedni fogunk”.

Afrika leginkább a földművelésben és a textiltermékek előállításában jeleskedik. Ezek a gazdasági ágak viszont fokozott ellenőrzés alatt állnak a nyugati világban.

Számos szakember osztozik azon a véleményen, hogy a gazdasági fellendítés nem oldja meg Afrika problémáját. Alan Tonelson a Washington Postban Pakisztán példáját idézte. Pakisztán 1990 és 2001 között 400%-ban (1,5 milliárd dollár) növelte az USA-ba szállított ruhaexportját. A ruhaiparban dolgozók órábéré 1990 és 1998 között mégis 28 cent maradt. Egy 137%-os inflációnál ez azt jelenti, hogy a dolgozók bére az létminimumhoz szükséges minimálbér alá zuhant vissza.

Tonelson szerint a Fülöp-szigeteken, Peruban és Egyiptomban ugyanez a helyzet.

A Harvard Intézet egyik tanulmánya szerint 1990 és 1997 között a dolgozók reálbére Kínában, a Fülöp-szigeteken és Indonéziában egyaránt csökkent.

Az Afrika fejlesztésére irányuló vita tovább folytatódik. A nemzetközi kapcsolatokban egyre fontosabb kritériummá válik a szolidaritás.

(Forrás: Zenit, Pressethemen, ZGP02070602)

A titokban tartott tanulmány Költségrobbanást okozhatnak a génkezelt növények

Nem csökken az ellenállás a génkezelt élelmiszerek fogyasztásával szemben. Az európai gazdálkodók a most megszületett jóval magasabb, számos esetben fenntartatlan termelési költségekre számíthatnak, amennyiben a genetikailag módosított terményeket kereskedelmi méretekben kezdik termelni – derül ki abból az EU-megrendelésre

készült szakértői anyagból, amelyet a Greenpeace hozott nyilvánosságra. A kedvezőtlen megállapításai miatt mindeddig titkosan kezelt szöveg szerint az akár 40 %-ot is elérő költségnövekedés – ami a drágább vetőmagokból és a bonyolultabb növényvédelemből adódik – az érintett termelők egy részének tönkremeneteléhez vezethet.

Az Európai Bizottság még 2000 májusában rendelte meg a genetikailag módosított és a hagyományos termények párhuzamos termesztésének lehetőségét vizsgáló tanulmányt az Institute for Prospective Technological Studies nevű kutatóintézettől. A bizottság 2002 januárjában kapta meg az eredményt egy levél kíséretében, amelyben az intézet főigazgatója leszögezi: a kérdés kényes voltára való tekintettel a jelentést csak belső használatra javasolja. A Greenpeace álláspontja szerint nyilvánvaló, hogy Brüsszelben megpróbálták titokban tartani a tanulmányt, ezért a szöveg csak most, a zöldek közreműködésével válhatott ismertté.

A jelentésből levonható következtetések egyértelműek: a génkezelt növények minden termelő számára költségnövekedést okoznak, ami az élelmiszerpiacra is begyűrűzik, a gazdák egyre inkább függővé válnak a nagy vetőmag-forgalmazó vállalatoktól, s egyre bonyolultabb és költségesebb eszközökre lesz szükségük a növényi fertőzések elkerülése érdekében. A dráguláshoz vezető út könnyen nyomon követhető az egyik első termesztett „génpiszkált” növény, a gyomirtórezisztens szója példáján: ez a fajta ellenáll a hozzá kifejlesztett, igen erős gyomirtó szereknek, ám a hatóanyag minden mászt elpusztít a környéken. Optimális eredményt elérni a vetőmag és a gyomirtó együttes alkalmazásával lehet, s egyik sem számít olcsónak. Ráadásul mindkettőt ugyanaz a cég gyártja, amely így kétszeresen is magához köti a termelőt.

Az EU-n belül a módosított génállományú téli olajrepe fő termőterülete Francia- és Németország, a takarmányozási célú kukoricát Olasz- és Franciaországban termelik, míg a közvetlen fogyasztásra és feldolgozásra szánt génkezelt burgonyát Nagy-Britanniában és Németországban, jelenleg tehát ezen országok termelőit érintik a költségrobbanásból adódó veszélyek.

Móra Vera, az Ökotárs Alapítvány szakértője szerint az említett kockázatok leginkább a tőkeszegény, kevésbé fejlett mezőgazdaságú tagországokat sodorhatják veszélybe, így a jelentést nálunk is komolyan kellene venni. Hazánkban egyébként jelenleg nem termesztnek genetikailag módosított növényeket, génkezelt kukoricát a mostani tervek szerint 2004-ben vagy 2005-ben vetnek először Magyarországon.

Európában jelenleg átmeneti tilalom van érvényben a génkezelt élelmiszerek behozatalára, ennek hosszú távú fenntartását azonban az USA egyre erősödő kereskedelmi nyomása szinte kilátástalanná teszi. Az európai fogyasztók ugyanakkor változatlanul idegenkednek a jelöletlenül érkező, esetlegesen egészségügyi kockázatot jelentő módosított tápanyagoktól.

A génkezelt növényekkel kapcsolatos ellenállást a közel-múltban világszerte megnövelte, hogy a Science nevű lapban megjelent egy tanulmány a módosított génkészletű, illetve a hagyományos fajtaváltozatok együttéléséről. Az eredményekből levonható legfontosabb következtetés mégis az, hogy lehetetlen megakadályozni a megváltoztatott tulajdonságok továbbterjedését, ha a génkezelt növényeket a rokon fajok táblái, illetve vad növények közelében termesztik. Ezzel a kockázattal mindenképpen számolniuk kell azoknak, akik a módosított növények termesztésére vállalkoznak.

Környezetszennyezők az eldobható palackok

Olyan önszabályozó rendszer kialakítására szeretné ösztönözni az üdítőitalgyártókat a környezetvédelmi miniszter, amelyben egész-

séges arányt képviselnek a visszaváltható és az eldobható palackok. Erre azért kerül sor, mert a visszaváltható palackok aránya az utóbbi két évben megfeleződött, jelenleg 30 %-ot tesz ki. A környezetvédők EU-s szigorral szeretnék fellépni a szennyezők ellen és a nevetésesen alacsony termékdíj felemelését sürgetik.

Hamarosan egyeztető tárgyalásokat kezd az üdítőital-gyártókkal Kórodi Mária környezet- és vízgazdálkodási miniszter, miután ugrásszerűen megnövekedett az eldobható, környezetszennyező műanyagpalackok száma. A miniszter olyan önszabályozó rendszer kialakítására kívánja ösztönözni a gyártókat, amelyben egészséges arányt képviselnek a visszaváltható és az eldobható palackok. Amennyiben a tárgyalások nem vezetnek eredményre, akkor a tárca az Európai Unióban alkalmazott szigorú szabályozást szorgalmazza majd. Az unióban bevett gyakorlat: az élelmiszerboltokban ugyanannyi visszaváltható flakonnal teli rekeszt kell tartani, mind amennyi eldobható.

A palack-ügyre a Pepsi Cola érdekeltségi körébe tartozó Fővárosi Ásványvíz- és Üdítőipari Rt. emlékeztető reklámja, majd intézkedése irányította rá a figyelmet. A cég tavaly ősszel útjára indult reklámja – amely az eldobható palackot részesíti előnyben a visszaválthatóval szemben – nagy felháborodást váltott ki a környezetvédők körében, a fogyasztóvédelmi felügyelőség pedig 250 ezer forint bírságra kötelezte a környezetkárosító magatartásra ösztönző reklám közzétételét. Bírság ide, bírság oda, a Pepsi elszánt, két hónap múlva kivonja a forgalomból a visszaváltható palackokat. Így a visszaváltható flakonok 30 %-os aránya tovább csökken. Nem véletlen, hogy a Hulladék Munkaszövetség (HUMUSZ) reklámfelügyeleti eljárást kezdeményezett az Rt.-vel szemben.

Nem a fogyasztók bojkottja, hanem a termékdíj felemelése a célra vezető, vélik a környezetvédők. Nálunk a környezetet szennyező termékek után csupán huszadannyit kell fizetni, mint például a szomszédos Ausztriában.

Bödecs Barnabás, a HUMUSZ szakembere jól ismeri a gyártók érveit, miszerint az eldobható palackok használatával a vásárlók igényeit követik. De felhívta a figyelmet arra is, hogy a kereskedelem előszeretettel zárkózik el a visszaváltható palackok forgalmazásától, a göngyöleggel való bíbelődésből ugyanis semmiféle haszna nincs, sőt a raktározás többletterhet jelent számukra. Bödecs Barnabás szerint a hulladékgazdálkodási törvény elfogadásakor a parlament kötelezte a kormányt a visszaváltást kötelezően elrendelő kormányrendelet megalkotásáról, s ennek előkészítése folyik most. A rendelet várhatóan 2003. január 1-től lép hatályba.

Jellemző a PET (polietilén) palack terjedésére, hogy még a kartondobozairól ismert Sió-Eckes Kft. is beállt a sorba, igaz, egyelőre elenyésző százalékban jelentette meg a piacon egy hónappal ezelőtt egyik új, eldobható műanyagpalackos termékét. Kállai Péter marketingigazgató elmondta, a kereslet szorította rá őket erre.

Érzi a piaci kényszert, ugyanakkor a környezetnek sem kíván ellenséges lenni a Szobi Szörp Rt. Éppen ezért két irányban „mozognak”, válaszolta megkeresésünkre Sófalvi Adrienn marketingigazgató. Nemrégiben nagy összegért üvegmosó gépet vettek, tehát hosszú távra berendezkedtek a visszaváltható palackos gyártásra, de termékeik egy részét eldobható flakonba töltik. Az igazgató szerint a kereskedőket kellene érdekeltté tenni abban, hogy ne „macerának” tekinték a betétdíjas göngyölegekkel való foglalkozást.

Elekes Balázs, a Plus Élelmiszer Diszkont Kft. értékesítési tájékoztatója nem tagadja, hogy kényelmetlenséget, sőt pluszköltséget jelent számukra a betétdíjas palackokkal való foglalkozás, hiszen önálló munkaerőt kell foglalkoztatniuk a visszaváltásra.

A világ élelmiszer-termelése elegendő lenne mindannyiunk számára

A világ élelmiszer-termelése elegendő lenne minden éhező jóllaktatására, ehhez azonban közös akaratra és cselekvésre van szükség, a gazdag államoknak többet kell tenniük a cél érdekében – ez a közös gondolat jellemezte az ENSZ Élelmészeti és Mezőgazdasági Szervezetének (FAO) római csúcstalálkozóján hétfőn elhangzott felszólalásokat. A FAO-csúcs résztvevői a tanácskozás végén zárónyilatkozatot fogadtak el.

Carlo Azeglio Ciampi, a vendéglátó Olaszország államfője a csúcstalálkozót megnyitó üdvözlőbeszédében pontosan megjelölte az elsőbbséget élvező feladatokat. Eszerint el kell törölni a szegény országokat fojtogató, hatalmas adóságállományt, lehetővé kell tenni számukra az Észak piacaihoz való hozzájutást, és biztosítani kell a pénzügyi eszközök nagyobb fokú áramlását Dél felé. Mindez egységes szándékot és cselekvést igényel – tette hozzá a szónok, hozzáfűzve: a piacok megnyitása kétirányú folyamat. Ciampi fontosnak nevezte a mezőgazdaság fenntartható fejlesztését, akárcsak a környezet és a biodiverzitás oltalmazását.

A piacok megnyitásának gondolatát Silvio Berlusconi miniszterelnök is hangsúlyozta. Mint Európa egyik leggazdagabb vállalkozója és a fejlett Nyugat egyik államának miniszterelnöke többször első személyben fogalmazott, amikor kifejtette: „Tisztaiban vagyunk azzal, hogy többet kell tennünk, mint eddig”. Az iparosodott országokra hárul a legnagyobb felelősség, hogy senki ne szoruljon ki a világ gazdaság színpadáról – fűzte hozzá. Kifejezte meggyőződését, hogy ezek az országok készek az eddiginél nagyobb tartalékokat fordítani az éhezés mértékének csökkentésére. A rászorulóknak megsegítésének egyre konkrétabb formában kell megnyilvánulnia – mondta Berlusconi.

Az olasz kormányfő ugyanakkor felhívta a figyelmet, hogy a szegények megsegítése nem pusztán „erkölcsi kötelesség”, hanem magának a Nyugatnak is érdeke. Hiszen ha a következő huszonöt év alatt további kétmilliárd nő a Föld lakossága, hatmilliárd ember lesz kirekesztve a jólét birodalmából. Akkor aztán végképp ellenőrizhetetlenné válik az elvándorlás folyamata – mondta drámaian Berlusconi, hozzátéve, hogy a szegények létszámának növekedése táptalajt biztosít a nemzetközi terrorizmusnak is.

Kofi Annan ENSZ-főtitkár felszólalásában óva intett a további hiú ígéretektől. E csúcstalálkozó résztvevőinek képesnek kell lenniük arra, hogy tényleges lépéseket tegyenek a több mint 800 millió éhező – köztük 200 millió gyermek – megmentésére. Élelmiszerből nincs hiány a planétán – folytatta –, a világ gabonatermelése például elegendő ahhoz, hogy minden egyes gyermek, nő és férfi minimális szükségleteit kielégíthesse.

Annan emlékeztetett a globális számokra: az éhezők és a szegények mintegy 70%-a főleg vidéken él. Elsősorban helyi szinten kell szavatolni a jobb minőségű és nagyobb mennyiségű táplálékot. A mezőgazdaság fejlesztésének stratégiáját főleg Afrika hasznosíthatja, ahol legalább 200 millió szegény tengődik. Az éhezés elleni küzdelem sikere attól is függ, hogyan kezelik a természeti forrásokat és az ökoszisztémát, amely nagyban befolyásolja az élelmiszertermelés minőségét – fejtette ki Kofi Annan.

Megismétlődhet a tiszai ciánmérgezés

A tiszai ciánmérgezés megismétlődéséhez vezethet a romániai Verespataknál tervezett aranybánya megnyitása, ráadásul a Világbank-csoport fontolgatja, hogy hitellel támogassa a vállalkozást – jelentette be az Energia Klub és a Közép-Kelet-Európai Bankfigyelő Hálózat. A civil szervezetek sajtótájékoztatóján romániai és kirgizisztáni környezetvédők arról beszéltek, hogy a Világbank által

támogatott egyes bányászati vállalkozások mérhetetlen pusztítást okoznak a környezetben és a helyi lakosság életében. A szakemberek a Világbank tevékenységét vizsgáló konferenciára érkeztek Budapestre.

Nincs rá garancia, hogy a Világbank-csoport nem támogat környezetvédelmi, sőt emberi jogi szempontból aggályos vállalkozásokat – közölte Ámon Ada, az Energia Klub ügyvezető igazgatója, a Közép-Kelet-Európai Bankfigyelő Hálózattal közösen tartott sajtótájékoztatón. Tegnap megkezdődött a Világbank-csoport által támogatott bányászati projekteket vizsgáló nemzetközi konferencia Budapesten.

Fokozódó vízhiány

A növekvő fogyasztás és a fokozódó ökológiai terhelés veszélyezteti a tagállamok lakosságának, iparának és mezőgazdaságának kiegyensúlyozott vízellátását, figyelmeztetett az Eureau nevű uniós vízügyi szervezet vezetője. Pamela Taylor kinevezésekor kijelentette, hogy fontos körzetekben fokozódik a sós víz behatolása, másutt éppen a gyakoribbá váló áradások rongálják a vízrendszereket. A 360 millió embert kiszolgáló, meglévő vezetékes hálózatot és a szennyvízfeldolgozást egyaránt terheli a folyamatosan növekvő fogyasztás.

Átadták Drávaszentesen a természetvédelmi bemutatóhelyeket

Elkészült a környék legnagyobb bemutatóhelye a drávaszentesi réten, ahol ma már kétórás ingyenes programot kínál a Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság a látogatóknak. A faluban megvásároltak egy ingatlant, ahol területi központot hoznak létre: tantermet és szálláshelyeket alakítanak ki, és alkalmassá teszik az épületet természettudományi kiállítások, filmvetítések befogadására. Fenyősi László, a DDNP osztályvezetője elmondta: fogódzót szeretnének adni azoknak a látogatóknak, akik kíváncsiak a vidék természeti értékeire. Ez a ház lesz a kiindulópont a vidék bemutatóhelyei felé. Azért éppen Drávaszentest választották, mert közel van Barcshez, ugyanakkor innét könnyen megközelíthetők a bemutatásra szánt területek.

A drávaszentesi bemutatóhely mára az ősborókás mellett a térség másik legfontosabb bemutatóhelyévé vált. A háromszáz hektáros mocsaras rétre tanösvény vezet, s a turisták megismerhetik a vidék vízi élővilágát. A madármegfigyelő toronyból egyaránt jól láthatók a vonuló és a fészkelőhelyek. A mesterségesen kialakított mocsaras réten többek között nagykovácsot, szürkegémét, bíbicet, egerészölyvet és vörösvércsét láthat a kiránduló. Az ötven hektáros legelőn pedig jelenleg 43 ridegen tartott szürkemarha legel.

Felfüggesztették a Dunai Kormánybiztosi Iroda működését

Összeomolhat a bösi megegyezési folyamat, amiért Medgyessy Péter gyakorlatilag felfüggesztette a Dunai Kormánybiztosi Iroda intézményét – állítják informátoraink. Illés Zoltán szerint Szlovákia felé nagyon rossz üzenetet küldött az új kabinet.

Székely László a rádióból tudta meg, hogy menesztették dunai kormánybiztosi posztjáról. Nem titkolta: meglepte Medgyessy Péter eljárása, de bővebben nem kívánt nyilatkozni az ügyről. A kormánybiztosi iroda több, névtelenségbe burkolózó munkatársa ugyanakkor elmondta: a titkárnőig bezárólag rendelkezési állományba helyezték a hivatal minden dolgozóját, s még a szokásos átadás-átvételt sem látták szükségesnek

A Nagycsaládosok Országos Egyesülete

A NOE 1987-ben alakult mintegy 120 család részvételével, azzal a céllal, hogy a társadalomban tapasztalható nagycsalád-ellenes légkört megpróbálja megtörni, és fellépjen azon intézkedések ellen, amelyek hátrányos helyzetbe hozták a gyermeket nevelő családokat (ilyen volt például az akkoriban bevezetett jövedelemadó-rendszer, amely nem vette figyelembe a gyermekevelés terheit).

Az Alapszabályban rögzített célok azóta is érvényesek, sőt egyre nagyobb jelentőséget kapnak:

az élet és az anyaság tiszteletére nevelés, a házasságért és a jövő generációért érzett felelősség erősítése,

a nagycsaládok sajátos érdekeinek képviselete és szolgálata, a nagycsaládok egymást ismerő és segítő közösségekké szervezése.

A NOE működésének különös jelentőséget ad a népesség hosszú ideje tartó, folyamatos csökkenése. A gyermekvállalás nem „önhiba”, hanem a nagycsaládok e fogyó népességű hazában pótolhatatlan értéket hordoznak. A nyilvánosság elé kell tehát lépniük, hogy a társadalom minden rétegére kisugározhassuk a jövő igénylését, amely a tudatosan vállalt gyermekben ölt testet. Ma sok ember a jövőbe vetett bizalom nélkül él. A nagycsaládosok, a gyermeket tudatosan elfogadók a bizalom jelei, s gyermekeik révén a jövőre való bizalom jelei. A gyermekvállalás nem helyettesíthető. Gyermekeink iránti szeretetünk és felelősségünk a pillanatnyi megoldások helyett hosszú távú befektetésekre készítet. Ehhez tartós, szilárd értékrendre és áldozatvállalásra is szükség van.

A NOE tagjai azok lehetnek, akik

– háztartásukban legalább három gyermeket nevelnek vagy neveltek fel,

– az egyesület céljaival és feladataival egyetértenek, és lehetőségeik szerint részt vesznek azok megvalósításában.

A NOE pártoktól, felekezetektől, ideológiáktól mentesen tevékenykedik, és minden olyan magánszeméllyel, szerveződéssel, illetve hatalmi tényezővel együttműködik, amelynek értékrendje közel áll az egyesület eszmeiségéhez. A sokszínű tagságot összetartó közös érték a család.

Az egyesületnek jelenleg kb. 20.000 család a tagja, akik közvetlenül vagy tagegyesületen keresztül tartoznak a NOE-hoz. Szerte az országban több mint 380 helyi közösségünk tevékenykedik. Földrajzi szempontból tagjaink legsűrűbben Budapesten és Pest megyében, illetve az ország délkeleti régiójában találhatók, de tulajdonképpen az ország minden területén találhatók tagjaink vagy közösségeink. Szép számmal vannak pártoló tagjaink is, akik nem nagycsaládosok, de azonosulnak céljainkkal. Tiszteletbeli tagjaink között tudhatunk több neves személyiséget: volt alkotmánybírákat, orvosokat, nevelőket és másokat, akik sokat tettek a magyar családokért.

A NOE tevékenysége felőleli szinte az emberi élet minden területét. Hiszen a családok életébe beletartozik a fogantatástól kezdve a gyermeknevelésen, az oktatáson, a lakhatási feltételeken, a munkavállaláson, a házasság minőségén, a családtagok fizikai és lelki egészségének és kapcsolatának megőrzésén, a jövedelmi viszonyokon, a szociális ellátáson, a biztonságon, a közlekedésen, a közösségi élet megélésén keresztül a generációk közti kapcsolatig, a nyugdíjas korig, az időskori problémákig, és a végső búcsúzásig szinte minden. Hosszú távú gondolkodásunknak része az is, hogy felelős magatartásra törekszünk a környezetünk iránt, és gyermekeinket is erre igyekszünk nevelni, hiszen nem mindegy, hogy az utánunk jövő generációknak milyen természeti környezetet, milyen

problémákat hagyunk örökölni.

Ebből következően a NOE igen szerteágazó kérdésekkel és problémákkal foglalkozik nap mint nap. Mint kiemelten közhasznú szervezet, nem csupán a szorosan vett tagsággal tartjuk a kapcsolatot, hanem mindenki, aki bármilyen okból hozzánk fordul segítségért.

Egyesületünk központjában többféle tanácsadó szolgálat is működik. Van jogsegély-szolgálatunk, építési tanácsadó szolgálatunk. Fordulhatnak hozzánk önkormányzati ügyekben, fogyasztóvédelmi problémákkal és gyermeknevelési gondokkal. Természetesen minden tanácsadás ingyenes. A tanácsadó szolgálatokat különféle szakterületekhez értő jogászok, építészek, önkormányzati szakemberek vezetik. Esetenként, ha egy-egy család kérdése, problémája egyesületi szinten nem válaszolható meg, szakmai állásfoglalásokat kérünk az érintett minisztériumok ügyfélkapcsolati részlegeinek bevonásával. Különösen a Szociális és Családügyi Minisztériummal vagyunk szoros kapcsolatban, hiszen a legtöbb megoldandó feladat a szociális helyzettel, ellátásokkal van összefüggésben. Évente ezer körüli levélre válaszolunk, napi tizenöt-husz fő keres meg minket telefonon, és számosan jönnek hozzánk személyesen is.

Érdekvédelmi munkánk során kapcsolatban állunk mindazon állami szervezetekkel, intézményekkel, kormányzati szervekkel, amelyek a családpolitikát, a szociálpolitikát, az oktatást, a gazdasági és pénzügyeket irányítják, és igyekszünk a törvényhozást véleményünkkel, javaslatainkkal segíteni. Törekszünk arra, hogy jelen legyünk azokban a civil testületekben, amelyek szintén hatással lehetnek a törvényhozásra. Igyekszünk reagálni mindazokra a folyamatokra, amelyek körülöttünk zajlanak (pl. az Európai Unióhoz való csatlakozás), tevékenységünk egy része ezekhez is kapcsolódik. Például fontosak számunkra a foglalkoztatás, az esélyegyenlőség kérdései, a családi kötelezettségek és a munka összeegyeztetése. Képviselőink jelen vannak a különféle érdekegyeztető fórumokban (pl. a Nőképviselői Tanácsban, a Szociális Tanácsban, az ifjúsági munka kapcsán a Nemzetközi Programok Tanácsában). Szinte naponta találjuk szembe magunkat új kihívásokkal, amelyeknek nagyon komoly munkával igyekszünk eleget tenni.

A magasabb szinteken folytatott küzdelem mellett nagyon sok olyan napi feladatunk adódik, amely egyes családok konkrét problémáinak megoldását jelenti. Eljárunk önkormányzatoknál, gyámhivatalokban, tárgyalunk az OTP-vel, az energiaszolgáltatókkal, lakásmegoldásokat próbálunk találni fedél nélkül maradt családoknak. Adományokat küldünk a rászorulóknak, és adományokat fogadunk. Együttműködünk gyermekjóléti és családsegítő szolgálatokkal, kisebbségi önkormányzatokkal. Saját egyesületeink napi életének szervezésében is segítünk. Pályázatokat írunk ki a számunkra a programjaik megvalósításának támogatására, és a pályázatírásban is számíthatnak ránk.

Második éve foglalkozunk a családok szociális üdültetésével. A Szociális és Családügyi Minisztériumtól pályázat útján nyert összegből 2001-ben kb. 1200 család tudott egy-egy hetet nyaralni. Idén kb. 1500 szociálisan hátrányos helyzetben lévő családnak sikerül pihenési lehetőséget biztosítani 86 helyszínen. Amellett, hogy sok-sok olyan család nyaralhat ilyen módon, amelynek erre korábban még soha nem volt lehetősége, a falusi turizmus fejlesztését is jól szolgálja ez az új üdültetési forma.

Egyesületünknek van egy saját belső folyóirata, NOE Levelek a címe. Ez szolgálja a kapcsolattartást a tagsággal, és tartalmaz minden fontos információt a közösségi életéről, a törvényi tudnivalókról, az akciókról, programokról, pályázatokról stb. Ebből szerezhetnek

tudomást tagjaink a vezető testületek munkájáról, a helyi közösségekben zajló eseményekről, de rendszeresen írunk környezetvédelmi, fogyasztóvédelmi ügyekről, a drogmegelőzésről is. Gyermkeink védelmében foglalkozunk a tévéműsorok figyelésével, a médiában tapasztalható káros jelenségekkel. Kedves rovatunk az Örömhír, amely a családokba születő újabb és újabb gyermekek érkezéséről tudósít.

Tavaly létrehoztuk az „Otthon segítünk” Alapítványt, amely egy angol családsegítő szolgáltatási rendszert adaptált (Home Start). Lényege, hogy a fiatal családok, akiknél megérkezik az egy vagy több kisgyermek, teljesen új élethelyzetbe kerülnek, amelyben sokféle új feladattal kell megbirkózni. A jelentkező problémák megoldásához az alapítvány önkéntesei baráti segítséget nyújtanak, tanácsokat adnak, ha kell fizikai segítséget is adnak. Ezzel át lehet hidalni azokat a kezdeti nehézségeket, amelyek gyakran akár a házasság megromlásához, a család széteséséhez is vezethetnek. Az „Otthon segítünk” már néhány városban megkezdte a munkát, kiképezett jó néhány önkéntest, a rendszer folyamatosan bővül.

Évente három nagyobb rendezvényünk van, amelyeken általában több ezer fő vesz részt. Júniusban mindig Budapesten találkozunk Családi Napon, ősszel pedig mindig egy vidéki város ad helyet a találkozóknak. Az elmúlt években a történelmi évfordulókhoz kapcsolódóan a királyvárosokat látogattuk meg. Székesfehérvár és Veszprém után Esztergomban ismerkedhettek családjaink a nevezetességekkel, történelmi helyszínekkel, és közben épülhettek a közösségi kapcsolatok is. 2001-ben Szarvas városa adott helyet őszi találkozóknak, idén pedig Egerbe készülünk. Fontos számunkra, hogy ezeken a rendezvényeken magas színvonalú, értékes kulturális programokkal biztosítsunk kellemes időtöltést a családoknak. Sok olyan kedvező lehetőséghez jutnak ilyenkor a családok, amelyet egyébként nem engedhetnének meg maguknak. Harmadik nagy rendezvényünk minden évben a karácsony, amely a születés, a család ünnepeként fontos üzenetet hordoz a számunkra.

Nagyon fontosnak tartjuk helyi vezetőink képzését. Már több éve tartunk részükre oktatást, hogy nagyobb felkészültséggel, hatékonyabban dolgozhassanak a lakóhelyükön, megtanulják a demokrácia működését, a hivatalos szervekkel és más civil szervezetekkel való kapcsolattartást, és jó vezetőkké válhassanak. Foglalkozunk a gazdasági vezetők, pénzügyesek oktatásával is, hiszen azzal, hogy számos egyesületünk maga is közhasznúvá vált, komoly szakmai követelményekkel találta szembe magukat a számvitel terén.

Egyesületi életünk új színfoltja az *ifjúsági vezetőképzés*. Indulásként két táborot rendeztünk. Az első tábor központi témája a közéletre nevelés, a másodiké a családi életre való felkészítés volt. A foglalkozások tovább folynak, általában havonta egy, bő félnapos összejevetellel. Ezek témája különböző, de jelentős szerepet kap a készségfejlesztés: önismeret, konfliktuskezelés, vitakultúra-fejlesztés, tárgyalástechnika stb., mégpedig kortársvezetéssel.

Szervezeti életünk a folyamatos növekedés miatt megkívánta, hogy regionális szinteket is kialakítsunk. 2001-ben négy regionális központ kezdte meg a működését: Kaposvárott, Székesfehérváron, Orosházán és Püspökladányban. Ezek a központok összefogják a térség nagycsaládok csoportjait és egyesületeit, programokat, akciókat, képzéseket szerveznek a számukra, és együttműködnek más civil szervezetekkel is.

Az egyesület vezetését egy kilenc tagú választott elnökség látja el. A helyi vezetők alkotják az egyesület választmányát, amely negyedévente ülésezik, és évente közgyűlésen találkoznak a szélesebb tagság képviselői. A különféle feladatokhoz rajtuk kívül igyekszünk megtalálni azokat a szakembereket, akik NOE-tagként vagy szimpatizánsként segítik a munkánkat. Nagy szükség van ilyen munkatársakra, akik elkötelezték, ugyanakkor szakmájuk értői is, hiszen a szerteágazó tevékenység sokféle szakértelmet kí-

ván meg. A vezető testületek munkáját 10 fős titkárság segíti, akik a NOE központjában dolgoznak. Ők rész munkaidős vagy főállású alkalmazottak, a vezetők viszont (az ügyvezető kivételével) mindnyájan társadalmi munkában tevékenykednek. A vezetőkön kívül néhány ezer önkéntes munkájára is számíthatunk.

Együttműködünk más civil szervezetekkel is, amelyeknek céljai, értékrendje közel áll a miénkhez: pl. a Mozgáskorlátozottak Szövetségével (MEOSZ), a Környezeti Nevelési Egyesülettel, az Anyanyelv-apolók Szövetségével, a SOTE Magatartástudományi Intézetével a „Jobb egészséget a nőknek” programban, az Egészséges Közösségekért Egyesülettel, az Országos Fogyasztóvédelmi Egyesülettel, a Mikkamakka Játéktárral stb. Rendszeresen részt veszünk a civil társadalom megmozdulásain, hiszen fontosnak tartjuk a demokrácia fejlődését.

Nem feledkezhetünk meg nemzetközi kapcsolatainkról sem. Ezek között kiemelkedő helyet foglal el a határon túli magyar családszervezetekkel való együttműködés. Évente kétszer tartunk a számukra képzéseket, amellyel segíteni igyekszünk fejlődésüket, bátorítjuk tevékenységüket. Rendszeres résztvevői két évente rendezett konferenciáinknak, illetve találkozóinknak is. 2001-ben létrehoztuk a Kárpát-medencei Családszervezetek Szövetségét.

Családtalálkozóinkon, kongresszusainkon megbeszélünk olyan elvi, etikai kérdéseket, amelyek a NOE eszmeiségét meghatározzák, és üzenetet is hordoznak a szélesebb társadalom számára. Az ott felmerülő gondolatokat, az elhangzott előadásokat kiadványok formájában is megjelentetjük, hogy minél szélesebb rétegekhez eljuthasson ezek üzenete. Idén Pécsen rendeztük meg soron következő családkongresszusunkat, amelynek mottója volt: „Hűséggel, jósággal, szeretettel”. A több mint három ezer résztvevő (köztük 1800 gyermek) három fő témakörben hallgatott előadásokat, illetve részt vehetett kiscsoportos beszélgetéseken a témához kapcsolódva: hűség a családhoz, hűség a nemzethez, hűség a természethez. Ennek a kongresszusnak is többszáz résztvevője volt Szlovákiából, a Vajdaságból, Kárpátaljáról és Erdélyből.

Tagjai vagyunk több olyan nemzetközi szerveződésnek is, amelyek a családok, illetve a civil szervezetek fórumai. Évek óta jelen vagyunk az ENSZ mellett működő NGO Committee on the Family bizottságban, és a közelmúltban csatlakoztunk a CONGO nevű, szintén ENSZ-hez kötődő civil konferenciához, illetve a nemrégiben újjáalakult Családi Világszervezet (WFO) európai régiójához. Jó kapcsolataink vannak francia, belga és német családszervezetekkel, valamint a volt szocialista országok egyes családsegítőjeivel (pl. Szlovákia, Csehország, Lettország, Ukrajna).

Mindezt miből finanszírozzuk? Tagjaink éves tagdíjat fizetnek, és a tag egyesületek is hozzájárulnak a költségvetésünkhöz. Sokan megítélnék minket azzal, hogy adójuk 1 %-át hozzájuk irányítják, és az ÁFA-visszatérítés is kiegészíti a költségvetésünket. A legnagyobb tétel azonban az alapműködésünket segítő költségvetési támogatás. Emellett évente 70-80 pályázatot nyújtunk be különböző programjaink megvalósítása érdekében. Vannak más támogatóink is, akik örömeinkre nem csupán az országos egyesületet, hanem helyi közösségeinket is segítik. Sok kisebb-nagyobb vállalkozásra, néhány multinacionális cégre, és velünk szimpatizáló magánszemélyekre is számíthatunk. Az ő támogatásukat a pár éve alapított „Bölcső-díjjal” köszönjük meg. A közösségi munkában kiemelkedő tagjaink NOE-díjat kapnak.

A sokféle és folyton növekvő tennivaló között igyekszünk ragaszkodni azokhoz az alapvető értékekhez, amelyek mentén a NOE létrejött. Böven van mit tennünk az egészséges családok létrejöttéért, azok megtartásáért, a jövő generáció erkölcsi neveléséért, a többgyermekes életforma társadalmi megítélésének megváltoztatásáért, azért, hogy a több gyermek vállalása ne jelentse automatikusan a szegénység, a lecsúszás, a nyomor vállalását.

Várszegi Asztrik bencés főapát

Az ökumenikus gondolat Pannonhalmán

1. Az egyház kezdeti egysége

Jézus Krisztus az utolsó vacsorán a benne hívő tanítványok egységéért imádkozik, és az egység megőrzését feladatként bízta rájuk.

„Legyenek mindnyájan egy! Amint Te, Atyám, bennem vagy és én benned, úgy legyenek ők is bennünk, hogy így elhiggye a világ, hogy te küldtél engem.” (Jn 17,21)

Ebből a krisztusi akaratból forrasozva a korai keresztény hitvallás Krisztus egyházát egynek, szentnek, katolikusnak és apostolinak vallja. Az egyház kezdetől fogva mégis nagy különbözőséggel jelenik meg. Isten népének egységében együtt vannak a kultúrák és népek különbözőségei. E különbözőségek nagy gazdagsága nem áll szemben az Egyház egységével. A bűn, az emberi törekvések és ezek következményei szüntelenül fenyegetik az egység ajándékát. Pál apostolnak már buzdítania kellett az efezusi híveket, hogy a „béke kötelékével fenntartsák a lelki egységet” (Ef 4,3). Valójában „Istennek ezen egyetlen egyházában már kezdet óta támadtak bizonyos szakadások. A későbbi századokban még nagyobb nézeteltérések támadtak, és éppen nem jelentéktelen közösségek különültek el a katolikus egyház teljes közösségétől, ebben többnyire közrejátszottak az emberek bűnei mindkét oldalról.” (II. Vatikáni zsinat Unitatis redintegratio dokumentuma 3. pontja)

2. Az ökumenizmus születése és terjedése

Már a XVIII.-XIX. században voltak olyan csoportok (pl. az anglikán Lambeth-konferencia), melyek a felekezeti zárkózottság feloldását szorgalmazták. A XX. század már az ökumenizmus százada, amelyben az egyes felekezetek, azokon belül egyes hívő csoportok az egység felé vezető utat kezdik járni. Európában a katolikus és protestáns egyházak is egyre inkább elfogadják ezt a törekvést.

1908-ban indította el Amerikában az anglikán Paul Wattson január 18. és 25. között a keresztények egységéért végzett imanyolcadót. 1910-ben Edinburghban, a híres missziós világkonferencián született az a gondolat, hogy egy világméretű mozgalmat hívjanak életre, s ez még abban az évben meg is történt. 1948-ban Amszterdamban, az egyházak ökumenikus tanácsának alakuló ülésén történt az a jelentős mozzanat, hogy évszázados különállás után 147 egyház képviselői először imádkozták közösen a Miatyánkot.

A II. Vatikáni Zsinat ökumenikus dekrétuma elismeri „Krisztus gazdagságát és a lélek erőinek működését más egyházak életében.” (4). Kifejezetten óhajtja, „hogy a katolikusok imádságban találkozzanak az elszakadt testvérekkel.” (8) 1985-ben a római püspöki szinodus megerősítette, hogy „az ökumenizmus mélyen és kitörölhetetlenül bevéődött az Egyház tudatába.” (C 7).

A fentebb vázolt ökumenikus eszme Magyarországon – főként a XX. század során – csak lassan, fokozatosan terjedt. Szükségességét többen felismerte és ismerik fel azóta is..

3. A Kárpát-medence kereszténysége

A Kárpát-medence korai kereszténysége elpusztul a népvándorlások viharai következtében. az itt élő és a betelepülő népek térítés

során újonnan veszik fel a kereszténységet. A X. és XI. századra történelmi régióinkban az egyazon kereszténységnek keleti, bizánci és nyugati, latin formája van jelen.

4. A magyarok és a kereszténység

Honfoglaló őseink a hosszú vándorlás során a kereszténység keleti formáival ismerkednek meg, és törzsfőink nagy részét bizánci hagyomány szerint keresztelik meg.

Géza nagyfejedelem a latin, a római katolikus egyház mellett dönt, és a nyugati egyháztól kér térítőket. Fia, Szent István király ezt a döntést a magyar egyház megszervezésével és kiépítésével juttatja érvényre. Igaz ugyan, hogy Bizánc és Róma között már adva van a feszültség, de a szakadás csak 1054-ben következik be, amelynek hatása csak később érvényesül.

A magyar királyságban a latin, római befolyású egyházszervezet erősödik meg. A bencés monostorok, később más szerzetesrendek hatására is a Szent István által megszervezett (római) katolikus egyház erősödik meg.

A XI-XV. század folyamán támadnak ugyan eretnokségek a magyar királyság déli területein, de olyanok, amelyek a katolikus egyház egységét, befolyását veszélyeztették volna, nem.

A XVI. század a nyugati egyházszakadás kora. Luther Márton és Kálvin János neve jelzi a nyugati reformok főbb vonulatát. A

reformáció és a katolikus restauráció századai mérhetetlen károkat okoztak a kereszténység ügyének, mind a katolikus, mind pedig a létrejövő református és evangélikus egyházaknak. Felekezeti viták, ellenségeskedések, erőszak jellemzi ezt a szomorú korszakot. Természetes, hogy megvannak az értékes gyümölcsei is, a Biblia honi nyelvre fordítása, a katolikus és protestáns iskolarendszer kiépülése hogy csupán két példát említsünk.

Magyarország a Habsburg Birodalmon belül tipikusan felekezetek szerint megosztott ország lett a XV. századot követően és máig az. Komolyan hívó, kivételes egyéniségek átlátták e vallási megosztottság hátrányait, de többnyire tehetetlenek voltak vele szemben.

A magyar reformkor mutat fel megyénkben sajátos megnyilvánulásokat.

Guzmics Izidor pannonthalmi bencés professzor, később bakanonybéli apát baráti kapcsolatot ápol a protestáns Kazinczy Ferencel, aki 1831-ben meglátogatja bencés barátait Pannonthalmán. Guzmics az ökumenikus gondolat előfutárának tekinthető. Nemzeti alapon gondolják az egyházak közötti unió kérdését. Négy műve is foglalkozik ezzel a kérdéssel. A századvég is megtalálja azt a közös területet, ahol a magyar bencések és a protestáns egyházak, közülük is a reformátusság szót ért és egyirányba tekint. Ez a terület az oktatás és nevelés a nemzet érdekében. Bódiss Jusztián bencés főiskolai tanár és Balogh Ferenc debreceni református hittanár az Országos Középiskolai Tanáregyesület 1898. évi rendes közgyűlésén elmondott köszöntőiből érződik ez a kölcsönös megbecsülés és pozitív hang. „Igen! a magyar égboltot a műveltség hatalmas szívárványa íveli át, egyik vége Pannonthalma magaslatáról indul, másik a magyar Alföld e talaján éri a földet, a két vég ma itt találkozik. Mindnyáján egy haza fiai vagyunk. Éltetem a hazai műveltség Pannonthalmáról jött munkatársait, szent és nemes akarattal építjük tovább az évezred újuló korszakát, közös jövőnket.” (Balogh Ferenc teológusprofesszor válaszbeszédéből.) Ebből a háttérből érthető Prohászka Ottokár székeshegyvári püspök mondata: „Szeretném, ha Pannonthalma és Debrecen között a szeretet szívárvány-hídja húzódnék, amelyen a megértés angyalai járnának, s ez a híd egy új délkör lenne, egy új magyar meridián.”

A XX. század harmincas éveiben Magyarországon is újra téma lesz a felekezetek „uniója”. P. Bangha Béla SJ Magyar Szemlében megjelent cikke Katolikus unió? címmel kijózanítóan hat azokra, akik a felekezetek közti közeledést, netán unió reményét táplálták. Erre a cikkre válaszolnak református oldalról Ravasz László és Victor János, de párbeszéd nem alakult ki.

Kelemen Krizosztom pannonthalmi főapát 1942 karácsonyán a Pester Lloyd hasábjain a „magyarság lelki egysége felé” című írásával nagy érdeklődést keltett. Ravasz László válaszol a cikkre. Kettejük párbeszédére mind a felekezeti, mind pedig a polgári sajtó reflektál. Református, evangélikus püspökök írnak a cikk nyomán. A katolikus egyházon belül nem kis zavart kelt a főapát megnyilatkozása. Serédi Jusztián hercegprimás szerint Róma is felfigyelt a főapát gondolataira.

A katolikus hit tisztaságát félti a felekezeti közeledéstől. A II. világháború éveiben folytatott felekezeti párbeszédnek óhatatlanul politikai mellékíze volt. Ahogy egykor a reformkorban az unió szorgalmazásával a nemzeti egységet kívánták sürgetni, most a kommunizmus elleni szövetségre gondoltak a felekezetek közeledésével. A félelem tudata is, de az őszinte útkeresés is közelebb hozott más más felekezetekhez tartozó keresztényeket egymáshoz.

5. Ökumenikus gyakorlat a szocialista rendszerben

A berendezkedő kommunista rendszer sajátos, indirekt módon ébresztette az ökumenikus gondolatot. Több síkon történtek a talál-

kozások és közeledések. Az üldözött és föld alá kényszerült egyházak, majd később csoportok a közös megpróbáltatások idején tapasztalhatták meg, hogy egy a Krisztus, akihez mindannyian tartoznak. A hatvanas évektől a Magyar Néphadsereg katonái közé besorozott teológus-hallgatók szintén a keményebb közös sorsban tanulták meg egymást jobban megismerni, megbecsülni és tették magukévá az ökuménia gondolatát. Az egyházközségek és gyülekezetek szintjén nagyjából ugyanebben az időben kezdődnek el a januári közös imahetek. A főpapság hazai és külföldi találkozókon, időnként békegyűléseken ismerkedett egymással. Ez utóbbi alkalom szolgált sokszor az alsópapság találkozásaira is. Természetes, hogy ezek célja egészen más, politikai tartalmú volt, mégis egyfajta érintkezési felületet teremtett.

Pannonthalmán a Kelemen Krizosztom idején nevelkedett bencés nemzedék tudatosan ápolta a protestánsokhoz fűződő baráti szálakat. Több alkalommal került sor testvéri-baráti protestáns, főként evangélikus és katolikus, azon belül bencésekkel történő pannonthalmi találkozóra. Söveges Dávid és Sólomos Szilveszter atyák voltak ezeknek a találkozóknak lelkei, házigazdái. A közös imádság, teológiai párbeszéd, a nyíltszívű testvéri beszélgetések nagy hatással voltak az általuk nevelt rendi fiatalokra is. Ezek a találkozók főként evangélikus keresztényeket céloztak meg, később bővült a kör és reformátusokkal és baptistákkal, adventistákkal is kapcsolatba kerültek a bencések. A hatvanas évektől jelen vannak az ortodox kapcsolatok is. Az orosz ortodox közösségbe lépő fiatal egyetemista értelmiség élő kapcsolatot tart a kortárs bencés atyákkal.

A két ortodox kapcsolatairól híres bencés kolostorral (Niederaltich és Chevetogne) élő és személyes a kapcsolat, továbbá ugyanígy a franciaországi Taizé protestáns közösséggel is. Roger Schutz teizei perjel látogatása az Állami Egyházügyi Hivatal akadékoskodása miatt hiúsul meg. A hetvenes évek során még inkább élénkülnek a nyugati kapcsolatok is, így került sor Cogan anglikán primás és más anglikán egyházi személyek pannonthalmi látogatására is.

6. Az utolsó évek ökumenikus munkálkodása

Az ökumenikus gondolat 1989 után aztán fokozatosan, főként Pannonthalma alapításának milleniumi esztendejében öltött testet. Már 1994-ben itt jár II. Alexij moszkvai pátriárka, később Feofán berlini orosz metropolita, Grúzia püspöke, Bulgária és Románia metropolitái, Alexandria kopt pátriárkája, III. Shenouda pápa. Nem valósult meg a 1996-ban, a nagy egyházszakadásokat megelőző korban alapított Pannonthalma vágya, hogy II. János Pál pápa és II. Alexij moszkvai pátriárka itt találkozzék.

II. János Pál pápa az Ut unum sint kezdetű enciklikájában megállapítja „A katolikus Egyház a II. Vatikáni Zsinattal visszafordíthatatlanul elkötelezte magát arra, hogy az ökumenizmus útját járja, az Úr Lelkének szavára figyelve, aki megtanítja őt érteni az „idők jeleit” (3. pont). Az „idők jeleinek” megismerése adta II. János Pál pápa ajkára a tanítás szavait, amelyeket 1996. szeptember 6-án az esti istendícséret alkalmával egész közösségünknek mondott. és amely tanítással kijelölte és megerősítette számunkra a jövő útját: „A harmadik évezred küszöbén az Egyház megújított apostoli lelkületet vár tőletek. A megfeszített és feltámadt Krisztus világítsa meg küldetésétek útját. ... a mindennapi szolgálat során mozdítsátok elő a keresztények egységét, párbeszédre lépve mindenkiel. Az ökumenikus mozgalom nagy hasznát meríthet abból, ha elkötelezitek magatokat a dialógusra, a másik fél meghallgatására és a közeledésre. Legyen a ti apátságotok mindig nyitott otthon a testvérek gondja előtt.”

Apátságunk, szerzetesközösségünk az Egyház és a nemzet szolgálatában ezen az úton kíván jární az elkövetkezendő évezredben is.

Ez év június 29-én, Péter és Pál ünnepén, egy Rómától független argentin püspök, Romulo Antonio Braschi, hét katolikus teológusnőt szentelt pappá egy dunai hajón Passau és Linz között.

A hét nő, akik a zsinat szellemében tanultak, és mint teológusok szolgáltak az egyháznak, részben neves szakemberek, akiket a nemzetközi teológiai szakirodalomból is ismerhetünk: Iris Müller, Ida Ralming, Pia Brunner, Gisela Forster, Christine Mayr-Lumetzberger, Adelinde Theresia Roitinger és Angela White. Meghívásukat Péter és Pál apostol meghívásához hasonlíthatjuk. Péter a szinoptikus evangélium tanúsága szerint (Mt 4,18-20) Jézus szavára otthagyta halászcsonakját, és követte mesterét egészen a Rómában bekövetkezett mártírhaláláig, amire június 29-én emlékezünk. Pál saját tanúsága szerint hallotta Jézus hívását, és szolgálatába állt. Ő lett a pogányok apostola (Rom 1,1-5; Gal 1,15-24). Leveleiből tudjuk, hogy sok vita és ellenségeskedés kísérte missziós útjain keresztény testvérei részéről is (Gal 2), de ez nem tántorította el hivatásától. 67-ben Rómában halt mártírhalált. A hét pappá szentelt nő Péter és Pál napján nyilvánosan tanúságot kívánt tenni hivatásáról, Jézus személyes meghívásáról az Örömhír továbbadására: Nincs többé zsidó és görög, rabszolga és szabad, férfi és nő, mert mi mindnyájan egyek vagyunk Jézus Krisztusban. Sok nőtestvérük nevében és helyettük szerettek volna tanúságot tenni, hiszen ez a hivatás mártíriummal jár: az egyházi hivatal ki fogja őket zárni az egyházi közösségből, de meggyőződésük, hogy ezáltal is vállalják küldetésüket és követik Mesterüket.

Wolf Judit

Birtalan Balázs

Gondolatok a nők pappá szentelésének lehetőségéről

A katolikus egyház a maga papjait kizárólag a férfiak köréből választja ki. Ez a patriarchális európai társadalomban évszázadokon keresztül evidencia volt, mi több, fel sem tűnhetett különösebben senkinek, hiszen a nők elől az anyai vagy szerzetesi hivatáson kívül jószerével minden életpálya el volt zárva. Ha valakinek a fejében mégis megfogant egyfajta ellenvélemény e gyakorlat jogos voltaival kapcsolatban, s ennek vakmerően hangot is adott, álláspontja mindenképpen bizonyításra szorult, hiszen vele szemben állt nemcsak az egyházi vezetés, hanem a közgondolkodás is.

Azután változott a helyzet. A női egyenjogúság eszméje az elmúlt két évszázadban általánossá lett. Közhely, hogy a jogászai, orvosai, tanári pályák elnőiesedtek, holott a középkori ember egy kocás, kétféjű lovat minden bizonnyal könnyebben tudott volna elképzelni, mint mondjuk egy bírónőt vagy képviselő asszonyt. Napjainkban e „kockás, kétféjű ló” kategóriában egy jelenség maradt: a katolikus papnő. Mára megfordult a bizonyítás kényszere: az egyház szorult védekező pozícióba. Neki kell magyarázattal szolgálnia, miért ragaszkodik – a közvélemény szerint anakronisztikusan – ehhez a hagyományhoz.

A probléma igen sokrétű, és a megoldás kulcsa nagy valószínűséggel egyházpolitikai, szociológiai, pszichológiai, és ez utóbbin belül is mélylélektani keretek között keresendő. Ám a katolikus egyház érvrendszere hittételekre, illetve az azokból levont következtetésekre épül. Hiába kérdezzük rá a nők pappá szentelhetőségének tilalmára *társadalomtudományi* megközelítésből, ha a választokat rendre a teológia, konkrétan a dogmatika axiómakészletére támaszkodva adják. Ha el akarjuk kerülni, hogy süketek párbeszéde legyen, amit művelünk, el kell fogadnunk a játékszabályokat. A görögöknek görög lettem – írja Szt. Pál –, a zsidóknak zsidó. Egészítjük ki: a dogmatikusoknak pedig dogmatikus.

A nők pappá szentelhetőségével kapcsolatban voltaképpen mindössze két teológiai jellegű ellenérvet szokás felhozni. Mivel a Bibliában nincs explicit tanítás az egyházi rend szentségéről, az első érv a szenthagyományra hivatkozik, nevezetesen az egyház kétezer éves gyakorlatára. A másik arra, hogy Jézus, az Újszövetség egyetlen főpapja, férfi volt. Vegyük sorra.

A tradícióra apelláló érvelés szerint, ha Isten úgy akarná, hogy a nők is papok lehessenek, akkor nem hagyta volna, hogy az egyház ennyi időn keresztül földre legyen vezetve, elvégre, úgymond,

Egy apáca beteget áldoztat – Nem szentelhető

„kétezer év roppant hosszú idő”. Ezzel kapcsolatban azonban meg kell jegyeznünk, hogy ugyanezen állítás elmondható kétszáz évről vagy akár két hónapról is. Végső soron az apostolok is megjegyezhettek volna fejcsoválva pünkösöd másnapján, bármilyen újítással kapcsolatban: „Létezik, hogy Isten 24 teljes órán keresztül tévedésben tartott volna minket?!”

Az eltelt idő relatív volta azonban a kisebb baj. A nagyobb gond a logikával van, hiszen e gondolatmenet szerint Isten akaratából következik az egyház gyakorlata, és az egyház gyakorlatából következtetünk Isten akaratára. Ez az érvelés körben forgó okoskodás: vegyítiszta tautológia.

A második magyarázat szerint Jézus férfi-voltából implicite következik, hogy a papi hivatásra csak férfiak alkalmasak. Itt viszont fölmerül egy krisztológiai kérdés, nevezetesen, hogy *hogyan és mennyiben* férfi Jézus Krisztus.

A Teremtés könyvében azt olvassuk, hogy Isten az embert „saját képmására, férfinak és nőnek teremtette”. Az emberi természetnek lényegi ismérve, hogy az isteni természet mintájára lett alkotva. Isten viszont egy. Benne nincs megosztottság, így az isteni természetnek nem lehet tulajdonsága a szexualitás kettőssége. Isten nemtelen. Igaz, hagyományosan az „Isten” szó mind a görög, mind a latin nyelvben hímnemű, és a szentháromsági terminológiában is Atyáról és Fiúról beszélünk. De tisztában kell lennünk e szóhasználat analóg voltával. A második isteni személy eredésével kapcsolatban

nem véletlenül használjuk mind a „nemződés”, mind a „születés” kifejezéseket. A Niceai hitvallásban azt mondjuk hogy „az Atyától született”. Márpedig ha ezt biológiailag próbáljuk elképzelni, az meglehetősen képzavarhoz vezet. Azonban e látszatprobléma megoldódik, ha tudatosítjuk: dogmatikailag nem volna akadálya, hogy az első és második isteni személyről mint *Anyáról* és *Leányról* beszéljünk. Hogy mégsem így teszünk, annak többek között az az oka, hogy Jézus Krisztust, akitől egyáltalán tudomásunk van arról, hogy Isten három személy szeretetközössége, férfiemberként ismerjük.

Ugyanakkor világosan kell látnunk, hogy Jézus Krisztus valóságos Isten és valóságos ember. A régi hitvallások szavaival élve: egy személyben két természet. A két természet az istenség és az emberség, amelyek a názáreti Jézusban személyes egységet alkotnak. Jézusnak azonban a személye a Logosz, az Ige. Emberi személyről Jézus esetében nem beszélhetünk, csak *isteni személyről*, illetve emberi és isteni *természetről*. Ha tehát azt mondjuk, hogy Jézus férfi, akkor ezt nem a személyéről, hanem a természetéről (lényegéről) állítjuk, mégpedig nem az isteni, hanem az emberi természetéről. A kérdés azonban az, hogy e férfiúság az emberi természetben vajon szükségszerű-e vagy esetleges. E kérdés megválaszolásához a megváltást kell segítségül hívunk.

A Logosz, amikor a világba jött, magára vette az emberi természetet, „külsőjét tekintve olyan lett, mint egy ember” – ahogy a Filippi-himnusz fogalmaz –, így lehetett megváltónkká. Analóg értelemben valljuk ugyan, hogy a megváltás az egész teremtett világra kiterjed, de személyes megváltója azoknak lehet Jézus, akiknek a természetét magára vette. Tehát az embereknek igen, a zsiráfoknak és tulipánoknak nem. Az emberi természetnek azonban a teljességét öltötte föl, noha egyedi emberként a lehetséges emberi tulajdonságok közül értelemszerűen csak egy-egy mutatkozott meg rajta. Egy bizonyos bőrszíne, szemszíne, vércsoportja és testmagassága volt. Kérdezhetnénk: megváltotta-e vajon azokat is, akiknek e tulajdonságai az övétől eltérőek. Válasz: igen, megváltotta, mégpedig azért, mert az, hogy e – hadd nevezem így: – változók milyen értéket vesznek fel valakiben, nem érintik az illető személy emberi természetének lényegét. Akcidensek. Ugyanezért – hangsúlyozottan ugyanezért! – a papszentelés kérdésében is irrelevánsak. Ha azt

mondanánk, hogy „Jézusnak barna szeme volt, tehát csak barna szeműeket lehet pappá szentelni”, az nem Krisztus-követés, hanem értelmetlen Krisztus-majmolás lenne.

Jézus szemszínét tehát a katolikus tradíció nem tekinti normatívnak, ellenben a szexuális hovatartozását annál inkább. Normatív abból a szempontból, hogy lehetnek-e a nők papok. Ha viszont ez a helyzet, akkor meg kell kérdeznünk azt is: *lehetnek-e a nők megváltottak? Hogyan válthatta meg Jézus a nőket, ha egyszer férfi-természetet vett föl?* A válasz az, hogy eleve hibás a kérdés. Jézus kizárólag úgy válthatta meg a nőket, hogy nem férfi-természetet, hanem emberi természetet vett föl. És ezek szerint az emberi természetet úgy kell definiálnunk, hogy az mind a férfi, mind a női mivoltot implicálja. Következésképpen Jézus férfi-mivolta emberi természetén belül csupán *akcidens*: férfiúsága az emberségével *esetleges* (azaz nem szükségszerű) kapcsolatban van. Pontosan úgy, ahogyan a bőrszíne, szemszíne, vércsoportja vagy testmagassága. Tehát a megváltás szempontjából Jézus akcidentális férfi-volta ugyanolyan érvénnyel lehet (azaz nem lehet) normatív, mint a többi esetleges tulajdonsága.

A papszentelés lehetőségével kapcsolatban ugyanezt kell mondanunk. Ami a Jézusban megmutatkozó emberi természet *szükségszerű* velejárója, az normatív követelményként áll az egyház előtt, ha papot akar szentelni. Ezért a papi hivatás lehetősége a még oly ambiciózus zsiráfok és tulipánok előtt is zárva marad. A férfi-mivolt azonban az emberi természetnek nem szükségszerű velejárója. Ezért aki Jézus férfi-mivoltára mint a papságra vonatkozó kötelező érvényű normára hivatkozik, az egyrészt antropológiai tévedésben van, másrészt logikai hibát követ el.

Ennek ellenkezőjét csak akkor vallhatjuk, ha leteszünk a kettős mérce használatáról. Önmagában véve nem ellentmondás tehát, ha valaki az emberi természetet a férfi-természettel azonosítja, s ezen az alapon állítja, hogy a nők nem lehetnek papok. Ha viszont az így érvelő meg is kívánja őrizni az ellentmondás-mentességet, akkor azt kell vallania, hogy a Fiúisten az emberi természet fölvételeivel *csak és kizárólag a férfiak megváltására* „vált” alkalmassá. Ez esetben a nők továbbra is bűn alatt élnek. Kivétel nélkül minden nő – kezdve Urunk édesanyjával...

Anselm Grün

Testünk méltósága¹

A nyár csúcspontján, augusztus 15-én ünnepli az egyház Mária-nak, Jézus anyjának a mennybevételét. Amikor 1950. november 1-én II. Pius pápa ezt a régi hitbéli meggyőződést mint hivatalos hitvallást, mint dogmát kihirdette sok hívőt sokkolt ezzel. Hogyan hirdethet ki olyasmit a pápa, ami nincs benne a Bibliában? A svájci pszichológus, C.G. Jung szerint, aki egy evangélikus lelkész fia, ez a kijelentés a reformáció óta a legjelentősegteljesebb vallási esemény. Nem történelmileg hanem pszichológiailag kell értelmezni. Ez a hitbéli meggyőződés a lelkünk mélyén lévő archetipikus képeket érinti. Az asszony isteni magasságba emeltetik, és a test isteni méltóságot kap. De nem lenne elég csak Jézus mennybemenetelét megünnepelni? Hiszen a testünk Krisztusban vétetik fel a mennybe. Mária értünk van, értünk földi halandókéért. Benne ünnepeljük meg azt, ami mindannyiunkra érvényes. Mária asszonyként az egész világmindenség képe. Az egész teremtést Krisztus szentelte meg. A teremtés Isten dicsőségével van átítatva, úgy mint Mária teste is.

A Mária-ünnepek optimista ünnepek: Ezek az ünnepeken

beleéljük magunkat megváltásunk titkába. Augusztus 15-én ünnepélyesen jut kifejezésre, hogy nem feneketlen mélységbe, hanem Isten anyjának karjaiba halunk. A halálban nem csak a lelkünk fog Istenhez kerülni, hanem az egyes ember, teljes mértékben te-testül, lelkestül. Természetesen az esendő test elporlad. De a személyiségünk, amely ebben a testben jelenik meg, felvétetik Isten dicsőségébe. A testünk hozzátartozik a személyiségünkhöz. Minden érzésünket a testünkön ke-

¹ Forrás: *Christ in der Gegenwart* katolikus hetilap (Freiburg in Breizgau) 52. évfolyam 33.

resztül fejezzük ki. A szeretet átmegy a testünkön. Embertársainkkal csak a testünkön keresztül tudunk kapcsolatba lépni. A szavak, amiket hallunk és kimondunk a testünk által hangoznak el. A másik ember szemébe kell néznünk ahhoz, hogy megismerjük őt. A másik arckifejezéséről tudjuk leolvasni, hogy mi van vele. Ha szeretjük őt gyengéden érintjük meg. Ha halálunk után a testünk és a lelkünk is Istenhez kerül, akkor ez azt jelenti, hogy minden amit megéltünk, szeretetben és örömben, fájdalomban és bánatban, Istenben megmarad.

Szűz Máriának ezen az ünnepén testünk méltóságát ünnepeljük. A testünkben, amely a halálban Krisztus felmagasztalt testévé fog átalakulni (Fil. 3,21) már most fel akar ragyogni Isten dicsősége. A testünk Isten megtapasztalásának színhelye. Isten szeretetét csak a testünkön keresztül tudjuk megtapasztalni azáltal, hogy hagyjuk magunkat megérinteni és átölelni, azáltal, hogy az Eukarisztiában magunkhoz vesszük Krisztus testét és véré. Krisztus teste és vére Isten testté lett szeretete, amely át szeretné hatni a mi testünket. Mária mennybemenetelének ünnepe a testellenességünkől szeretne megszabadítani minket. Tillmann Riemenschneider megértette ezt, amikor Creglingenben a szentségtartó helyett Mária mennybemenetelét jelenítette meg. Angyalok vitték Mária átváltoztatott testét föl a mennybe. Ez egy bátor teológia. A mi testünk a szentségtartó, ami Jézus testét tartalmazza, és ami Isten dicsőségét tükrözi.

Mária a megváltott teremtés képe. A teste a természetet jelképezi, amely megjeleníti a születést és a halált, és most a nyár közepén teljes pompájában virágzik. Régi szokás, hogy a hívők Mária mennybemenetelének ünnepén gyógynövényeket gyűjtenek és ezeket művészi csokrokba kötik. Ez egyrészt egy üdvös tevékenység, hogy az apák a gyerekeikkel kimennek a természetbe és elmesélik nekik, hogy a természet milyen gyógyító növényeket nevel számunkra. Másrészt eme tevékenység során kifejezésre jut, hogy Isten jót alkotott, hogy a kozmosz gyógyító erőket rejt magában, hogy Isten a testünknek nagy figyelmet szentel. Gondoskodik arról, hogy minden betegség ellen fejlődjön olyan növény, amely a betegséget le tudja gyógyítani. Az emberek a csokrot magukkal viszik a templomba, és az ünnepi szentmise után a pap megáldja ezeket. Azután hazaviszik, és az otthonukban a kereszt alá helyezik, vagy kiviszik hozzátartozók sírjára. Ezáltal juttatják kifejezésre, hogy a halálnak nincs már hatalma felettük, Isten gyógyító és átforgató ereje erősebb, mint a halál.

A nyár közepén Mária mennybemenetelének ünnepe rámutat a teremtés szépségére. Az olvasmány Máriát is kozmikus képekkel jellemzi. „Az égen nagy jel tűnt fel: egy asszony, öltözte a Nap, lába alatt a Hold, fején tizenkét csillagból korona.” (Jel 12,0) A Nap a feltámadt Krisztus jelképe. A feltámadás során Krisztus értünk, mint a Nap kelt fel, amely legyőzi a sötétséget. Mária napsugárba

van öltözve. Ő Krisztus fényében áll, a feltámadás fényében. Ugyanúgy, ahogy ő halálunkban mi is megmerítkezünk a Feltámadott fényében. A Hold sok mondában a Nap kedvese. Az asszony szoros kapcsolatban áll a Holddal. A Hold a termékenységet jelképezi, de a születést és az elmúlást is. Mária napsugárba öltözve a Holdon állva az Isten és ember, Krisztus és az egyház, a férfi és nő menyegzőjére utal. A tizenkét csillagból font koszorú a tizenkét csillagképre utal, amely az ember összes tulajdonságát szimbolizálja. A csillagok egyben az örökkévaló utáni vágy képei. Isten dicsőségében a Nap és a Hold egyesül, és mi is egyek leszünk Istennel. Ott a testünk Isten dicsőségét fogja visszatükrözni. Minden egy lesz: test és lélek, Isten és ember, férfi és nő, ég és föld, Teremtő és teremtmény. Úgy fogadjuk az ünnepet, hogy reméljük a test feltámadását és az örök életet.

Mária – Kozmikus jel

Vallásszabadság a világban – A Kirche in Not szervezet jelentése szerint világviszonylatban javulás tapasztalható a vallásszabadság kérdésében. Növekedik a vallásokkal szembeni tolerancia. Egyes országokban (például Szudánban és Jemenben) a katolicizmusra való áttérés veszélyezteti az átkeresztelkedő életét. Más országokban (mint Kína és Vietnám) fokozottan kontrollálják az egyházak munkáit. A törvény legkisebb megsértését is súlyosan büntetik. Indiában és Indonéziában az iszlám terroristacsoportok megakadályozzák a többi vallás gyakorlását. Oroszországban és Ukrajnában akadályozzák a nem ortodox keresztény vallások adminisztrációját.

A harmadik évezred kezdetén számos dolog korlátozza a vallásszabadságot Üldözések, vérfürdők, elnyomások vannak napirenden, és sebzik meg az ember egyik legalapvetőbb jogát. A Kirche in Not jelentése öt térségre osztja a világban szereplő vallási korlátozásokat. *A muzulmán térségben* (pl. Szudán, Szaúd-Arábia, Jemen) a nem muzulmán vallások kultuszai tiltottak. *A „kommunista” térségben* (pl. Kína, Észak-Korea, Vietnám és Kuba) a vallási kultuszokat az állam tolerálja ugyan, de erős kontroll alatt tartja. Püspökök kinevezésénél, vagy szeminaristák felvételénél az állam megakadályozhatja az egyházi közösségek döntéseit. Politikai és szociális diszkrimináció alá esik mindenki, aki nem tartozik az állam által hivatalosan elfogadott egyházak tagjai közé. *A buddhista és hindu térségben* (pl. India, Sri Lanka, Nepál) tapasztalható vallási fundamentalizmus megakadályozza a vallási kisebbségek és a többség békés együttélését. A szélsőséges csoportok erőszakos cselekedetei veszélyeztetik a vallási kisebbségeket; kultuszaikat egyre jobban visszaszorítják. *Egyes országokban* (például Kolumbia, Szudán, Ruanda) a polgárháborúknak vallásellenes színezete is van. Gyakran mészárolnak le missziósokat és vallási kisebbségekhez tartozó csoportokat. *Más országokban politikai és szociális korlátozások, adminisztratív határozatok hátráltatják a különböző kultuszokat.*

Mihályi Gilbert O. Praem.

Az egyház társadalmi tanítása VII.

Történelmi áttekintés

Befejezésül II. János Pál pápa szociális enciklikáit ismertetjük.

A munkát végző ember, 1981.

Amióta XIII. Leó a munkáskérdésről 1891-ben megírta a *Rerum Novarum*-ot, a fejlődő ipari technológia következtében a munka szemlélete megváltozott. Ezért is foglalkozik II. János Pál pápa a *Dolgozó Ember* c. enciklikájában a munkával 1981-ben a *Rerum Novarum* megjelenésének 90. évfordulóján. Igazában a szociális feszültségnek kiszolgáltató dolgozó embert akarta védeni és segíteni.

A pápa úgy látta, hogy a technológia segítette az emberi munkát függővé tenni a gazdasági érdekektől. A munkanélküliség egyre növekedett a automatizáció elterjedése következtében. De az egész modernizáció nem kedvezett azoknak, akik megfelelő szakképzettséggel nem rendelkeztek. A fejlődő technológia ugyan elősegítette a termelés mennyiségének és minőségének nagyfokú javulását, de a dolgozó ember nem részesülhetett áldásaiban, mert a liberalizmus, marxizmus, szocializmus egyformán háttérbe szorította az embert a materialista ideológiáknak megfelelően.

Munkások – Kínódnak

A pápa számára a kulcs ebben a szociális problémában is az **emberi munka**. Ezért a keresztény antropológia értékrendjének megfelelően foglalkozott vele. Alapvető kiindulás: az ember és a munka egybetartozik. De nem a bűn következményeként. A Teremtő akarta így, hiszen rábízta teremtése gondozását, fejlesztését. A dolgozó ember feladata tehát, hogy tevékenységével, szorgalmával, talentumaival, szellemi-fizikai alkotásával tegye boldoggá a földi életet.

A munka értékét kell visszaállítani, állapította meg II. János Pál. Ez pedig nem lehetséges a gazdasági érdekek egyoldalú figyelembevételével és az emberi személy lebecsülésével. A munkának kell szolgálni az embert és nem megfordítva. Hiszen a dolgozó ember hivatását teljesíti, ezért munkája erkölcsi értékű és érdemszerző. A munka biztosítja a mindennapi táplálékot, a család fenntartását, mozditja elő az emberiség fejlődését, teremti a művészetet, tudományt, kultúrát stb. Valójában a teremtés folytatása, keresztény értelemben az üdvözítés eszköze.

Továbbra is jellemző a tőke és a munka konfliktusa. A tőke egyeduralmat követel, és érdeke alá gyűri a munkát. A Szentaty a munkának a tőkével szemben való elsőbbségét védi. A kapitalizmus, a marxizmus a tőkét és a munkát kiengesztelhetetlenül szembeállítja.

Ez érdekellentét, mert igazában egymásra vannak utalva, együttműködésük elengedhetetlen. Csak így tud a piac, árú, pénz uralmával szemben a munka humán oldala érvényesülni.

Az enciklika a dolgozó ember jogait is megemlíti. Többek között a foglalkoztatottságot, a méltányos munkabért, a szakszervezeti érdekvédelmet. De ez nem válhat egyes érdekcsoportok önző hatalmaskodásával. A pápa hangsúlyozza a nők jogát a munkahelyi követelmények és az egyéb kötelezettségek összehangolására. A férfiakat és a nőket egyenlő jogok illetik meg. Az édesanyákat azonban óvjuk meg attól, hogy a család fenntartásért kelljen munkát vállalniok. A pápa szerint megfelelő szociális törvények biztosíthatnák a dolgozók jogait. Utat nyithatnának arra, hogy a munkások vállalkozásokban részvényesek lehessenek, és részt kaphassanak üzemük vezetésében.

A Szentaty a munkás ember kiszolgáltatósságával foglalkozó enciklikája be akarja vonni a keresztényeket abba az összefogásba, amit a gazdaság átalakításával boldogulásuk érdekében kialakíthatnak

Az egyház szociális gondjai 1987.

A **fejlődés**, amelyről VI. Pál A Népek Fejlődése c. enciklikájában írt, az elmúlt 20 évben nem következett be. Inkább, ahogy II. János Pál megállapította, visszafejlődés tapasztalható. A gazdagok még gazdagabbak lettek, a szegények pedig szegényebbek.

A fejlődés az embertelen életszintből való felemelkedést jelenti.

Elmaradásának okait a következőkben jelöli meg a Szentaty:

1. Általában: a hidegháborút okolja. Kijelenti, hogy a Kelet-Nyugat konfliktus okozza a Harmadik Világ fejletlenségének mélyülését. Vagyis a Kelet-Nyugat szembenállása szerinte kihat Észak-Dél szociális problémáira, mert mind a liberális kapitalizmus, mind a kollektív marxizmus az emberek és népek együttéléséről a materializmus jegyében gondolkodik.

2. Demográfiai változások, felfegyverkezési verseny stb.

3. A „bűn struktúrája” – Ezt a kifejezést először használja II. János Pál, bár a felszabadítás teológiájában hasonló előfordul. Ezzel erkölcsileg magyarázza a Szentaty a igazságtalanság és az embertelenség garázdálkodását. Ez a krízis emberi gonoszságból létrehozott társadalmi, állami berendezkedés, amely felrúgja, megvet minden emberi és erkölcsi értékrendet, és a saját hatalmi mániájával megtiporja az embert, és a föld javait másoktól megtagadja, módon önmagának kisajátítja. A bűn struktúrájában vergődő világ az erőszak, az elnyomás, a „homo homini lupus”, a terror tobzódó uralma.

Az enciklika nemcsak helyzetkritikát ad, hanem sürgeti a **fejlődés** tevőleges előmozdítását: Az embernek joga van a fejlődésre és az abban való személyes és aktív részvételre. Fontos: a szolidaritás és igazságosság a nemzeteken belüli és nemzetközi érvényesítése a szegények tekintetbe vétele, a szociálpolitika a Harmadik Világ felemelésére. A társadalom alulról jövő szerves növekedése, az egyén és az intézmények összekapcsolása. A nemzetközi kereskedelem rendszer reformja, a technológia fejlesztése, a nemzetközi szervezetek feladatainak lehető legjobb ellátása, a keresztény

szeretet tevékenysége, a szív konverziója. Az igazi fejlődés nemcsak a földi javak és szolgáltatások megteremtése, hanem az emberélet teljességének előmozdítása. Ez elsősorban az emberi jogok biztosítását jelenti.

Jó tudni, hogy a pápa erős kritikát kapott néhány ipari országtól: a felelősségrevonás egyoldalú, a megtérésre buzdítás vallási utópia és a „bűn struktúrái” gazdasági szükségszerűség.

A Szentatya nagyon jól látta, hogy a bűn gyarmatává tette a világot és csak az igazságossághoz és az egyetemes testvériséghez való megtéréssel, valamint az összes vallások összefogásával bonthatjuk le az embertelen struktúrákat.

A pápa tudatában van annak, hogy a **környezet problémája** világ fő kihívásai közé tartozik. A földet a Teremtő az emberre bízta, hogy munkálja és fejlessze. Ez a feladata minden nemzedéknek lényeges, hogy a teremtés művét tisztán és egészségesen tartsák. Az emberiség azonban ezen a téren is sok tekintetben nemtörődöm és csak a maga nemzedékére gondol. Csernobil óta egyre jobban rádöbbenünk, mennyire beszennyeztük környezetünket. Így érthető, hogy II. János Pál mindenkit hív „a földdel való szolidaritás” megélésére. Ma már az ökológia elsőrendű közügy, közösségi összefogás feladata.

Az enciklika **a regionális összefogást** ajánlja. Idézem: „Kíváncsok volna például, hogy az azonos földrajzi térségbe tartozó nemzetek megállapodnának az együttműködés formáiban, ami csökkentené az erősebb termelőktől való függésüket: nyissák meg a piacokat egymás előtt, vizsgálják meg, hogyan egészíthetnék ki egymás termékeit, hogyan tudnának összefogással olyan szolgáltatásokat nyújtani, amelyekre egyedül nem képesek. Az azonos térségbe tartozó fejlődő országok, ide sorolva a „déli földeke” népeit, új regionális társulásokat hozhatnak létre és kell létrehozniuk – ez sokat ígérően már el is kezdődött –, amelyek megfelelnek az egyenlőség, a szabadság és a közös részvétel követelményeinek mindenki egyetértése alapján.

A regionális összefogás a nemzetállamokat, amelyek ma már alig tudják szolgálni népeik boldogulását, kiegészíti, és a mindegyik érdekét szolgáló közös szolidáris munkálásában egyesíti. Ez az egység nem olvasztótégely, mert a tagokat nem nyeli el, nemzeti identitásukkal, kultúrájukkal stb. mint részértékekkel inkább gazdagítja a közösséget, mint a sokszínű darabok összeállva a gyönyörű mozaikot. Ez az enciklika is rátér arra, amit valamennyi előtte hangsúlyoz: a társadalmi tanítás nem akar írott valamit maradni. Azért van, hogy az igazságosság és szeretet, valamint az ezekre épülő béke az emberhez méltó élet kialakulását elősegítse. Ezért is a katolikus hívőknek ismerni kell a keresztény társadalmi tanítást. Ezt plébániai előadásokkal is elő lehet segíteni. A keresztény társadalmi felelősség pedig arra ösztönöz, hogy ezeket a társadalomépítő eszméket belevigyük a köztudatba, alakítsuk vele a közvéleményt és a politikai-gazdasági életet.

A századik esztendő, 1991.

Száz év telt el a Rerum Novarum megjelenése óta. A szociális kihívások nem kevesedtek. Az ember mindig szorult helyzetben van: az I. világháború, a gazdasági világválság, a II. világháború, a nagyhatalmak hidegháborúja, a népek kommunista elnyomása.

Az Egyház szociális tanítását a Rerum Novarum alapozta meg. Ezért a pápák társadalmi körlevelükkel emlékeztek meg róla: a 40 éves évfordulón XI. Pius a Quadragesimo Anno-val, 1941-ben XII. Pius karácsonyi rádióbeszédében, majd XXIII. János a Mater et Magistra-val, VI. Pál az Octogesimo Anno-val, és a kerek százéves évfordulón II. János Pál a Centesimus Annus-szal.

A Szentatya méltatta a Rerum Novarum jelentőségét és összefoglalta alapvető tanításait. „Ez az enciklika nemcsak a munkáskér-

Fekete nők és gyerekek – Hátrányban

méltóságát, és jogait lábbal tiporta. Szabadságát, szellemi, kulturális és nemzeti igényeit gúzsba kötötte és betörte kollektívizmussal igájába. A „reálisan létező szocializmus” csődbe is jutott. Így fordul az enciklika a múltból a jelen helyzet felé, amely reményt nyújt az emberi személyi érvényesülésére.

1989-1990: a **szovjet erőszak-birodalom összeomlott**, mint a kártyavár, a vasfüggönyt lebontották, régióink elnyomott népei visszanyerték szabadságukat. Kiemeli a változás erőszakmentes lefolyását. Szót emel a középkelet-európai népekkel való nemzetközi szolidaritás mellett, amely azonban nem csökkentheti a Harmadik Világ iránt való felelősségünket. Az ő emberhez méltó életfeltételeiket kellene együttes összefogással kialakítani, hogy képesek legyenek továbbépíteni önmagukat. A marxizmus erőszakuralmának szétesése a történelmi tragédia áldozatai számára megnyitotta a politikai, gazdasági, erkölcsi újjáépítést. A II. világháború után a tönkretett Európa a Marshall-segélyben kapott hathatós segítséget, a nemzetközi szolidaritásnak most is meg kellene nyilvánulnia. Európának közös érdeke a volt rabnépek támogatása.

A történelmi változás megköveteli, és II. János Pál föl is teszi a kérdést:

„A szocializmus vesztett, ez egyértelműen azt jelenti, hogy a kapitalizmus győzött?” A Szentatya beismeri, hogy erre nem egyszerű a válasz. Azt mondja, hogy a marxizmus csődje nem jelenti a kapitalizmus magától értetődő elfogadását. Tény, hogy a kapitalizmus elismeri a magántulajdont, a szabad kezdeményezést, a személyi felelősséget, az emberi kreativitást. A piacgazdaság alapján megfelel az emberi követelményeknek. Viszont nem fogadhatjuk el azt a kapitalizmust, amely nem áll olyan világnézeten, amely az emberi szabadság szolgálatában áll, és alapvető vallás-erkölcsi értékeket vall. Vigyázni kell, hogy a szabad piacgazdaság ne kerüljön a vad, rabló kapitalizmus befolyása alá. Az anyagi javakra összpontosuló fogyasztói életmód megakadályozza az egész emberi személyi minőségi kiteljesedését.

Halljuk magát a Szentatyát: „A gazdaság az emberi tevékenység sokszínűségének csupán egyik aspektusa és dimenziója. Ha a gazdaságot abszolutizáljuk, ha az áruk termelése és fogyasztása foglalja el a társadalmi élet középpontját, és egyedüli értékévé válik a társadalomban, amely más értéknek nincs alárendelve, akkor ennek okát nem csak és nem is elsősorban a gazdasági rendszerben kellene keresni, inkább abban a tényben, hogy az egész társadalmi, kulturális rendszer csődöt mondott az erkölcsi és a vallási dimenzió elhanyagolása miatt”. Sajnos, a szocializmus bukása után is működnek a világban a kizsákmányolás különböző formái, így végeredményben elmondhatjuk, hogy a kapitalizmus nem lehet az egyetlen működőképes gazdasági rendszer.

A szegények, kisemmizettek gondja nagyon is jelen van a Centesimus Annusban. Így érthető, hogy megemlíti a nyomorban élő népek adósságának elengedését. Többen vannak, akik csak kimondhatatlan áldozatok árán tudnák adósságukat visszafizetni. II. János Pál szerint találni kellene módot a törlesztés megkönnyítésére, de súlyos esetekben részben vagy egészben el is kellene engedni. „Az az elv, hogy az adósságot vissza kell fizetni, természetesen igaz, de nem az adósság visszafizetését kérni és követelni akkor, amikor az valójában olyan természetű politikai választást jelent, amely az egész népet éhezésbe és reménytelenségbe taszítja. Meg kell találni a könnyítési módokat, az adósság elengedésének vagy átutemelésének módjait, amelyek összhangban állnak a fennmaradásért és fejlődésért küzdő népek alapvető jogaival.”

Korunk egyre nagyobb problémájává válik a **környezetvédelem**. Érthető, hogy az Egyház Társadalmi Tanítása ezzel is törődik. A teremtést ugyanis a Teremtő az emberre bízta, hogy gondozza. Tehát nem a mienk, használatra és fejlesztésre adta, de minden nemzedéknek, a következőknek kell átadni tisztán és egészségesen. És mi történik? Bizony a valóság az, hogy a környezet beszennyezése, a javak eltékozlása megy végbe, az ember nem viselkedik a Teremtő felelős munkatársaként. Ezért az ökológia az egész emberiség közös ügye. Annál is inkább, mert egyre jobban rádöbbenünk, hogy a környezet beszennyezettsége egészségünkre is ártalmas, és életminőségünket lerontja. Sok a probléma, például a hulladék lerakása is nagy gondot okoz.

Tájkép – Megőrizzük?

Életünk nélkülözhetetlen eleme a víz. Éppen 2002. március 22-én, a Víz Világnapján írom e sorokat. Ez tudatosítani akarja mindenkiben a vízzel való törődés fontosságát. Mert mennyi visszaélés történik vele.

Vállalatok szennyeznek, akár mérges anyagok is jutnak bele, s így az élet tönkremegy folyóvizeinkben. Pedig nem engedhetjük, hogy vizeinket káros hatások ériék. Hadd élvezze minden élőlény a tiszta és egészséges vizet. Csak cselekvő összefogással mehetünk valamire.

A pápa rámutat, hogy a környezetvédelem akkor lesz teljes, ha az anyagi világ tisztasága mellett az „emberi ökológiát” is gondozzuk. Vagyis az emberi, társadalmi élet tisztaságára is ki kell terjeszteni figyelmünket. Korunkban különösen „beszennyezik” az életet a különböző bűnözések.

A világ erkölcsi válságban van. Sajátos szórakozások, különböző függőségek terjesztik a fertőzést, a tömegtájékoztatás egy része ontja a szennyet a közgondolkodás befolyásolására. Tehát mindkét vonalon – a természetben és az ember életében – nagy felelősség nehezedik az egész emberiségre. Hiszen csak egyetemes összefogással lehetséges az életminőséget helyreállítani és megőrizni. A pusztító tapasztalat bebizonyította, hogy a társadalom és a gazdaság embert és népeket szolgáló feladatát csak úgy tudja ellátni, hogy szilárd erkölcsi értékrendre épül. Az elmúlt korszakban a szilárd morális alapokat lerombolták, és így utat nyitottak az embernek és népeknek az érdekeit elnyomó önkényes hatalomnak. Hogy pedig a bekövetkezett rendszerváltozás az egyetemes emberiség javát szolgálja, alapvető „emberi ökológiai” megújulásra van szükség.

Nagy erőfeszítést kell tenni a kommunizmust levetkőző államok erkölcsi és gazdasági talpra állítására. Régóta eltorzultak a legalapvetőbb gazdasági kapcsolatok, és kihaltak a gazdasági élethez

tartozó erények, mint az igazmondás, a megbízhatóság, és a szorgalom. „Türelmes anyagi és erkölcsi újjáépítésre van szükség” – írja a Centesimus Annus.

Majd az enciklika rátér az állam problémáira. Rámutat, hogy korunk totális államalakulatainak alapja „az emberi személy, a láthatatlan Isten transcendens valóságának tagadása”. Így az Isten képére és hasonlatosságára teremtett ember méltóságát semmibe veszi, és a természete szerint őt megillető jogait sárba, tiporja.

Ez a felfogás az Egyház tagadását, üldözését és megsemmisítését is magában foglalja. Amikor tehát az Egyház saját szabadságát védi, ugyanakkor védi az emberi személyét is, a családot is, a népeket is. Ellenáll annak, hogy az államok saját hatalmukat ideológiájuk céljaira felhasználják.

A totális államok bukása után a **demokrácia** jelent meg. II. János Pál kijelenti: „Valódi demokrácia csak jogállamban és az emberi személy helyes értelmezése alapján lehetséges. Vigyázni kell azonban, hogy a demokrácia ne sérüljön az értékrend követésekor. Ezért, ahol az intézményeket reformálják, és hiteles demokráciát igyekeznek felépíteni, elsősorban tiszteljék az élethez való jogot, kezdve a magzattól, a neveltetésen, a munkaalkalmon és családalapításon át az öregségig és a természetes halálig.

A „**jóléti állam**” a sokféle igény és szükséglet kielégítését mozditja elő, a méltatlan szegénységet és nélkülözést orvosolja. De rámutat a Szentatya hogy „túlkapások és visszaélések is megmutatkoztak, s ezek miatt különösen az utóbbi években komoly bírálatok érték a jóléti államot, melyet „atyáskodó államnak” bélyegeztek. Az atyáskodó állam működési rendellenességei és hibái az állam sajátos feladatainak nem megfelelő felfogásából származnak... Azzal, hogy az atyáskodó állam közvetlenül beavatkozik és megszünteti a társadalom felelősségét, az emberi erőik elfecsérlését és az államapparátus mértéken felül való növekedését idézi elő, melyet már inkább a bürokrácia logikája irányít, semmint az ügyfelek szolgálatának gondja, s a költségek is óriásra duzzadnak. A pápa hálát ad Istennek, hogy az egyházban intézményein keresztül a szenvedő ember mindig kaphatott támogatást, a tevékeny felebaráti szeretet lángja sohasem aludt ki, s ma a legkülönbözőbb formában erőteljes növekedés tapasztalható.

Az egyház buzdít, hogy az individualista felfogás ellenére elkötelezett szolidaritással a felebaráti szeretetet gyakoroljuk, családi közösségeket, civil szervezeteket stb. létrehozva. A közös felelősség a fejlődés tevékeny munkálásának az útja.

Az egyházat Isten teremtményének szolgálata vezeti. Ezt teszi szociális tanításának megalkotásában is, s ebben a humántudományok és a filozófia segíti. A szociális tanítás igazában eszköze az evangélizációnak. Arra kell törekednünk, hogy „tanulmányozzuk, elmélyítsük és elterjesszük a keresztény szociális tanítást. Nélkülözhetetlen ebben a helyi egyházak együttműködése. Az evangélium szociális üzenete nem elmélet, „nem maradhat csupán jámbor óhaj, a tettek tanúságtételében” válhat hatékonyvá. Az egyház a szegények, a kisemmizettek mellett áll, itt nem alamizsnáról van szó, hanem az igazságosság megvalósításáról, a közös előmozdításáról, amely az egész emberiséget magában foglalja. Egyetemes összefogásra van szükség, a nemzetközi szervezetek hatékony munkájára.

A Rerum Novarum megjelenése óta a munkáskérdés kiszélesedett a társadalmi, nemzetközi kapcsolatok területén az emberi személy és népek sokféle problémájára. Új kihívások, új feladatok jelentkeztek, az új évezredben új veszélyek, új lehetőségek. Különösen a vallás és az erkölcs került háttérbe az evilágiságban, valamint a fejlődésben elmaradt népek nyomora és tehetetlensége kiált az ég felé. Ezt az embertelen, emberellenes állapotot az egyház nyíltan megbélyegzi. És az ember társául szegődve földi vándorlásában az örökkévalóság felé vezető úton halad tovább, hiszen nem vándorolnak egyedül, velük van az Úr Krisztus.

Zsoltárok a hittanórán

A Bibel und Kirche egyik tavalyi számában egy hitoktató számolt be „közvéleménykutatásának” eredményéről. Szokásos hittanóra, valamilyen szokásos témáról. A kérdésre, hogy milyen kérdések vannak, az óra anyagától teljesen független válaszokat kapott. „Meddig fogok élni?” „Mikor lesz a világnak vége?” „Egyáltalán meg fogom élni a felnőttkort?” „Miért van annyi igazságtalanság a földön?” Tudomásul kell venni, hogy ma már a legfiatalabbakat is megérintik a jelenkor borzalmairól szóló képek, szövegek, s fölébred, majd lassan erősödik bennük a félelem, a rettegés, a bizonytalanság – számukra sem kizárt dolog az élet, a Föld megsemmisülése.

A hitoktató tudta, hogy ezekre a kérdésekre korrekt választ nem tud, mert nem is lehet adni. Arra tett kísérletet, hogy az alsóbb osztályos gimnazista fiatalokban felébressze az imádság szellemét, s ehhez segítségül hívta az ószövetségi zsoltárokat. Az itt elhangzott kérdések nem vadonatújak, mélyen beleágyazódnak az ember – az emberiség – évezredes negatív tapasztalatainak körébe. Segítségül lehet ezért hívni az évezredeket. Ezeknek a fiataloknak sem lehet csak úgy egyszerűen kijelenteni, „ez van, bízzatok Istenben”. Ebben a helyzetben már nem lehet a Bibliáról sem beszélni, de a Bibliát magát szóhoz lehet juttatni. Felírta a táblára a 69. zsoltár egyik könyörgését: „Szabadíts meg, Isten, nyakig merít az áradat, a sáros szakadékbba elsüllyedtem!” – és várt, csendben maradt.

Idő múltán jöttek a jelentkezők. „Szomorúan hangzik, ha az ember ezt elolvassa.” „Arra gondolok, mikor valaki elmerül a sötétségben, egyedül marad, senki sem akar vele járni.” „Ha az ember süllyed, segítségért kiált, és senki sincs a közelben.” „Ha magányosan egy mély szakadékbba kuksolsz, s nem nyújtja kezét senki sem.” Egyikük újból jelentkezik: „A sár azt is jelentheti, hogy valaki minden ok nélkül szomorú, nem szűnik végtelen szomorúsága.” Mindez válogatás a fiatalok reakcióiból, de a választott zsoltáridézetekből is, hiszen a hitoktató az egész „gyakorlatot” más szövegekkel is elvégezte. Mi történt itt egyáltalán? Közös megbeszéltek ezt is. Az eredmény:

Bármilyen megelőző magyarázkodás mellékutakra terelte volna őket. A fiatalok minden nehézség nélkül megbirkóznak egy-egy szó metaforikus jelentésével. – Ha nem mindegyikük, de közülük nagyon sokan képesek arra, hogy megszólítottak érezzék magukat. – Az értelmező beszélgetésekbe saját élményeik spontán módon kerülnek be. – Saját tapasztalataik alapján megmagyarázzák, mit értenek a zsoltár kijelentésén, ugyanakkor a zsoltár segítséget nyújt nekik, hogy önmagukat, saját gondjait megértsék. – A panasz szavai minden nehézség nélkül „beérkeztek” a fiatalok lelkébe. S ők maguk is szinte költővé váltak, amikor reakcióikról beszéltek: „Magányosan egy mély szakadékbba”, vagy „végtelen szomorúság”. – A panaszban önmagukra ismernek, saját létük

válak tudatossá. Így ébredhet fel bennük az ellenállásra való készség is, és – adott alkalommal, megfelelő imádságsszöveg segítségével – a másokért érzett felelősség. A kifejezetten moralizáló interpretációk viszont elmaradnak. – Jelentős tapasztalatot jelentett az is, hogy a hosszabb szöveg elnémitotta őket, egyetlen mondat azonban inspirációs erővel bírt. Úgy látszik, csak a kevésnek van vonzereje, a kevésből árad a kihívás. – Ilyen beszélgetésekben nincs helye sem a dicséretnek, sem a feddésnek, egy-egy hozzászólást „ez igaz”, vagy „ez téves” kijelentésekkel nem szabad kísélni. Néha provokatív ereje van, s további beszélgetéshez vezet egy, a hitoktató objektív tudása által esetleg „tévesnek” ítéltető kijelentésnek. – Érdekes megfigyelést jelentett az is, hogy senki sem érzett kényszert arra, hogy önmagáról beszéljen, hogy „én így”, vagy „én úgy”. Valószínűleg nem véletlen, hogy a hozzászólásokban gyakran szerepelt a „valaki” szó. Nem érzett senki kényszert nyilvános gyónásra.

Ezt a módszert természetesen a zsoltárok pozitív töltésű szavaival is gyakorolni lehet. Amikor a természet rendjéről, emberi jóságról, az istenközelség érzéséről, a gondviseltség különös tudatáról, a bízakodásról, istendicséretéről van szó. Egy további didaktikai lépést jelentett, hogy a szöveg nem csak a táblán jelent meg, hanem a fiatalok kis, borítéknagyágú kártyára írták fel a szövegeket, mindegyikre egyet, s a zsoltáridézet alá saját gondolatukat, vagy szabadon válogatva néhány elhangzott szót is följegyeztek. Az egész személyessé vált, ami lehetővé tette, hogy (például) a szorongás szavainak kimondása és följegyzése által a szorongástól való megszabadulás útját is előkészítette.

Egy utolsó megjegyzés. A zsoltárok jelentős része költészet. Nem minden zsoltárfordítás hozza azt a költői kihívást, amikor a nyelv szépsége hozzájárul ahhoz, hogy az olvasók, gondolkodók, szavakat feljegyzők – s mindebben imádkozók – személyesen megszólítottak érezzék magukat

Síratófal – Zsoltárokat imádkoznak

Tisztelt olvasóink!

Mindazok, akiknek lehetőségük van lapunkat „reklámozni”, kérjük, írjanak alapítványunk címére (7635 Pécs, Sólóyom dűlő 13.), hogy el tudjuk küldeni részükre a folyóiratunkat bemutató plakátokat és szórólapokat!

Segítségüket köszönjük!

A mariazelli kiáltvány (1952)

Május 1-én kezdődött és május 4-én ért véget Mariazellben az 1952-es Osztrák Katolikus Napok tudományos gyűlése. Ez a tanácskozás [...] egy egyedülálló próbálkozás volt az osztrák katolicizmus életében. Első alkalommal jöttek össze lelkészek és hívek, legkiválóbb szakértők egész Ausztriából, hogy a szervezeti és az egyházmegyei határokat átlépve korunk katolikus életét érintő kérdésekről teljesen szabadon tanácskozzanak. [...]

A tanácskozás a Katolikus Napok vezérgondolatát, „*az ember szabadsága és méltósága*” címet választotta mottójául. Manapság az egyház az, amely a szabadság zászlaját lobogtatja, és leginkább az egyháznak köszönhető, ha az emberi szabadságot és méltóságot a fenyegetettség idejében is átmenekítik. Ebben a legemberibb törekvésben az egyház válik minden szociális, politikai és felekezeti kérdésben az *egész emberiség szószólójává*. Amit az egyház követel, azt nem magáért teszi, hanem minden emberért; követeli a szabadságot, amellyel élni szeretne, de kész arra is, hogy mindenkinek megadja a lehetőséget, hogy vele együtt megvédje az ember szabadságát és méltóságát.

„*Egy szabad egyház egy szabad társadalomban*” – ezekkel a szavakkal lehet összefoglalni a mariazelli tanácskozást, illetve a tudományos ülés eredményét.

Egy szabad egyház azt jelenti, hogy megáll a saját lábán, tehát önálló. Minden történeti korszaknak megvolt a saját szükséglete és lehetősége. Manapság azonban az egyház mögött nem áll sem császár, sem kormányzat, sem párt, sem osztály, sem ágyú, de még tőke sem. Az 1938 és 1945 közötti időszak fordulópontot jelent; a múltba vezető hidak leomlottak, a jövőbe induló hidak alapjait pedig most rakjuk le. Így megy elébe az egyház egy korszak letűnt időszakából az újabb szociális fejlődésnek. Egy szabad egyház a következőket jelenti:

Nem térünk vissza az elmúlt évszázad államegyházi státusához, amely a vallást az állampolgári felfogás egyfajta ideológiai felépítményévé degradálta, és amely a papok generációit inaktív államhivatalnokokká nevelte.

Nem térünk vissza a trón és az oltár szövetségéhez, amely a hívők lelkiismeretét elaltatta, és amely vakká tette őket a mélyben meglapuló veszéllyel szemben.

Nem térünk vissza az egy pártnak az egyház felett gyakorolt védnökségéhez, amely talán a maga idejében szükséges volt, de tizezreket idegenített el az egyháztól.

Nem térünk vissza azokhoz az erőszakos próbálkozásokhoz, amelyek tisztán szervezeti és államjogi alapon keresztényi irányelveket akartak megvalósítani.

Egy szabad egyház azt is jelenti, hogy az egyház igényli magának azt a jogot, hogy szabadon fejlődjön, missziót teljesítsen, szükségeket szolgáltatson ki, iskolákat alapítson, anélkül, hogy – amint az iskolai és házassági törvényhozásban is benne van – a legősibb területeken gátolnák őt az állami előírások. Egy szabad egyház nem jelenti a sekrestye vagy a katolikus gettó egyházát sem, egy szabad, önmagában is megálló egyház a világra nyitott ajtók és a kitért karok egyházát jelenti, amely kész az együttműködésre mindenkivel.

Együttműködés az állammal minden kérdésben, amely a közös érdekeket érinti, tehát a házasságban, családban, nevelésben.

Együttműködés minden társadalmi renddel, osztállyal és irányattal a közös jólét megteremtése érdekében.

Együttműködés minden felekezettel az élő Istenben való közös hit alapján, együttműködés minden szellemi irányzattal is, minden emberrel, akik mindig mindenhol készen állnak, és az a szándékuk,

hogy az egyházzal együtt küzdjenek a valóságos humanizmusért, az „*emberi szabadságért és méltóságért*”.

Egy szabad egyház csak *egy szabad társadalomban* tud élni, amely biztosítja az emberi méltóságot. Éppen ezért a mariazelli tudományos ülés ugyanolyan nyomatékkal hangsúlyozta a szabad egyházat, mint a szabad társadalmat. Hét év elnyomás és további hét év visszafojtott szabadság után manapság az egyház az osztrák nép *szabadságvágyának szószólója* lett. Most, hogy az egyház régi összefonódásait felszámolta és a saját lábán áll, sokkal jobban összekapcsolódott az osztrák nép sorsával és felemeli a szavát is, hogy Ausztria igazát hallassa. Hazánk múltjából és a szomszédaink jelenéből tanult a katolikus nép és az egyház. Senkinek sem fog sikerülni az egyházat abba a zűrzavarba taszítani, amely az egyház és az egész nép szabadságát veszélyeztetné.

Egy szabad társadalom, amelyben az egyház is szabadon tud élni, megköveteli a *totalitárius berendezkedések utolsó maradványainak a lerombolását* is, amely a politikai pártok bizonyos abszolutizmusában és egy rendkívüli politikai állapot törvényalkotásában még mindig fennáll, és amely az osztrák demokráciának okoz kárt. Szükség van egy erős szembenállásra az államhatalom mindenfajta támadásával, az állam minden jogtalan beavatkozásával szemben, amely az élet minden területét totalitás ellenőrzése alá akarja vonni. Szükség van a szubszidiaritás elvének elismerésére, illetve az egyes ember és a személyiség védelmére. [...]

Egy szabad egyház egy szabad társadalomban csak *békében* tud élni és hatni. A mariazelli találkozó a békéért, az Istennel való és az emberek közötti békéért szóló imádsággal kezdődött és zárult.

A világiak és a papság gyülekezete Mariazellben őszintén megbeszélte ezeket a kérdéseket, megoldásokat keresett és ezeket közölte a püspökökkel. Voltak olyan kérdések, amelyek messze a keresztényi kereteken túlmutatva Ausztriában minden embert érintenek, úgy mint a Katolikus Napok vezérgondolata, „*az emberi szabadság és méltóság*” kérdése. *Az egyház mindenkéért van*, azokért, akik hisznek benne, de azokért is, akik harcolnak ellene, akik már nem akarnak tudni róla. Az idők folyamán az egyház az igaz szabadság menedékhelyé válik, a valós emberi méltóság védelmezőjévé. [...]

A német egyházak óvnak az szélsőségektől

Németország mindkét nagy felekezetének püspökei pünkösdvasárnapi prédikációjukban a társadalomban és az egyházban végrehajtandó reformokra szólítottak fel. Ez akkor érné el a célját, ha egyfelől a fogyasztói társadalom, másfelől pedig a fundamentalizmus (a keresztényt is beleértve) szélsőségei között az emberek ismét ráeszmélnének a közösséget létrehozó értékekre. Felhívták a figyelmet mind az antiszemitizmus új formájára a közel-keleti konfliktussal kapcsolatban, mind pedig a globalizáció negatív oldalaira. A Németországi Evangélikus Egyház (EKD) elnöke, Manfred Kock Neussban óvott a fundamentalizmus minden formájától, amely „ezt a zűrzavaros világot – fundamentalista módon, egyértelműen és erkölcsösködve – újra egészen egyszerűvé” akarja tenni. Ezzel egy időben a protestánsok legmagasabb képviselője óva intett a valóságból „a fogyasztói társadalom látszattevékenységébe” való meneküléstől.

A kölni érsek, Joachim Meisner bíboros prédikációjában egy káros jelenséget ostromozott, amely „a magán és a hivatalos megnyilatkozások közti skizofrén állapotot” mutatja. Egyes politikusok a magánéletükben teljesen nyilvánvalóan az evangélium

útmutatásaival ellentétesen élnek, a nyilvánosság előtt viszont kiállnak a krisztusi magatartás mellett. Nem csoda hát, ha már nem hisznek nekik az emberek. A Német Püspöki Konferencia elöljárója, Karl Lehmann bíboros a társadalom széles körű megújítására szólított fel. A „reform” jelentsen egy alapos változást a magatartásban és a gondolkodásban, ne csak „egy váltót a lehetséges érdekek rendező pályaudvarán”, mondta a mainzi dómban.

A Római Szentszék bíborosa, Joseph Ratzinger és szűk hívei a teremtés tényével kapcsolatban felelősségteljes magatartásra intett. Az embert nem szabad áruként kezelni, „amit a céljainknak megfelelően kitenyészthetünk, kizsákmányolhatunk és akár meg is ölhetünk”.

(dpa)

Otto Friedrich

König bíboros – szemtanú és főszereplő

„...szárnyakat adott az életem során”¹

Die Furche: Mi volt a Mariazelli Nyilatkozat jelentősége az Ön számára?

König bíboros: Az életem során (néhány hónappal később neveztek ki St. Pöltenbe segédpüspöknek) ez lelkesített és nagyon érdekelt. Később meglepő volt, hogy elsősorban fiatal újságírók, milyen sokszor hivatkoztak erre a nyilatkozatra. Annak idején azt gondolta az ember: A gondolkodásmódban hatalmas változások történtek. Ausztriában az egyház a köztársaság alapítása óta igen bizonytalan volt abban, hogy milyen mértékben kell az egyháznak az állam helyzetét figyelembe venni, és mennyire avatkozhat bele az állam az egyház dolgaiba. Ferenc József idejében levelek íródtak Rómába: „Az ilyen és ilyen egyházmegyébe az XY püspököt kérem kinevezni.” És általában ez így is történt.

Die Furche: Elsősorban az volt szembenetűnő a Mariazelli Nyilatkozatban, hogy az egyház hivatalosan elszakadt a pártoktól, a keresztényszocialistáktól az első köztársaság idején és az ÖVP-től később.

König bíboros: A nyilatkozatnak a megfogalmazása, „egy szabad egyházat egy szabad társadalomban”, nagyon fontos lépés volt. A saját ifjúságomra visszaemlékezve tudom, hogy az egyház annak idején támaszt keresett magának a világi életben. Ez vezetett a szociáldemokraták és a keresztényszocialisták közötti feszültséghez. A szociáldemokraták hevesen kiálltak a köztársaságért, miközben a keresztényszocialisták az egyik lábukkal még a múltban jártak, és nem voltak biztosak abban, hogy a köztársaság az az intézmény, ahol az egyház otthon érezheti magát.

Die Furche: Mi volt a jelentősége a Mariazelli Nyilatkozat által új helyzetbe került egyház számára a nemzetiszocializmussal való tapasztalatnak?

König bíboros: Ez a tapasztalat igen fontos volt az új irány szempontjából. Itt csak a saját tapasztalatom – Alsó-Ausztriában voltam káplán – alapján beszélhetek: Amikor a nemzetiszocialisták jöttek, akkor tudatosult bennünk, hogy most egy olyan diktatúra következik, amely távoltartja magát a vallástól és a katolikus egyháztól is. Az volt a kérdés, hogy hogyan igazodjunk el ebben a szorult helyzetben. A hittant betiltották, viszont a fiatalok jöttek hozzám, mivel érezték, hogy itt olyasmi történik, amiben nekünk is állást kell foglalnunk. Ebből a megérzésből csoportok alakultak, így elkezdődött egy folyamat kis körökben, majd szélesebb körben folytatódott. A Mariazelli Nyilatkozat is ennek hatására jött létre. Ehhez jött még a négy megszálló hatalomhoz fűződő viszony. 1952-ben az volt a kérdés: Meddig tarthatjuk meg hazánkat? Alsó-Ausztria hozzá lesz-e csatolva Oroszországhoz?

Die Furche: Tehát a megszállókkal szemben is emancipálódni kellett.

König bíboros: Igen, és megvolt az összetartás, hogy ne csatlójanak minket a kommunista kelethez. A kommunista oroszok eleinte békén hagyták az egyházat. Nekünk azonban mindig számolni kellett azzal, hogy ha a gazdasági problémákat megoldják, akkor az egyház kerül sorra. Ezt éreztük. Ezért volt három évvel később olyan nagy, hatalmas reménysugár az államszerződés.

Die Furche: Voltak-e ellenzői annak, hogy az egyház pártsemleges legyen?

König bíboros: Nehéz ezt megmondani. Kétségkívül volt olyan vélemény az egyházban, miszerint az egyháznak szüksége van egy politikai támaszra. Nem szabad elfelejteni, hogy nem sokkal azelőtt (az egyházi hozzájárulás bevezetése előtt) az állam fizette a papokat és püspököket. Az Első Köztársaság idején egyes papok a szószék-ről prédikáltak és időnként választási beszédeket tartottak a keresztényszocialisták mellett. Ezzel a háború utáni generáció egyre kevésbé tudott egyetérteni.

Die Furche: Az új egyházi gondolkodás 1952-ben jelent meg először hivatalos formában.

König bíboros: Igen. A Mariazelli Nyilatkozat, ami az egyház és az állam kapcsolatában is új utakat keresett, a fiatal generáció érzéseiből nőtt ki. Az Első Köztársaságban a politikai feszültségek rettenetesesek voltak: Egy szocialista nem beszélt egy hívővel, katolikusok és szocialisták két külön tábornak alkottak. Ebből az ellentétből aztán egy egészen más viszony fejlődött ki.

Die Furche: A Mariazelli Nyilatkozat sok mindent tartalmaz, amit később a zsinat is kimondott.

König bíboros: Ha az ember ma a nyilatkozatot olvassa, azt gondolhatja: „Hát mi van ebben olyan különleges?” Bizonyára azért is gondoljuk így, mert ezeket a kérdéseket a zsinat is tárgyalta. De annak idején ez annyira új volt, hogy igazi lelkesedést váltott ki.

Die Furche: Róma reagált a Mariazelli Nyilatkozatra?

König bíboros: Közvetlen reakcióra nem emlékszem, de később hivatkoztak rá. Így VI. Pál pápa csodálatát fejezte ki az egyház és állam közötti partneri kapcsolat miatt.

Die Furche: Beigazolódott-e utólag mindaz, ami mellett a Mariazelli Nyilatkozat elkötelezte magát?

König bíboros: Teljesen. Ott egy élcsapat tagjai, egy mozgalom felderítői voltak, akik annak idején megfogalmazták mindezt Mariazellben. Szám szerint ők nem voltak többségben, de úttörői voltak annak, ami később következett.

Die Furche: Volt-e ezzel az úttal szemben alternatíva?

¹ A beszélgetés a Die Furche c. osztrák lap 2002. május 2. számában jelent meg.

König bíboros: A kérdés az volt, hogy meddig menjünk el ezen az új úton. A történelem azonban megmutatta, hogy a táborokban való gondolkodással fel kell hagynunk, hiszen ezen ekkor még korántsem léptünk túl. Amikor már Bécs érseke voltam, tehát néhány évvel a Mariazelli Nyilatkozat után, történt például egy haláleset Schärf szövetségi elnök családjában. Arra gondoltam magamban, hogyha még káplán lennék, kifejezném részvétemet – tehát érsekként is ugyanezt tettem. Ez akkoriban még nagy feltűnést keltett. Még mindig az volt a vélemény, hogy egy érsek nem beszélhet egy szocialistával!

Die Furche: Ez a történet is mutatja, hogy még a Mariazelli Nyilatkozattal sem szűnt meg a társadalom és az egyház tagjai közti megosztottság.

König bíboros: Ez egy folyamat volt, ami 1952-ben Mariazellben kezdődött, de összességében ez egy hosszú átalakulási folyamatot jelentett.

Die Furche: Egyesek az egyházban arról panaszkodnak, hogy az egyház az utóbbi 50 évben kevésbé volt „spirituális”. Olyan elképzelések, mint a Mariazelli Nyilatkozat, csak a szekularizációt segítették.

König bíboros: Én nem hiszem, hogy ez igaz lenne. A zsinat világszerte erős lökést adott a spiritualitásnak, és lelki megújulást hozott. Ez érvényes az Ausztria-szerte zsinat nyomán egybehívott egyházmegyei zsinatokra is, ahonnan sok további spirituális

impulzus indult ki. Ezzel szemben a szekularizáció egy Európa-szerte terjedő jelenség, amit a felvilágosodás indított el.

Die Furche: Még egy a mához kapcsolódó kérdés: Napjainkban az egyház a nyilvánosság középpontjába került negatív hangvételű vezércikkek révén. A papok szexuális visszaéléseire gondolok. A Mariazelli Nyilatkozat már 50 évvel ezelőtt őszinte vitát követelt a létező problémákról. Nem kell-e éppen amikor a mariazelli követelményekre gondolunk, a jelenben lejátszódó fájdalmas eseményekkel kapcsolatban is kíméletlen tárgyilagosságot elvárni az egyház részéről?

König bíboros: Papok által elkövetett szexuális visszaélésekről olvashatunk nap mint nap minden újságban, ami Amerikában került napvilágra, és amit széles nyilvánosság előtt tárgyalnak. Ehhez azt tenném hozzá: Korábban sem beszéltek meg „szűk családi körben” az ilyen „dolgokat”. Egyrészt szégyellte magát az ember, másrészt a probléma súlya – pszichológiai értelemben – nem volt tudatos. Ma tudja az ember, hogy az eltussolás nem helyes. Ma elsősorban az áldozat számára bekövetkező rettenetes következményekre gondolunk. Az áldozatra, aki előtt általában még ott áll az élet. Nem lehet elfogadni azt az álláspontot, hogy ezt a problémát söpörjük a szőnyeg alá. A pápa az amerikai bíborosokhoz intézett üzenetében példát mutatott. Új megerősítésre, új módszerre van szükség, hogy beszélni és ítélni lehessen erről.

Balás Béla püspök

Mit tennék, ha én lennék az amerikai elnök?

1. Mivel csapataim úgyis Afganisztán környékén tanyáznak, felperzseltetném az afgánok kábítószer ültetvényeit, mert onnan, Keletről fertőzik a földet. Közben a pénzmosás miatt zárolt vagyonból megszervezném a kibékülő törzsek ebédjét, vacsoráját, sőt egész jövőjét.

2. Kommandósaimat átadnám Hollywoodba, hogy megsemmisítsék a filmgyárak raktárkészleteit, mert onnan, Nyugatról rongálják a kultúrvilágot. Az akcióhősöket és pornósztárokat – tekintettel a háborús helyzetre – besoroznám és átvezényelném a csendes-óceáni hadihajókra, amelyek ezentúl kötelesek halászni az éhező afrikaiak javára.

3. Kérnék a Szentatyától néhány megbízható karmelitát és karthauzit. Beépíteném őket a Nemzetbiztonsági Tanácsba, az ENSZ-be és a NATO-ba, hadd tanítsanak bűntre és imára, mert az emberekből „ez a fajta másként nem megy ki...”

4. Utasítanám a CNN hírtelevíziót, napi két órán át élő adást sugározzon Fatimából, Taizé-ből, cserkésztáborokból, lélek-

szemináriumokról és az értelmi fogyatékosok Bárka közösségeiből. Nyomást gyakorolnék a reklám- és szórakoztatóiparra, hogy a cigaretták, sörök, bulik helyett juttassák el mindenkinek az éppen nyíló virágok, a nagycsaládok és az apró jóságok üzenetét, hiszen szükségünk van pozitív magatartásmintákra.

5. Rendelnék a Kairói Iszlám Egyetemtől nagy mennyiségű imaszőnyeget, majd bombázóimmal megszórnam velük a kiüresedő keresztény templomok környékét, Keleten is, Nyugaton is, hogy megkönnyítve Isten imádságát végre két tüdővel lélegezzék agonizáló világunk.

6. Teljes erővel támogatnám Izraelt, szerelje le hadiiparát, állítsa át termelését bébi-tápszerre meg óvoda bővítésre. A szembenálló feleknek ugyanis örökbe kellene fogadni egymás hadiárvaikat, azzal a végrendeleti kikötéssel, hogy azé az örökség, akinek több a gyereke.

7. Vastag, arab feliratos borítékokkal árasztanám el a világ valamennyi vezetőjét, s bennük ultimátumként megküldeném a Szeretet himnuszát!

Sérülékeny vízbázisok

A Dél-dunántúli Vízügyi Igazgatóság a sérülékeny földtani környezetben üzemelő ivóvízbázisok biztonságba helyezése elnevezésű kormányprogram keretében az elmúlt évben megpályázta a Komló-Kőlyuk, Komló-Mánfa és Orfű víznyerőhelyek diagnosztikai munkáinak elvégzését.

A munkához az érintett önkormányzatok együttműködésére is szükség van, ezért a tulajdonos települések képviselő-testületei a napokban megállapodást kötnek.

Az igazgatóság vízgazdálkodási osztályának vezetője, Schubert József arról tájékoztatta lapunkat, hogy a '96-ban végzett felmérés szerint az említett víznyerőhelyek – amelyek a megyében viszonylag nagy bázisnak számítanak – egyrészt a talajszint közeli karsztok miatt sérülékenyek, de a veszélyeztetettség a kutak viszonylag kis, 15–30 méteres mélységének is köszönhető. Mivel a vizek a fennálló körülmények miatt könnyen szennyeződhetnek, a várhatóan három–négy évig tartó földtani vizsgálatok eredménye alapján ki kell majd jelölni a bázisok körüli védett területek nagyságát, és ezekre az önkormányzatnak építési korlátozást, adott esetben építési tilalmat kell elrendelnie.

Tűzfészekbe nyúl egyházunkban az, aki az elmúlt országgyűlési választásokkal, illetve abban az egyház szerepével foglalkozik. Az ész helyett gyakran a túlfűtött érzelem dominál, pedig higgadtan kellene beszélni dolgainkról. Van, lenne miről. Az alábbiakban egy véleményt adunk közre azzal a céllal, hogy Olvasóinkat gondolkodásra és vitára serkentsük. Várjuk hozzászólásaikat.

Horváth Zoltán¹

Nyílt levél a választások után. Miért veszítettünk, mi a teendők egyházi oldalról nézve?

Mi történt? – Választások 2002

A következő kérdéseket kell feltennünk:

Miért veszítettünk?

1. Az egyház régóta nem tudja megszólítani az egyszerű embereket. Ahol a népi vallásosság összepmlott (ez az ország nagyobbik része), nem alakult ki helyette új vallásossági forma. A munkásosztály, az egyszerű közalkalmazott már rég nem a jobboldal embere. A templomba járó réteg az értelmiségi és a hagyományos népi vallásosság képviselője. Mutasson valaki egy szakmunkásképzőből templomba járó fiataalt, vagy templomba járó munkás férfit, – nem talál. Az iskolai végzettség növekedésével nő a vallásosság aránya, ez jó, de kevés.

2. Nem elég polgárokról, polgárságról beszélni. Az egyszerű emberek nagy része ezt nem érti, hisz az elmúlt rendszerben más szóhasználathoz szokott. Akárhogy is furcsán hangzana, a polgárság mellett kell a magyar nép megszólítás is.

3. Nagyon kevés konkrét, egyszerű fogalmazás, állásfoglalás jutott el a négy év alatt az emberekhez. Az emberek nagy része nem tudja, hogy a pápának voltak szociális enciklikái, szociális tanítása, mivel mi papok sem adtuk tovább, ebből következik: a gyakorlatban pedig ennek a tanításnak nyoma sincs magyar egyházunkban.

4. Nem volt elég számú körlevél, állásfoglalás keresztény értékek mellett: egyszerűen megfogalmazva, hogy ma is érvényes a tízparancsolat: érvényes a házasság, nem jó a vasárnapi munka. Egyes vidékeken ma már alig kötnek házasságot, az ünnepnapok tekintélye elveszett. Pedig ha jó a megfogalmazás: a többség azért családpárti lenne. Az embereket rá lehet ébreszteni: a vasárnapi munka csak kizsákmányolás, ellenben a munkás védelme, ha ő is megfelelő szabadnapot kap, és a vasárnapi szabadnap mellett megfelelő bért kap. Mondjuk el, hogy mi ezáltal mindenki jogait akarjuk védeni.

5. Az egyház, mint a múltban, ma is a legrosszabb munkáltató volt. Nem kell csodálkozni, hogy még Esztergomban (és a püspöki székhelyek többségében) is a baloldal győzött. Hogyan várhatjuk el, ha például a katolikus iskolákban jó 20 %-kal kevesebbet keresnek, mint az önkormányzati iskolákban, legyen valaki elkötelezett, sőt végezzen több munkát a kevesebb pénzért. Jobban meg kell becsülnünk alkalmazottainkat, akármilyen teher, be kell jelenteni, példát kell adni a jó munkaviszonyból és bérből!

6. Ha az egyház négy évig nem szólal fel, nem foglal állást, visszatetszést kelt, ha a választások idején rögtön megszólal. Nem csak a kampány időszakban, a törvénykezési időben is kell az állásfoglalás. Mert úgy tűnik, minden jól megy, hangját sem hallatja, és egyszerre most állást foglal. Így nem érheti el a célját.

7. Még mindig nagyon kevés az öntudat a híveinkben. Kevés

a kiscsoport, a jól képzett keresztény. Pedig tudjuk, hogy egy jól működő imacsoport, bibliakör, felnőtt katekézis, nyugdíjas klub, lelkeségi mozgalom, milyen lehetőséget ad, hogy a hívekkel megismertessük az egyház szociális tanítását, aktivizáljuk őket.

8. Tudomásul kell vennünk azt, hogy ország nagyobbik része nem a keresztény erkölcsök szerint él (még a hívek nagy része sem!), mert 50%-a elvált, mert a liberális média hatása alatt áll. Ha támadjuk őket, fél: ő nem akar templomba járni, nem fog házasságot kötni, – nem tud családtámogatási hitelt fölvenni, mert nem családban él. Félti a szabados életmódját: ők maximum csak szolgáltatást várnak az egyháztól. Ha bármi mást teszünk, nekik nem szimpatikus. Őket először meg kell nyerni, éreztetni kell velük, az egyházban nincs előítélet, a tévelygők, bűnösök is megtérhetnek.

Mit kell tenni?

1. Tudomásul kell vennünk, a katolikus egyház a legnagyobb kisebbség ebben az országban. Nem beszélhetünk erőből, nem beszélhetünk a többség nevében, hisz jól tudjuk a templomba járó elenyésző kisebbség sem biztos, hogy mindenben hallgat ránk. A legnagyobb kisebbség helyzetéből kiindulva kell védeni jogainkat, az erkölcsöt.

2. Minél több templomi kis közösség kell, elkötelezett vezetőkkel. A templomba meg kell hívni, nem csak az eddig aktív híveket, hanem a félig-meddig szimpatizánsokat is! Kell szervezni: nyugdíjasklubot, filmvetítést, karitasz napokat, szeretetvendégséget: Szent Erzsébet napjára, Szent Anna napjára, karácsonyra, húsvétra. Bátorítani kell a lelkeségi mozgalmak terjedését: cursilló, házashétvége, Kolping, Fokoláré stb. megalakulását minél több plébánián.

3. Az egyházat nyílttá, befogadóvá kell tenni: Egyrészt keményebb feltétel, következetes értékrend kell. Higgyük el, a következetes követelmény nem taszító, hanem vonzó! Ha nincs követelmény, miért legyen valaki keresztény? Attól, hogy nem csal, nem lop, lehet jó ember az egyházon kívül is. Igenis, meg kell mutatni, hogy mi milyen értékekben különbözünk a közömbösektől, ateistáktól, liberálisoktól.

4. Meg kell újítani az egyházközségi képviselőtestületek fogalmát, működési területét, más választási módszerekkel, de úgy, hogy aktívabb közösség jöjjön létre. Gyakorlatilag az utcafelelősök, és munkaköri felelősök révén minden körzetbe jusson el a plébánia üzenete.

5. Üzenetünket el kell juttatni a hívekhez: az Új Ember, vagy a Keresztény Élet 45 000-es példányszáma ehhez nem elég. Kell támogatni a plébániai újságokat, talán úgy is, hogy központi, heti papírokat kellene nyomtatni, pl. egy A3-as vagy A4-es lapot, melynek egyik oldala központi, a másik oldalára a helyi plébánia

¹ A szerző római katolikus plébános Rákosszentmihályon (Budapest).

nyomtathatná híreit, hetente, kéthetente! Ne sajnáljuk a pénzt, évente egy-két alkalommal minden postaládába küldhetünk ismertetőt, amelyben meghívjuk programjainkra (össze lehet kötni a kellemest a hasznossal, az ismertető mellé lehet mellékelni a plébánia csekk-jét, megéri!!!)

Meg kell gondolni egy katolikus rádió létrehozásának szükségességét, illetve rendezvényeinkre meg kell hívni a sajtót. Tapasztalat, hogy nagy országos rendezvényekre sincs a sajtó meghívva. Pedig még a plébániai ünnepségekre is el kellene hívni!

6. A misszióból kifolyólag fogadnunk kell a templomba nem járó is: nem biztos, hogy rögtön a szentségek felvételére kell készítenünk (előkatekumenátus), nem kell a szájába rögtön Szentostyát tenni, mert házasságra készül, de: hívjuk meg ünnepségeinkre, nyugdíjas klubunkba, közösségeinkbe. Vigyük el a gyerekeket táborozni, szervezzünk plébániai sportnapot, vetélkedőt, akár hittanos – nem hittanos összecsapást. Szervezhetünk nyári gyermekmegőrzőt, napközit a plébánián, nem nagy pénz, és akár a nem hittanosoknak is hirdethetjük! Távolról kell elkezdni a gyűjtést, nem várhatunk rögtöni eredményt! (Egyébként az önkormányzatnál, pályázatoknál előny, ha azt mondjuk, nem csak híveket hívunk, ez mindenkinek nyitott.)

7. Ne a számokban gondolkodjunk! Ne szégyelljük, hogy a legnagyobb kisebbség vagyunk! Ne szedjük össze a bérmlásra 100 fiatalt, ha csak 20-30 aktív gyerekünk van! Gondoljuk meg, a legtöbb helyen a katolikusnak megkereszteltek 10-15 %-a jár rendszeresen templomba, és talán 20 % igényli szolgáltatásainkat, de ők már nem is hallgatnak ránk.

8. A pártokkal való egyezkedés, a parlamentben való érdekképviselet a jobboldali képviselők és a püspöki kar gondja. A következő négy évben azokat az erkölcsi kérdéseket, amelyekre az SZDSZ miatt nem várható jó döntés, nem kell napirendre tűzni. (Pl. nem kell erőltetni a médiában a gyermekek védelméről szóló törvényt. Jobb a törvény nélküli állapot, mint egy rossz liberális törvény.) Ellenben, ami összetársadalmi probléma, egyeztetni kell minden párttal, és kivívni a keresztény erkölcs, hagyomány érvényre jutását!

9. Tudomásul kell venni, a legtöbb közvetlenül minket érintő ügy helyben döntődik el. Ezért nagy erővel kell készülni az őszi önkormányzati választásokra. A helyi közösségtől függ, milyen támogatást kap a plébánia, katolikus iskola stb.

a/ Hiteles képviselőket kell találunk, akik emberileg, erkölcsi szempontból feddhetetlenek. Nagyon gyakran az érezhető, hogy a jobb oldali képviselő nem elég aktív, nem látogatja körzete embe-reit, nem tart fogadóórát stb.

b/ Ezért hívót kell küldeni a pártokba! Jelenleg alig van párttagság! Gyakorlatilag mióta a KDNP összeomlott, a kisgazdák

megszűntek, nincs pártalapszervezet (A Fidesznek alig van tagsága). Buzdítani kell az embereket, lépjenek be valamelyik pártba. Nem körlevélben, utasítással, hanem személyesen lelkesítve. Például a püspök vagy helynök vagy más alkalmas ember felkeresve az egyházközségeket buzdítsa aktív részvételre. Az MKDSZ-be a Fideszbe, vagy az MDF-be való belépésre! Ha nincs megfelelő tagság, nem megfelelő emberek fognak a helyi választásokon indulni, másrészt szintén nem érjük el az embereket! Kell, hogy a párttagság is kinyújtott kar legyen az emberek felé. Ezenkívül bátorítani kell társadalmi szervezetek alakítását is!

10. Helyi szinten, akármelyik oldal győzött, próbáljunk mi irányítani, szeretettel, de mégis diktálni! Például hívjuk meg a nagyobb plébániákra az országgyűlési képviselőt az egyháztanács tagjai elé. Ha szocialista párti az illető, annál inkább hívjuk. Kérdezzük meg tőle, mit kíván tenni a kerületért, az egyházért. Mondjuk el neki, milyen erkölcsi kívánalmaink vannak: család, haza, oktatás stb. védelme. Állapodjunk meg vele, hogy évente beszámol az egyháztanácsnak, mit tett azért, hogy mindenki képviselője legyen. Adjunk neki feladatot, ne ő diktáljon, mi mondjuk meg neki, mit kérünk tőle! Kérjük bátran segítséget templomépítéshez, közösségeinkhez, rendezvényekre. Kérjük meg, segítsen a pályázatok elnyerésében. Már a pályázatok megfelelő kiírásában segédkezzen, hogy az egyház beleférjen, utána pályázati információkban. Kérjük meg, lobbizzon a helyi egyházért. Nyert ügyünk van, ha együtt tudunk vele működni.

11. A másként gondolkodót, a másra szavazót ne szégyenítsük meg, ne rekesszük ki. (Mézze több legyet lehet fogni, mint ecettel!) A választások elmúltával kerüljük a pártpolitikát, viszont az erkölcsi kérdésekre minél inkább hívjuk fel a figyelmet.

12. Önmagunkba kell tekintenünk, hitelesek vagyunk-e? Nem éltünk-e vissza a négy év alatt a jobboldal védőszárnyai alatt helyeztünkkel? Tudunk-e minden jó ügyben együtt dolgozni másokkal? Védem-e az egyház ügyét (vajon én nem szidom-e püspökömet, előljárómat)? Mit teszek az egyház egységéért? (Nem mondok róla kifelé rosszat, kétértelmű kritikát.)

13. Karl Rahner mondta vagy 15 évvel ezelőtt: a XXI. század kereszténysége vagy misztikus lesz, vagy semmilyen. Nekünk túl kell lépni a szolgáltató egyházon (a világ ezt várna tőlünk szolgálatást), de túl kell lépni még a vértanúság nehéz terhén is, mert a mai terroristák már ezt is lejáratták. A legnehezebbet kell vállalnunk: tudok-e misztikus lenni? Imádkozó, Isten felé forduló, a világért engesztelő keresztényként kell hitelesen követnünk Krisztust. Ekkor mindegy, hogy melyik párt fog győzni, mert a mi hitünk lesz az erősebb: „A világban üldözést szenvedtek, de bízzatok, mert legyőztem a világot.” Jn 16,33

Budapest, 2002. április 22.

Egyház és AIDS – Július 7 és 12 között tartották meg a 14. AIDS Nemzetközi Kongresszust. A kongresszusba aktívan bekapcsolódott a barcelonai érsek is. „Az egyház szolidaritását fejezi ki az AIDS- betegekkel szemben”.

Carles érsek hangsúlyozta: világviszonylatban minden negyedik HIV vírussal fertőzött beteget katolikus intézmények gondoznak. Ez leginkább a harmadik világra érvényes.

„Nagyon fontos a betegség megelőzése, de ugyanakkor az ember méltóságát is szem előtt kell tartani. A HIV fertőzések megelőzése érdekében figyelni kell az élet, a szeretet és a szexualitás értékeire” – hangsúlyozta Carles érsek.

A fertőzött betegek ápolása nagyon különbözik a szegény és a fejlett országokban. Minél fejlettebb a társadalom, annál jobb a betegek kezelése. „Számos ember a rossz életmóddal és a halállal kell szembenézzen a megfelelő gyógyszer és kezelés hiánya miatt”.

A nyugati világ passzívan nézi a tömegek halálát. A HIV vírussal fertőzötteknek joguk van az emberséges kezeléshez, amely az emberi szolidaritás látható jele.

Az ENSZ legutóbbi felméréséből kitűnik, hogy a betegség gyors terjedése következtében a fertőzöttek száma a következő 20 év folyamán 70 millióra ugrik fel Ázsia, Afrika és Kelet-Európa térségében.

A Vatikán multidimenzionálisnak nevezte a betegséget, amelyre multidimenzionális módon kell reagálni. Az afrikai országokban a HIV vírus terjedésének egyik fontos oka az, hogy a fiatalok már gyerekkorukban átesnek az első szexuális élményen. A betegség gyors terjedése a jelenkor szociális problémáival (például a szegénységgel) szervesen összekapcsolódik.

Wildmann János

Egyházpolitikai adalékok

Az elmúlt hetekben több napi- és hetilap foglalkozott az egyházi ügyekért felelős államtitkár kinevezésének körülményeivel, sőt egyes nyugati újságok is beszámoltak róla. Az egyházi média – tudomásunk szerint – nem szentelt figyelmet a kérdésnek. Az Egyházforum most első kézből közölhet egy személyes összefoglalót, hiszen Medgyessy Péter miniszterelnök eredetileg engem szemelt ki a titkárság élére. Alábbi cikkemet megküldtem Gyulay püspök úrnak, és arra kértem, hogy ő is fejtse ki álláspontját az ügyvel kapcsolatban. Számunk nyomdába adásáig – talán idő szűke miatt – nem érkezett válasz, de a következő Egyházforumban is szívesen adunk helyet az ő vagy más püspökök hozzászólásának és Olvasóink véleményének is.

Pünkösdvásárnap kaptam a telefont a leendő új magyar miniszterelnök környezetéből, hogy engem szeretnének jelölni a Nemzeti és Kulturális Örökség Minisztériumától a Miniszterelnöki Hivatalba átkerülő egyházi kapcsolatokért felelős államtitkárnak.

A meglepetés percei után a töprengés napjai következtek. Mindenekelőtt arra a kérdésre kellett magamnak válaszolni, hogy vállalkozhat-e bármilyen funkciót egy szociál-liberális kormányban, amelynek hatalomra kerülése ellen az ún. „történelmi egyházak” vezetői, papjai és híveinek nagy része minden erejükkel latba vetették. Igaz ugyan, hogy a korábbi egyházüldöző kommunista párt tagjai szétszóródtak a politikai palettán, jutott is belőlük minden pártba, de az MSZP mégis az MSZMP jogutódjának tekinthető. Katolikus körökben egyébként is jaj volt annak, aki nem fehéren-feketén látta a politikai erőket, vagy a szélsőségesen megnyilvánulókat mérsékletre intette! Olvasóink közül is többen váltak meg az Egyházforumtól, mert az nem csak egy politikai véleménynek adott helyet (ld. M. plébános levelét az EF 2002/2. számában), sőt Alapítványunk elnöke, Gyulay Endre szeged-csanádi megyéspüspök is lemondott elnöki tisztéről, noha elnökségének ideje alatt soha semmilyen, sem személyes, sem teológiai konfliktus nem volt közöttünk. A főszervező kormányzati funkcióba helyezése ezért akár a lap fennmaradását is veszélyeztethette volna.

Másrészt azt kellett megfontolnom, hogy visszautasíthatom-e már magát az egyeztetésre szóló meghívást, hisz ez engem még semmire sem kötelez. Évtizedeken keresztül foglalkoztam egyházpolitikával, megfutamodhatok-e most a felelősség elől, amikor esetleg beleszólásom lehetne ennek alakulásába? Úgy döntöttem, elmegyek a leendő miniszterelnökkel való megbeszélésre.

Szabad egyház a szabad társadalomban

Medgyessy Péterrel négyszemközt beszélgettünk. Nem érdekelt a pártokhoz való viszonyom, a vallásról és az egyházhoz fűződő kapcsolatokról kérdezett. Kiderült, hogy az egyházi ügyek vezetését nem pártemberre, hanem egy pártoktól független, az egyházakat jól ismerő és lehetőleg hitét gyakorló hívőre szeretné bízni.

Röviddel később más forrásból tudtam meg, hogy az MSZP-n belül két elképzelésnek volt komolyabb esélye (egy harmadik nem rendelkezett jelentősebb támogatottsággal). Az egyik koncepció szerint az egyházi kérdéseket ki kell vonni a pártügyek köréből, ezért az államtitkárság vezetését is egy pártoktól független szakemberre kell bízni. A másik továbbra is az egyházaknak tett újabb ígérek és engedmények fejében bizonyos politikai támogatást

remélt tőlük. (Egy esélytelen harmadikat a „keményvonalasok” képviseltek, miszerint le kell faragni az egyházi támogatásokat.¹) A nagyobb kormánypárton belül végül is az első elképzelés győzedelmeskedett, ezt sikerült a leendő miniszterelnökkel is elfogadtatni, ezért is jelöltek engem államtitkárnak.

Medgyessy Péter a továbbiakban egyházpolitikai elképzeléseimről kérdezett. Szerintem a kormány nem állíthatja saját politikai érdekeinek szolgálatába az egyházakat, ezért el kell határolódnia elsősorban a kommunista, de az orbáni egyházpolitikától is. Kapcsolatukat egymás kölcsönös tiszteletének, autonómiájuk kölcsönös elismerésének és partneri együttműködésének kell jellemezni. Motóm a „Szabad egyház a szabad társadalomban” (ld. a Máriaelli kiáltványt a 24. oldalon). A kormánynak be kell tartania az egyházakkal kötött eddigi megállapodásokat és törvényeket, de felül kell bíráltni azokat az eseteket, ahol a jogegyenlőség vagy a jogszerűség elve sérült, beleértve az egyházaknak följánlott 1%-os személyi jövedelemadó költségvetési kiegészítését is az összes személyi jövedelemadó 0,8 százalékára. Ez utóbbi helyett más, jogilag tartható és az egyházaknak is kedvező megoldást javasoltam. Megemlítettem, hogy az egyházaknak történő kifizetéseket, és azok fölhasználását átláthatóvá kell tenni. A leendő miniszterelnök mindezzel egyetértett, és arról biztosított, hogy ezt a programot támogatja, és szabad kezét adna ennek megvalósításához. Kért, hogy elképzeléseimet foglaljam írásba és küldjem el neki. „Akkor megegyeztünk”, mondta végül – bár megegyezésről szerintem még nem lehetett szó – de hozzátette, hogy ehhez még a püspököknek is hozzá kell járulniuk.

Egyházi vétó

Néhány nappal a miniszterelnökkel való találkozásom után telefonon kerestek Szegedről, Gyulay Endre püspök úr környezetéből. Bizalmasan közölték velem, hogy Medgyessy Péter beszélt a püspökkel és tájékoztatta őt a velem folytatott beszélgetésről. Informátorom szerint a szegedi és néhány más (személyes okokból elsősorban Pápai Lajos győri) püspök arra készül, hogy megakadályozzák kinevezésemet. Államtitkárnak olyan személyt szeretnének, aki nem ismeri ki magát az egyházi dolgokban és könnyen befolyásolható. Gyulay a volt szegedi polgármestert és MSZP-s országgyűlési képviselőt, Szalay Istvánt, javasolja majd a miniszterelnöknek.

A következő napokban ezt a hírt egyéb egyházi és kormánykörökből is megerősítették, hozzátéve, hogy a katolikus püspökök kemény magja más egyházak egyik-másik püspökét is arra kérte, ellenem és Szalay mellett foglaljanak állást.² Medgyessy pedig az

¹ Dobszay János: „A kormányfő nem jár majd körmenetekre”, HVG 2002. július 13.

² Wildmann „esetében talán nem a támogatók, hanem az ellenlábások hangja volt erősebb”, mondta a 168 órának adott interjújában Szalay István, „Azok az egyházi vezetők támogattak, akik jól ismernek. Például Bölcskei Gusztáv püspök, a református zsinat lelkész elnöke”... „A katolikusok biztosan informálódtak Gyulay püspök úr révén. A Magyar-Izraeli Baráti Társaságnak régóta tagja vagyok... A szerb egyház biztosan támogat, mert polgármester koromban az egyik legfőbb elöljárójuk Szent Száva-díjjal tüntetett ki a helyi templomuk felújításáért.”, in: Sággy Erna: Körmenetben, 168 óra, 2002. július 11.

egyházpolitikában az egyházi vezetőkre épít – függetlenül a választások alatt tanúsított magatartásuktól – és nem vállalja a konfrontációt, amint ezt nekem beszélgetésünk végén jelezte is. A *Népszabadság* munkatársa úgy értesült, hogy az államtitkár kinevezésében „a katolikus püspökök akarata érvényesült”. Szalay erre egyszerűen azt válaszolta: „Elképzelhető, hogy így történt”.³ A kinevezése előtt álló új egyházügyi államtitkár a 168 órának adott interjújában pedig így fogalmazott: „A miniszterelnök van annyira óvatos, hogy csak olyasvalakit nevez ki, akinek személye iránt az egyházi vezetők bizalmát tapasztalja”. Az újságíróknak az is föltűnt, hogy a püspökök olyan személy mellett kardoskodnak, aki MSZP-s tagsága mellett „soha nem foglalkozott egyházpolitikával”. Szalay ezt sem tagadta, de arra hivatkozott, hogy „közel tíztagú baráti kör áll mögöttem, ebből bárkit bármikor megkérdezhetek, akár egy pohár bor mellett is”, és egykori kedves professzor asszonyát idézte, aki szerint „a Tejutat innen sokkal jobban látjuk, mint ha benne lennénk”.⁴

Az államtitkár elismerte az MSZP-n belüli különböző egyházpolitikai koncepciók létezését is. „Való igaz, hogy többféle áramlat képviselői ülnek a kormánypártok soraiban, és ez is magyarázhatja, miért nem kapott nagyobb teret az egyházpolitika az MSZP és a kormány programjában”, nyilatkozta a *HVG*-nek. Az egyházi vezetők a második elképzelés mellett döntöttek, amelyet én a „kölsönös haszonszerzés erkölcsileg föltöbbébb kétes” gyakorlatként jellemez-

tem egy Gyulay püspök úrnak írott, de a Magyar Katolikus Püspöki Kar tagjainak is megküldött levelében. Időközben ugyanis a kezembe került egy MSZP-s irat, amelyik vázolja ennek a koncepciónak bizonyos elemeit. Eszerint az egyházaknak újabb anyagi engedményeket kellene tenni, aminek fejében a kormány bizonyos politikai támogatást, illetve politikai magatartást várhatna el a püspököktől. Szalay részben utalt ezekre az esetleges engedményekre, így például javasolta az ingatlanrendezés ütemének felgyorsítását vagy azt, hogy „a személyi jövedelemadó egy százalékát az adózók rendelkezéséről függetlenül, automatikusan kapják meg az egyházak”.⁵

Nem tudom, a püspökök mennyire ismerték a különböző elképzeléseket vagy olvasták az ezzel kapcsolatos iratokat. Ha ugyanis csak személyem és nem az első koncepció ellen lett volna kifogásuk, javasolhattak volna más pártsemleges embert is az államtitkári posztra. Legfelsőbb egyházi és kormányzati körökből származó egybehangzó értesüléseim szerint viszont ezt Medgyessy kifejezett kérésére sem tették meg. Lehet, hogy a *Christ in der Gegenwart* tekintélyes német katolikus lap jár közel az igazsághoz, amikor a magyar egyházi vezetők többségének reformellenességével magyarázza a történeteket?⁶ Minderről elsősorban maguk a püspökök tudnának nyilatkozni. Bízom benne, hogy élnek az Egyházfórum által fölkinált lehetőséggel és – legalább utólag – létrejöhet az eddig elmaradt dialógus.

Egy elfelejtett genocídium - A kivégzett örmények emlékére.

Az Ifjú Törökök nyolcvanhét évvel ezelőtt kezdték deportálni az örmény tömegeket a szíriai sivatagok felé. „Ki emlékszik manapság az örmény genocídiumra?” – tette fel szarkasztikus kérdését Hitler 1939-ben. Természetesen a német diktátor mindezzel az általa tervezett népirtásra célzott.

Az örmény genocídium neve „Metz Yeghern”, vagyis a „nagy rossz”. Ezen a néven vonult be a történelembe a XX. század első nagy népirtása. Az 1915-ben véghezvitt tömegmészárlás több mint 1 millió 500 ezer örmény életét oltotta ki. A gyilkosok senkinek nem kegyelmeztek: ugyanaz a sors várt férfira, nőre, gyerekekre egyaránt. A kétmillió örmény kisebbségnek több mint 2/3-a eltűnt az élők sorából. A Deir es Zor szír sivatag fele történő deportálás szellemi és gyakorlati szervezője az Egység és Haladás pártja (Ityitihad ve Terakki), az Ifjú Törökök (Genc Turkler) politikai irányzata volt. Az ideológia gyakorlati következménye mindmáig számos európai számára ismeretlen.

1915. április 24-én letartóztatták és kivégezték a konstantinápolyi örmény elitet. Ezzel kezdetét vette a rövid ideig tartó, de annál nagyobb hatásfokú örmény népirtás. Az akciók következtében sikeresen kiirtották az örmény lakosságot Törökország területén. Az Ifjú Törökök folytatták Abdul Hamid szultán 1894-ben megkezdett atrocitásait. Ultranacionalista és állami ideológiájukat (melynek fontos gazdasági motivációja is volt) iszlám vallási alapokra fektették. Az örményeket nemzeti ellenségnek tekintették, mivel más fajhoz és kultúrához tartoztak, más volt az életstílusuk, és erős kapcsolatokat tartottak fenn más országok polgáraival. Az „Egység és Haladás” pártja, hogy a háború okozta nehézségeket elhomályosítsa, felajzotta a török tömegeket és a kurd kisebbséget a keresztény örmény kisebbség ellen.

Számos korai dokumentum a török vezetés lehetetlen ideológiáját dokumentálja: „A Jemiet (gyülekezet) elhatározta, hogy megvédi az anyaországot ennek az átkozott népnek a káros törekvéseitől. Meg kell tisztítani a török történelmet a sötét foltoktól. A Jemiet, mivel nem tudja elfelejteni a régi sebeket, elhatározta, hogy elpusztít minden egyes örmény lakost Törökország területén. Ehhez a feladathoz a kormány teljes szabadságot biztosít...”

Az évszázad elején az örmények többségben voltak Anatólia török tartományban. Ma teljesen hiányoznak erről a területről. Nemzeti államuk 1991-ben kiáltotta ki függetlenségét. Az Örmény Köztársaság kiterjedésében a régi Szovjetunió örmény területeire redukálódott. Az örmények ellen elkövetett török atrocitások arra kényszerítették a szövetségeseket, hogy az I. világháború után bevezessék a „crimes against humanity” (emberiség elleni bűnök) kifejezést. A nürnbergi perben ezt használták fel a náci tömeggyilkosok ellen.

Törökország azonban mindmáig elutasítja ezt a történelmi valóságot. Üldözi és fenyegeti mindazon személyeket, akik a genocídium szót használni merik. Az örmény közösségek tagjai egyetértenek abban, hogy „ha nem akarjuk elfelejteni, akkor emlékezni kell rá”. „A gyilkosságot nem lehet a gyilkosok személyének fontossága szerint mérni. Az új generációnak meg kell ismernie a történelmi valóságot, hogy ne ismétlje meg a történelem nagy hibáit. Nem feledhetjük el a múlt valóságát, ezért nem hallgathatunk tovább”.

³ Czene Gábor: *Figyelem a kiségyházakra is. Népszabadság* 2002. július 1. – A *HVG* újságírója olyan hírekre hivatkozott, amelyek szerint „csak az egyházi vétó hiúsította meg” Wildmann „kinevezését, aminek van egy olyan olvasata is, hogy a miniszterelnököt egyfajta megfelelési kényszer befolyásolta döntése meghozatalában”, Szalay ezt diplomatikusan úgy magyarázta, „hogy a miniszterelnök úr igyekezett nagyon körültekintően eljárni”. In: Dobszay János uo.

⁴ Sághy Erna uo.

⁵ Dobszay János uo.

⁶ *Eine Theologie war vorgesehen, ein Ex-Kommunist kam... in: Christ in der Gegenwart*, 2002. július 28.

Talán majd egyszer habeányt tetováló a melleme

A nyári vakáció egyik reggelén csengettek az ajtón. Az egyik lányunk jött vissza az otthonba. Örömmel ugrott a nyakamba s kérdezte: „Mikor megyünk a táborba?” A kislány egy hosszú tanév után nagyon vágyott hazamenni szüleihez. Hazavittük a Dévától 200 km-re lévő otthonába, pár nap után visszajött, mert telefonáltam! „Jöjjön, mert megyünk táborba”.

Hogy mondjam meg, hogy nem igaz, hogy nincs semmiféle tábor, csak nem kellesz otthon, és igazából egy kegyes hazugsággal postáztak vissza téged?

Így most itt vagyunk a csónakos tó partján, „táborozunk”, hogy ne csalódjon, ki tudja hányadszor, a gyermek, a nagykoban.

Ülök a víz partján, és nézem a gyerekeket. Forrik a víz, én folyamatosan számolom a fejeket. Mind megvannak. Szerre jönnek mellém, hozzám bújnak, mesélnek. Az egyik negyedik lányunk megkér, hogy tetováltassak szép habeányt a melleme. „Miért?” – kérdezem. „Mert apukának is egy olyan volt” – és elindul egy csa-csogó kispatak. „Az én apukám nagyszerű apa volt. Igaz, hogy sokat ivott, s egyszer mikor korbacsal megvert, kiütötte az egyik szememet. Nem akarta. Utána apuka sírt, bánatában nagyon berűgött. Anyuka, amikor két éves voltam, akkor halt meg. Öngyilkos lett, mert sokat kurválkodott. És apu őt is megverte. De én nem leszek kurva.” Hallgatok, magamhoz szorítom e szép szöke kislányt. Ő csak beszél. Elmondja, hogy mennyi rossz ember van, és hogy az apukát olyan sokáig „bizgették”, míg fogadásból megivott két liter vodkát. „Apukám olyan rendes volt, utolsó cseppig megitta, mert az ember, amit ígér, azt meg kell tegye, ugye? Apuka sokat hányt és meghalt.” Hallgatunk, a tó vize egykedűen fodrozódik. Nagyon sok mondat van az életünkben, mit nem tudunk befejezni.

Odajön egy másik kislány is. Vizes, szép barna bőre ragyog a napfényben. Három éve van nálunk, az osztály második tanulója. Beszélgetünk. Elmeséli, hogy milyen volt, amikor egy nagyváros állomásán koldult. Nagyon ritkán beszél erről. Most úgy beszél, mint más a balatoni nyaralásról: „Olyan bácsi is volt, aki egy egész kiflit adott egyszerre. De nagyon kellett vigyázni a rendőrökre, sokszor kutyával jöttek, s egyszer az egyik társamat meg is harapták a kutyák. Volt egy nagy szemetes láda, oda bújtunk el.” És mondja, és mondja. Úgy látom, hogy a víz, a játék, nemcsak a fizikai mocskot oldja, mossa, s remélem, viszi messzire.

Aztán odasodródik két testvér, a harmadikat végezték. Szédületes energia tépi ezeket a fiúkat. Lendületükben mindenkit lesodor-

nak a lábukról. Nem rosszak, de tízpercenként felsír, visít valaki mellettük. Mint a villámhárító a villámot, ők úgy vonzzák a „galibát”. Rájuk szólok, s mint két ma született bárány kunkorodnak mellém. Ha már rohangálni nem lehet, hát engem kezdenek nyuvasztgatni ölelésükkel. Persze, hogy beszélgetünk, és persze, hogy szóba jön az édesanya, akinél csodálatosabb anya nincs, de aki nagyon elfoglalt. Sokszor megcsodálom Isten hatalmát, aki ilyen végtelen erőssé

tudja tenni a gyermekek szülei iránti szeretetét. Mert én csak azt látom, hogy a gyermekek első-áldozására a 18 km-re lakó anyuka, azokkal a lakkozott körmeivel és még egy szent szívét is megdobogtató szerelésével, nem tud eljönni, bár meg volt beszélve, és meg is ígérte. A fiúk kérésére egy pár perccel később kezdtük a misét. De nem jött el az évszázó szereplésre sem, és azóta sem jött egyszer se felénk. Megölelem a fiúkat, és elismerem, hogy anyuka tényleg nagyon szép, csak az a baj, hogy nincs ideje. S hogy a tépelődésnek véget vessek, szabadon engedem e két szilaj papipát.

Táborozunk! Isten műve: a tó vize, a táj, a gyermekek és minden olyan csodálatos. Végtelenül jól van minden, úgy ahogy van! Sokszor nem értem, hogy egy-egy törekény gyermek válla hogy tud ennyi tragédiát hordozni. De úgy látszik, hogy nem is ez a fontos. Ezeket a gyerekeket, a sebeket nem elemeznem kell, hanem szeretettel átölelni és hordozni.

Megtenni mindent, hogy ha már karjaim közé sodródtak, Isten akarata szerint alakuljon a további életük.

Egy labda telibe talál, és szinte észre sem veszem, ott vagyok a csónakos tó vizében. Játsszunk, én vagyok a cica, és forrik a sok gyermek csapkodásától a víz. Tudom, hogy nem megoldani kell a problémákat, hanem kacagni, és eltalálni azt a tenyérművi kék eget a gyermekek karjai között, hogy nehogymegint én legyek a cica. Játsszunk, kissé könnyes a szemem, de itt a tó vizében úgyse vevődik észre. Végül is Jézus nem azt kérte, hogy megértsük ezt a csodálatos szép világot, hanem azt, hogy szeressünk, szeretetté váljunk ott, ahol a legnagyobb szükség van ránk. Nehéz megtanulni együtt élni a konkollyal.

Dobom a labdát, s persze, hogy valami isteni erő megint a gyermekek karjai közé vezeti azt. Mindenki kacag, felsültem, alulmaradtam, újból én vagyok a cica. Úgy tűnik, hogy most semmi más nem fontos, és jól van ez így.

A teológián, a noviciátus alatt soha nem gondoltam volna, hogy ezek a koszos gyermekek ennyire átszervezik az életemet. Talán majd egyszer még habeányt is fogok tetováltatni a melleme

Füldöző gyermek – Habeány

Kápolnaszentelés

Püspökszentlászló, 2002. május 20.

Május 20-án, pünkösdi hétfőnkápolnát szenteltek a Pécs melletti Püspökszentlászlón. A Magyarországi Jezsuita Rendtartomány és az Európai Magyar Fiatalokért Alapítvány által fenntartott lelki-gyakorlatos ház, az Életrendezés Háza kiteljesedett a Mindszenty József hercegprímás emlékére és a Szent Család tiszteletére épített kápolnával, amelyet Bíró László kalocsa-kecskeméti segédpüspök hálaadó szentmise keretében áldott meg. A kápolna építését támogatta a Magyar Millenniumi Kormánybiztosi Hivatal.

A meghívón mottóként a Királyok első könyvéből való részlet áll: „Meghallgattam imádat és könyörgésedet, amellyel hozzám fordultál. Fölszenteltem ezt a templomot, amelyet építettél, s ottmarad a nevem örökre, szemem és szívem is ott lesz mindig.”

Vác Jenő jezsuita atyát, az Életrendezés Házának lelki-szellemi vezetőjét kérdezem: Miért határozta el, hogy kápolnát építenek a lelkigyakorlatos házhoz?

Mert az eddigi nagyterem, amit kápolnának használtunk, túlságosan közel volt a forgalomhoz, nem volt meg a kíváncsú csend. Itt pedig máttól szinte a hegybe belekapva, belelépve tökéletes a csend. Minden várakozásomon túl sikerült ez a kis kápolna. Oda-vagyok magam is tőle. Remélem, akik idejönnek, szintén így lesznek vele.

Egész évben zajlanak a lelkigyakorlatok itt, Püspökszentlászlón. Vajon ez az újonnan fölszentelt kápolna mit jelenthet a lelkigyakorlatozók szempontjából?

Mit jelent? A kápolna képe a keresztény embernek. A keresztény embernek a lényeges velejárója, hogy Krisztus lakik benne. A Szentírásban is benn van, hogy Isten temploma vagytok, a Szentlélek lakik bennetek. Szóval mi keresztények vagyunk az Isten igazi temploma. Szent Pál kifejezetten mondja. És a kápolna szentelése ennek a képe. Most jobban magam is átélem, hogy a szentelésnek a lényege: körüljárjuk a kápolnát, és akkor bevonulunk, akkor kérjük a Mindenszenteknek a segítségét, és akkor a püspök az oltárt meg a templomot is különböző helyeken krizmával fölkeni. Kenet: krizma. Krisztus nevében is benne van. Fölkentek vagyunk és azáltal vagyunk fölkenetek, hogy Krisztus belénk költözött. Csodálatos módon a keresztségünk óta már. Mint ahogy itt is tulajdonképpen az az ünnepélyes fölszentelés, amikor az Oltáriszentséget behozzuk. És itt van akkor az örökmécs: jelzi, hogy itt van a Gazda, a Pásztor. Az Úr Jézus ezt bámulatos érzékkel megcsinálta, hogy az Oltáriszentségen keresztül tapinthatóan, a tudatunk számára lokalizálva itt van jelen. Ez egy csodálatos dolog. Viszont rá kell szoknunk arra, hogy mi a hitünk révén magunkban is megéljük az Úr Jézus jelenlétét. Önmagunktól megkülönböztetve. És ez egy óriási ajándék a Jóistennek, hogyha mi bensőnkben az Úr Jézussal, a mi Istenünkkel együtt tudunk lenni minden dolgunkban. És tanácsát kérjük, örömmel köszöntjük, üdvözljük, örü-

Vác Jenő SJ – Isten temploma

Zarándokok a kápolnaszentelésen

lünk, mint a legbensőbb, legmeghittebb barátunknak – ezt jelenti tulajdonképpen a templom szimbólum: magunkra le van bontva.

Miért éppen Mindszenty József emlékére szentelik ezt a kápolnát?

Ennek történelmi oka van. Mindszenty '53-ban négy hónapig itt volt, a naplójában lehet látni, hogy ez neki mit jelentett. Mehetett volna le az elején mindjárt az arborétumba – gyönyörű arborétum van itt –, de engedélyt kellett volna kérnie az „uraktól”. Az ávósoktól. És akkor ő inkább nem ment le, mert nehogy ilyesmire kényszerüljön. Aztán mégis megengedték „nagy kegyesen” neki, hogy lemehetett az arborétumba is. Mennyire jellemző ezekre az emberekre! Szögesdróttal vették körül az arborétumot. És fönt a fenyő tetején volt egy állás, ott nézett mindent egy ő. Aztán az a szegény fenyő le is tört és ki is száradt. Fantasztikus, hogy milyen sötétek, és magyarul szólva buták tudnak lenni az erőszak emberei.

Mikor kezdték az építkezést, és hogyan jutottak el a mai szentelésig?

Piffkó László, az Életrendezés Házának gondnoka:

Az építkezést 1999 tavaszán kezdtük el. Így visszatekintve igen hosszú időnek tűni, hiszen három évet vett igénybe ez az 55 négyzetméternyi kis kápolna, de ha azt nézzük, hogy a kezdeti tőkénk alig haladta meg az 500 ezer forintot, azt hiszem, hogy egy kisebbfajta csodáról beszélhetünk, a kápolna létrejöttéről. Mindig apránként tudtunk előrehaladni, úgy, ahogy éppen kaptunk támogatást, nyertünk pályázatot.

Itt szeretném megemlíteni azt, hogy kinek is tartozunk hálával és köszönettel. Nagyon nagy mértékben, a legnagyobb mértékben támogatta a kápolna építését a Magyar Millenniumi Kormánybiztosi Hivatal. Szintén jelentős támogatást kaptunk a Millenniumi Vallási Alaptól, külföldi szervezetek közül a Kirche in Not támogatott jelentős módon és a Pro Hungaria Christiana. De nagyon számottevő és jelentős az az összeg, amelyet az Életrendezés Házának Baráti Köre nyújtott támogatásként. Sok száz ember kisebb-nagyobb összegeket adott összesen több millió forintot, hogy ez a kápolna megvalósulhasson.

Úgy hallottam, úgy tudom, hogy sok szakember is segített, akár ingyen, akár sokkal kevesebb pénzért, mint amennyit egyébként ilyesfajta munkáért kérni szokott.

Ez valóban így van. Felsorolni is nehéz volna, hogy kinek mit köszönhetnénk, de mégis kiemelkednek ezek közül igen sokan. Elsősorban említeném meg Takács Gyula nevét, aki budapesti építési vállalkozó, vállalta azt, hogy ezt a kápolnát adományból, saját munkájával és még pénzbeli adományával is segíti, hogy megvalósuljon. Tehát ő ezt úgy végezte, hogy munkájáért nem kért semmit. Nem tudom összeszámolni, hányszor jött le Budapestről, szinte két-három hetente állandóan itt volt, ellenőrizte a munkát, instrukciókat adott. az ő segítsége nagyon meghatározó abban, hogy ez a kápolna megvalósulhatott, és több millió forintot spórolhattunk meg a kivitelezés árából.

Bíró László püspök – Erőforrás

De cégek nevét is meg kell hogy említsem. Legjelentősebb módon támogatta a kápolna építését a Csorna Bele Cserépgyártó Rt. Itt is több százezer forintot sikerült megtakarítanunk. Szintén meg kell említenem a Velux Magyarország támogatását, ők két tetőtéri ablakot adtak teljesen ingyen, sőt még a beszerelését is adományként végezték el. Támogatott még ezenfelül a Beremendi Cementgyár, és nagyon sok vállalkozó olyan áron szolgáltatja a munkáját, amely önköltségi árnak felelt meg. Ez is nagyon elősegítette azt, hogy a kápolna megvalósulhasson.

Még egy nevet szeretnék megemlíteni azok sorában, akik jelentősen segítettek kápolnánk létrejöttét. Novotny Béla belsőépítésről van szó. Szembetűnő és nagyon érdekes, és azt hiszem, hogy tetszetős a kápolna külső, dinamikus formája, melyet a tetőszerkezet hordoz magában. Az első, amire rácsodálkozik az ideérkező az ez, ami megjelenik a kápolna külsejében. A második pont pedig, mikor belép, az a harmónia és összhang, amely a berendezésben és a bútorokban megfigyelhető, szintén ennek a belsőépítésznek a nevéhez kapcsolódik. Mind a kettő az ő munkája.

Püspök Úr a kápolnaszentelési szentmisén arról beszélt, hogy micsoda ereje van egy ilyen kápolnának. Milyen ereje lehet egy kápolnának egy ilyen pici településen, ahol az összlakosság, az állandó lakosság talán 17 vagy 19 fő?

Bíró László: Minden lelkigyakorlatos ház egy erőforrás. Történelmet formáló erő. A történelmet mindig olyan emberek formálták, akik belülről irányítottak. Egy ilyen Életrendezés Háza, amelynek a kápolnáját felszenteltük most, olyan embereket formál, akik belülről irányítottak. Olyan embereket, akik belül rendet tartanak, és a külső rend ennek a belső rendnek a vetülete lesz. Egy társadalom annyira erős, amennyire az olyan tagjai, akik belülről rendezettek és a belső rendjük jelenik meg a külső rendben. A Szentatya gyakran mondja azt, hogy a szerzetesházak történelmet formálnak. Azt gondolom, hogy Szent Benedekre, Szent Ferencre vagy Szent Ignácra gondolva senki se vitatkozik ezen. Nagy öröm számomra, hogy szerte az országban egyre több lelkigyakorlatos ház nyílik meg – bárcsak lennének olyan karizmatikus papok, civilek, mint Váczi Jenő atya is, akik nagyon hitelesen, az Istennel való találkozás

tapasztalatából tudnak szólni az Isten világáról – és tudnak formálni belsőt, hogy a külső is formás legyen.

Ezt a kápolnát Mindszenty József nevére és a Szent Család tiszteletére szentelték, szenteltük. Mi ennek a jelentősége?

Nagyon örültem ennek a két titulushoz. Mind a Szent Család, mind Mindszenty bíboros úr olyan eszmények, amelyek fölcsólitnak bennünket, hogy próbáljunk valamit megvalósítani abból a gazdagságból, amit ők tettek. A Szent Család egy olyan közösség, ahol igent mondtak az életre – József is, Mária is, külön-külön, angyali üdvözetnek engedelmeskedve mondták ki az igent, ahol nemcsak az élet megszületésére mondtak igent, hanem az élet nevelésére is, a gyermek pedig növekedett korban, bölcsességben, és kedvességben Isten és az emberek előtt; és engedelmeskedett. A Szent Család olyan család amely Mária és József házasságán nyugszik, s melyben a gyerek engedelmeskedhetett, mert odafigyeltek rá, törődtek vele, elvárásokat támasztottak vele szemben. Ha csak ennyit tudnánk a Szent Családról, hogy igent mondtak az életre, és ezt az életet gondozták, nevelték, egészen más lenne az országunk képe, hogyha legalább ennyit megvalósítanánk az ő példájukból.

Mindszenty bíborosnál pedig úgy sejtem, hogy ember, aki egyszerre – lehet így mondani – a nemet mondásnak az embere és az igent mondásnak is az embere. Nemet mondott egy korszellemre, nemet mondott egy olyan ideológiára, amely isten- és emberellenes volt, és azért tudott nemet mondani, mert egy nagyon mély igenje volt Istenre és a nemzetünkre. Az Életrendezés Háza és minden lelkigyakorlatos ház szerte az országban azt gondolom, hogy ebben segíti az oda érkezőket, hogy igenné váljanak az Istenre, az ember-társra, az életre. És ennek az igennek az erejében tudjanak nemet mondani minden üres ideológiára, minden értéktelen divatra. Ezért képzelem azt, hogy a lelkigyakorlatos ház itt a Mecsek mélyén erőforrás nemzetünk számára. Emberibb emberek születnek itt meg, Istenre igent mondó emberek, az embertársra igent mondó emberek. Olyan emberek, akik kapcsolatot tudnak teremteni Isten és az ember felé.

A kápolna – Harmónia

Az Egyházforum 2001/6 számához csatolt szerkesztői levélben valamint a 2002/1 számban megújított felszólítás értelmében az Egyház-társadalom c. rovatban közétett D. Fazekas Orsolya „A moldvai csángók anyanyelvi kérdései” c. cikkéhez küldöm olvasói hozzászólásomat.

A 2002/1 szám 26-27. oldalán közétett interjúban a Darvas-Kozma (nem Darvas Kozma) csíkszeredai c. esperes néhány kijelentése (illetve annak közölt rögzítése) kiigazításra szorul:

1. A nép nyelvén való „misézést” (helyesebben a „szentmise bemutatását”) nem 1962-1966 között vezették be: VI. Pál pápa 1969. nov. 30-i hatállyal rendelte el az új latin nyelvű Római Misekönyv használatát, amelyet azután különböző élő nyelvekre fordították le, azért, hogy a szentmise a nép nyelvén való bemutatását tegyék lehetségessé. Márton Áron püspök a saját egyházmegegyében a magyar nyelvű misekönyv használatát ennek kinyomtatása után, 1971-ben írta elő. A román nyelvű misekönyv bevezetése se lehetett hamarabb, semmiképpen sem „1962-1966” között.

2. Az említett csángó pap püspökének, vagyis a iasi-i püspöknek neve, nem **Genger**, hanem ahogyan a „Gyulafehérvári főegyházmegegye név- és címtára 2000” jelzi: Petru Gherghel (ami magyarul annyi, mint Gergely Péter).

3. A mondatot „*Tudniillik a rácvárosemi püspök a bukaresti érsekség alá tartozik*” helyesbíteni kell, mert a püspöki székhely Iasi város magyar neve nem „Rácvároseg” (sic!), se nem Rácváros, hanem **Jászvásár**.

4. Az említett jászvásári és bukaresti főpapok nem „most” vedlettek románá, hanem már sokkal korábban, még mielőtt papokká lettek, romának vallották magukat.

5. Darvas-Kozma esperes úr az erdélyi katolikus magyarok számát „közel egy millió”-ra becsüli. A 2002-es romániai népszámlálás majd kideríti, hogy ez az elvándorlással szembeni túlbecslés mennyire állja meg a helyét. Fel szabad tenni a kérdést, hogy vajon az 1990 óta kivándorolt romániai magyarok száma mennyit tesz ki?

6. A Zöld Péter pap Moldvába való menésének nem a „*madridi veszedelem*”, hanem a „*mádéfalvi veszedelem*” volt az oka.

7. A Magyar Püspökkari Konferenciának nem minden magyar püspök a tagja, mert a határon túli magyar püspökök más országok püspöki konferenciáihoz tartoznak. Ezért „Magyarországi Püspöki Konferencia” lenne a helyesebb elnevezése, mint ahogyan Romániában sem *Román Püspöki Konferencia*, hanem *Romániai Püspöki Konferencia* létezik, tehát erre a püspöki konferenciára tartozna (az egyházjog szerint) a csángók magyar nyelvű pasztorációjának az ügye, nem pedig egy másik ország egyházi hatóságára. A csíkszeredai esperes miért nem terjeszti ezt a kérdést a Romániai Püspöki Konferencia elé, ahogyan Msgr. Jakab Gábor, a kolozsvári „Keresztény Szó” főszerkesztője, levéllel ez ügyben a bukaresti nunciushoz fordult?

Ajánlanám a korán elhunyt Horváth Antal, volt csíkszentdomokosi plébános e témához román nyelven szerkesztet oklevélgyűjteményes könyvét: *Stramosii catolicilor din Moldova* (A moldovai katolikusok ősei), amit 1994-ben, saját pénzén (magyarországi támogatás nélkül!) nyomtatott ki. Ő is csángóföldi születésű, de mivel magyar nyelven akart pasztorálni, Gyulafehérváron az erdélyi egyházmegegyének szenteltette magát pappá Márton Áron püspökkel. Horváth Antal jól ismerte a csángók problémáját mondhatom, jobban, mint a csíkszeredai esperes!- és behatóan foglalkozott régóta vele. Ő volt az, aki 1991-ben Budapesten a pápa elé terjesztette a csángók kérését, amit illet, volna megemlíteni, de erről a csíkszeredai esperes úgy látszik, nem tud.

8. A II. Vatikáni Zsinat idézett lelkipásztori konstitúciójának neve tudomásom szerint nem „Gaudium et *Space*”, hanem „Gaudium et *Spes*”.

9. Ami a Duna-tv programját illeti, lehet vitatkozni róla. Hogy a parabola oda való eljuttatása, az adás Csángóföldön való foghatóság a mennyiben lenne akár anyanyelvi akár erkölcsi hasznára a csángó népnek. A Duna-tv által nem ritkán, a jó erkölcsi érzést súlyosan sértő, és – főleg a fiatalságra nézve – súlyosan romboló hatású filmek sugárzása, jogosan adna okot a moldovai papok állítására, hogy „*a magyar nyelv az ördög nyelve*”! De egy biztos, hogy ezek – a nyugaton is erkölcstelennek minősített, sőt az „ifjúságvédelem” által tiltott filmek szelleme éles ellentétben van a Szent Isván-i szellemmel (pl. az Intelmekkel).

10. Hangzatos szavakkal, „...*ha egyet ütnek, 15 millió jajgat...akkor a halálra ítélt népen segítenek*”, nem sokra fognak menni ebben a kérdésben, amely a iasi-i egyházmegegye, illetve a romániai római katolikus egyház belső ügye. Ezt külföldi beavatkozásra való ösztökéléssel nem lehet megoldani. A román kormány legfeljebb az Európai Unióba való felvétel érdekében az anyanyelvű iskoláztatás ügyében némi engedékenységet fog mutatni, de az idézett E. T. 1521-es határozat se a iasi-i püspököt se a bukaresti nunciust nem hatotta meg, amint ezt az M1 televízió a Hét c. 2002. jan. 20-i adásából is lehetett látni (v.ö. Keresztény Szó, 2002/2, 24-25 o.).

(Egy erdélyi származású németországi katolikus)

Amikor M. plébános véleményét teljes mértékben támogatom, és magaménak vallom, s amikor egy kissé elcsodálkozom az Ön kioktató válaszá, azzal kezdem, hogy én a Fórumot nem mondom le. Érthetetlen a számomra, hogy Ön csodálkozni tud egy pap véleményén. A *Fidesz* - *MDF* kormány hibái ellenére is keresztény Magyarországért harcolt, megbecsülte, támogatta a keresztény és magyar értékeket, és most uralomra került az egyháztípró bolsevik párt utódja, s a minden vallásos érzélemmel aljasul gúnyolódó SZDSZ, akkor nem értem, miért kellene egy papnak örvendeznie. Nem egy pap, de egy Istenben hívő sem szavazhat olyan kormányra, melynek tagjai Isten említése nélkül tesznek esküt, ami fából vaskarika. Az „Eskü” vallásos fogalom, tanúságul hinni ígértünk komolyságával vagy igazmondásunkkal kapcsolatban. Én 40 éves papi szolgálatom alatt nagyon sokszor és keserűen tapasztaltam meg annak a hatalomnak gazságait, amelyik az Istent kisbeteítéllel iratta, és amelyik kihagyta az esküből stb. Ön azt írta válaszában: „Papként ugyanis Önnek Krisztus evangéliumát kell hirdetni pártállásra való tekintet nélkül mindenkinek.” Nos, tisztelt Főszerkesztő Úr, úgy gondolom, hogy ezt M. plébános kollégám is tudja, én is tudom az Ön kioktatása nélkül is. De 30 éven át próbáltam volna ezt tenni, amikor a mostani kormány jogelődje alatt próbáltam hivatásomat gyakorolni, a krisztusi küldetést teljesíteni. Én a magam részéről az Ön meggondolatlan, buta kioktatását visszautasítom, mert – ismétlem – 40 éves papi életem és szolgálatom, tapasztalataim feljogosítanak erre.

Mindezekről függetlenül őszinte tisztelettel és szeretettel:

Cs. plébános

„Megkaptam szíves visszaigazolását, amelyben jelezte, hogy intenciók vállalása által történt 2002. évi előfizetésemet jegyezték. Köszönöm! Más paptestvérek jó példáját követve én is vállalom 10 intenció elvégzését. Azonban a következő kérésem volna! Az Egyházforum ez évi hátralévő 4 számát megrendelem a következő két címre...”

J. plébános

Az ÚJ PÜNKÖSD kiadványai

19. szám 2001. június

Zebegényben a Mária-hegyi harangszó minden délután ½ 5-kor emlékeztet Trianonra.

20. szám 2001. szeptember

Az Ostpolitik VI. Pál és Mindszenty József viszonyában. Emlékezés a bíborosnak hazájából való száműzetése 30. évfordulóján.

21. szám 2001. november

A magyar lelkipásztorkodás elmaradottsága.

22. szám 2002. február

Az Európai Unió – keresztény szemléletben.

23. szám 2002. május

„Megváltásunk műve folytatódik” – A liturgia központisége.

24. szám 2002. szeptember

Globalizmus – Az Egyház Társadalmi Tanítása.

Az ÚJ PÜNKÖSD nem üzleti vállalkozás. A kiadványt mindenki megkaphatja, aki címe beküldésével kéri.
Mihályi Gilbert O. Praem., Reile G. u. 8. 3/8., 6000-Kecskemét

GLOBAL-NET 2000

WEBLAP TERVEZÉS, KIVITELEZÉS

DOMAINNÉV REGISZTRÁLÁS

GRAFIKAI MUNKÁK, CD-ROM KÉSZÍTÉS

ADATBÁZIS TERVEZÉS, PROGRAMOZÁS

TEL.: 62/557-990

TEL/FAX: 62/557-991

E-MAIL:

SZEGED@GLOBALNET2000.HU

WWW.GLOBALNET2000.HU

Az ÚJ PÜNKÖSD PÁLYÁZATA: A KATOLIKUS EGYHÁZ TÁRSADALMI TANÍTÁSÁNAK EMBERESZMÉNYE

Gimnáziumok két felső osztályosai,
főiskolások és egyetemisták részére

Beküldés legalább 5 oldalon 2002.
Karácsonyig

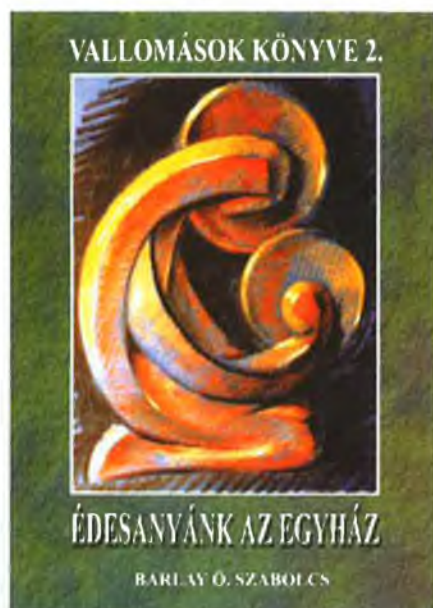
A pályázaton ne legyen név jelezve, legyen
mellékelve borítékban.

1. díj: - 200. 000 Ft

2. díj: - 100. 000 Ft

3. díj: - 50. 000 - 50. 000 Ft

Dr. Mihályi Gilbert
Reile G. u. 8. 3/8.
6000 Kecskemét

„Olyan könyvet vesz kezébe az olvasó, amit régóta vár az egyházát szerető magyar keresztény társadalom. Szokássá vált ugyanis, hogy a felelőtlen kritikák áradatát zúdítjuk az amúgy is száz sebből vérző egyházra, papságra, hívekre, egyházi iskolákra, intézményekre. Éppen ezért már-már érthetatlenné vált, hogy miért nem szólnak minderről maguk a papok!? Hiszen ők látják legjobban a szerteágazó problémák belső összefüggéseit és a bajok kórokozóit, sőt a lehetséges megoldásokat is.”

Dr. Stéger István, gyermekorvos

Barlay Ö. Szabolcs:
Édesanyánk az egyház. Vallomások könyve 2.

Ára: 1200 Ft

Megrendelhető:
Magyar Ház Könyvesbolt, 8000 Székesfehérvár, Távirada u. 12. Tel.: 06-22-380-688

A Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karának Vallástudományi Központja felvételt hirdet az

Ember-, erkölcs- és vallásismeret továbbképzési szakra

A szakirányú továbbképzés elvégzése feltétele a középiskolákban bevezetésre kerülő *Emberismeret és etika* tárgy oktatásának.

A képzésben való részvétel feltétele: főiskolai vagy egyetemi szintű alapképzésben, valamely pedagógus vagy hittanár, hitoktató, teológia szakon szerzett szakképzettség.

A képzés formája: levelező, költségtérítéses, 4 féléves.

A képzés indításának időpontja: 2002. szeptember.

Jelentkezés és információ: Korpics Márta, PTE BTK, 7624 Pécs, Ifjúság u. 6.
Telefon: 72/503 600 (4991-es mellék). Email: korpics@to.btk.pte.hu

Folyóiratunk megjelenését támogatta a

Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma

Nemzeti Kulturális Alapprogram

